Biblioteca Centrală Regională Hunedoara-Deva

Frontul Democraţiei Populare cheamă întreaga noastră intelectualitate, participantă activă la măreaţa operă de construcţie socialistă, să-şi consacre talentul şi cunoştinţele cauzei progresului patriei, dezvoltării economiei şi culturii, instruirii tinerei generaţii, formării omului nou, multilateral pregătit. Votul dat Frontului Democraţiei Populare va fi un vot pentru înflorirea ştiinţei şi culturii socialiste.

(Din Manifestul Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei Populare).

Proletari din toate ţările, uniţi-vă!

LUCEAFĂRUL

ANUL IX — Nr. 5 (164) — 27 FEBRUARIE 1965 | REVISTA A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. R. | Apare sîmbăta, la două săptămîni — 12 PAGINI — 1,50 lei

FDP

ÎN PRAG DE SĂRBĂTOARE

Încheierea unei legislaturi şi pregătirea legislaturii viitoare e momentul cel mai propice pentru a se face bilanţul realizărilor din ultimii ani.

Ne pregătim de alegeri. Alegeri generale, alegeri pentru Marea Adunare Naţională, pentru Sfaturile populare.

Generaţiile noi nu cunosc tehnica alegerilor de odinioară. Nu strică să informăm pe cei tineri cum se exprima, înainte de 23 August 1944, „voinţa populară". Erau fel de fel de partide politice: la un moment dat fiinţau în dulcea Românie nu mai puţin de şaisprezece, care îşi disputau voturile cetăţenilor. De obicei, marea majoritate a acestor voturi se duceau la guvernul proaspăt venit la putere, şi care orînduia respectivele alegeri. Fiindcă nu mai mergea sistemul cu bătăuşii, cu beţiile, cu cercul de tibişir făcut pe spinarea cetăţeanului suspectat că nu votează cu stăpînirea, care cetăţean recalcitrant urma să fie ciomăgit de agenţii prefectului local. S-a renunţat cu vremea şi la sistemul satelor „contaminate". Aceste sate, hănuite a vota cu opoziţia, erau incercuite de jandarmi şi accesul lor interzis.

În cele din urmă, ca să se asigure majoritatea voturilor, s-a recurs la furtul de urne. Alegătorii votau — în sfîrşit! — în toată libertatea, fără să se teamă de bite şi presiuni. Judecători solemni prezidau votarea, într-o ordine perfectă. În sfîrşit, ne puteam alege deputaţii şi senatorii pe care îi doreşte ţara! Urnele erau sigilate, — spre mai mare siguranţă.

Peste noapte, însă, se petrecea minunea. Urnele cu voturi reale erau schimbate şi înlocuite cu altele, perfect asemănătoare, şi tot atît de perfect sigilate, care conţineau voturile necesare guvernului, ca să ia majorităţi impunătoare. Cînd s-a demascat şi acest tertip, liberalii au mai scornit o scamatorie. „Majoritate" nu mai însemna cincizeci plus un vot la sută. Majoritate era acum patruzeci la sută. Cine ia patruzeci la sută, a luat puterea sută-n sută.

Acesta era simulacrul alegerilor de altădată.

Acum, candidaţii la deputăţie şi la sfaturile populare sînt aleşi de ai lor, de oamenii care le cunosc activitatea, îi preţuiesc şi vor să-i vadă la treabă. Alegeri voinase, fără hătănşi, fără butoaie de fuică şi cercuri făcute cu creta pe spinarea alegătorilor, fără urne furate peste noapte şi fără discursuri demagogice, cu făgăduieli din care nu se alegea nimic.

Nu de mult, în preajma alegerilor care se vor face la 7 martie, Marea Adunare Naţională s-a întrunit în şedinţă solemnă şi-a dat seama în faţa poporului, de activitatea, pe anul trecut, a delegaţilor ei în guvern şi la conducerea marilor întreprinderi ale republicei, a făcut bilanţul realizărilor din ultimele douăsprezece luni.

În Darea de seamă asupra înfăptuirii planului de stat pe anul 1964 şi cu privire la planul de stat pe anul 1965, tovarăşul Ion Gheorghe Maurer a subliniat noile succese înregistrate în dezvoltarea economică şi social-culturală a patriei.

Planul de stat a fost îndeplinit cu fermitate. Aplicarea minuţioasă a politicii de industrializare a ţării a contribuit, în largă măsură, la dezvoltarea şi înflorirea tuturor ramurilor economiei naţionale şi, ca o favorabilă consecinţă, la buna stare materială şi spirituală a populaţiei.

Preşedintele Consiliului de Miniştri a evocat munca rodnică a muncitorilor, a inginerilor şi a tehnicienilor noştri, ceea ce a dus la depăşirea cu 14 la sută a producţiei din anul anterior.

Tovarăşul Ion Gheorghe Maurer a vorbit şi despre activitatea ce se va desfăşura în anul acesta, activitate care va cunoaşte un ritm şi mai intens decît în anul ce s-a încheiat.

După cum rezultă din Manifestul Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei Populare, document important, care entuziasmează conştiinţele noastre, ritmul acesta creator, care bate pretutindeni, impetuos, nestăvilit, a prins în fluviul lui pe fiecare dintre cetăţenii ţării, şi-l duce înainte, îl fortifică, îi da speranţe şi puteri noi, spre realizarea măreţelor destine ale patriei.

După cîte s-au făcut în anii trecuţi, avem toată încrederea că şi cei patru ani care vor urma alegerilor de la 7 martie, vor însemna triumfuri noi, Legislatura care se încheie a întărit republica noastră.

Între hotarele ţării s-au ridicat şi se ridică aşezăminte trainice. În lumea vegetală a ogoarelor, în lumea minerală a pietrei pusă peste piatră, se construieşte mereu, cu spor.

În lumea spirituală, ambasadele culturale aduc tot mai multe daruri, culese pe lanurile geniului naţional, daruri pe care le oferă nu numai poporului din care s-au zămislit, dar şi oamenilor de peste hotare — unde numele de roman capătă un prestigiu din ce în ce mai mare.

Voios, gazdă bună, românul socoteşte pe străin un oaspe drag şi-l primeşte cu braţele deschise.

Iar străinul care-a petrecut cîteva săptămîni pe litoralul nostru fără pereche, în cabanele munţilor, pe valea Prahovei şi a Oltului, în nordul Moldovei cu mănăstirile ei impodobite de arhitecturi şi de zugrăveli bizantine, oaspetele străin n-are decît un gînd: să se reîntoarcă, şi cît mai curînd!

S-a întărit republica noastră populară şi peste hotare. Paralel cu stringerea relaţiilor cu ţările lagărului socialist, în politica lui de bună înţelegere cu toate naţiunile, guvernul ţării a cîştigat mari succese internaţionale, impunînd statul nostru ca o forţă de care trebuie să se ţină seama.

Sub aceste favorabile auspicii, cetăţenii ţării sînt chemaţi la 7 martie să-şi aleagă reprezentanţii în Marea Adunare Naţională şi în sfaturile populare. Mulţi dintre candidaţii de azi au figurat şi în sesiunile trecute. Faptul că ei sînt propuşi din nou înseamnă că alegătorii au fost mulţumiţi de ei. Pe listă întîlnim şi multe nume noi. Aceşti viitori reprezentanţi ai poporului, călăuziţi de politica înţeleaptă a partidului, conlucrînd cu toţi cetăţenii Republicii, vor munci cot la cot pentru a gospodări cu vrednicie ţara.

VICTOR EFTIMIU

SALUTUL ADRESAT DE C. C. AL P. M. R. CONFERINŢEI PE ŢARĂ A UNIUNII SCRIITORILOR DIN R. P. ROMÂNĂ

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român transmite un salut călduros Conferinţei Uniunii scriitorilor — poeţilor, prozatorilor, dramaturgilor, criticilor, tuturor celor ce-şi pun talentul în slujba înfloririi literaturii în patria noastră.

Partidul, întregul popor privesc cu satisfacţie drumul ascendent al creaţiei literare, lărgirea continuă a rîndurilor scriitorilor, apariţia unui număr sporit de opere realiste de valoare, care îmbogăţesc patrimoniul literar naţional şi devin tot mai cunoscute peste hotare.

O puternică înrîurire exercită asupra dezvoltării literaturii, ca şi asupra întregii vieţi culturale, uriaşele transformări înnoitoare prin care trece ţara noastră, vasta operă de construcţie a socialismului care pune în valoare toate energiile poporului. În climatul deosebit de propice creat de avîntul fără precedent al economiei, de reorganizarea societăţii şi a relaţiilor dintre oameni pe baze noi, se face simţită tot mai mult extinderea cîmpului de observaţie al scriitorilor noştri şi a opticii lor sociale şi artistice, pătrunderea în universul spiritual al constructorilor socialismului, în bogata lor lume de gînduri şi sentimente.

Oamenii muncii acordă o înaltă preţuire scriitorilor ale căror opere se fac ecoul vieţii patriei şi a poporului nostru, al epocii contemporane de furtunoase transformări revoluţionare, al luptei titanice a omenirii pentru pace şi progres social. Purtînd amprenta puternică a vremurilor noi, literatura noastră este pătrunsă de spiritul umanismului socialist, de optimism şi dragoste de viaţă.

Este îmbucurător faptul că în rîndurile scriitorilor se manifestă o preocupare sporită pentru transmiterea mesajului de idei al operelor lor într-o formă artistică înaltă, spirit inovator, năzuinţa de a lărgi şi perfecţiona mijloacele de expresie prin valorificarea creatoare a tot ce este mai de preţ în experienţa scriitoricească acumulată pe plan naţional şi universal.

O influenţă pozitivă asupra creaţiei literare exercită dezbaterile ce au loc pe marginea problemelor actuale ale dezvoltării literaturii originale şi îndeosebi ale reflectării artistice a realităţii, discuţiile referitoare la lucrările valoroase din literatura contemporană a altor popoare, interpretarea de pe poziţiile esteticii marxist-leniniste a diferitelor curente literare, precum şi a unor opere cu aspecte contradictorii din literatura română şi străină, combaterea tendinţelor de ignorare a specificului creaţiei artistice. Stimularea în continuare a unui larg schimb de opinii şi a activităţii de critică, teorie şi istorie literară într-o atmosferă constructivă, de respect reciproc, străină subiectivismului şi spiritului de grup, cultivarea obiectivităţii depline în aprecierea valorii lucrărilor, sînt elemente indispensabile mersului înainte al literaturii noastre noi.

Îndeplinirea cu succes a sarcinilor ce revin Uniunii scriitorilor depinde în mare măsură de modul în care se asigură munca colectivă în organele de conducere, de participarea activă a tuturor forţelor scriitoriceşti la dezbaterea problemelor de bază ale vieţii literare.

Printre preocupările Uniunii scriitorilor un loc de seamă îl ocupă formarea şi promovarea scriitorilor tineri — schimbul de mîine al literaturii noastre, stimularea atentă şi exigentă a tuturor talentelor reale, desfăşurarea unei activităţi literare bogate pe întreg cuprinsul ţării.

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român urează scriitorilor noi succese în munca lor nobilă, consacrată întruchipării artistice a vieţii poporului, dorindu-le din toată inima să făurească opere literare tot mai valoroase care să contribuie la dezvoltarea conştiinţei socialiste, să satisfacă setea de frumos a oamenilor muncii, să îmbogăţească tezaurul culturii naţionale.

MARŢIŞOR DE ZĂPADĂ
Desen de EUGEN MIHĂESCU

Comitetul de conducere al Uniunii scriitorilor

Andriţoiu Alexandru, Arghezi Tudor, Balaci Alexandru, Banuş Maria, Bacônsky A. E., Baltag Cezar, Barbu Eugen, Baranga Aurel, Boureanu Radu, Bogza Geo, Botez Demostene, Breitenhoffer Anton, Breslaşu Marcel, Călinescu George, Camilar Eusebiu, Cassian Nina, Ciopraga Constantin, Cisek Oscar Walter, Crohmălniceanu Ov. S., Demetrius Lucia, Deşliu Dan, Dumitrescu Geo, Eftimiu Victor, Frunză Eugen, Galan V. Em., Gheorghiu Mihnea, Ghilia Alecu Ivan, Ivaşcu George, Jebeleanu Eugen, Kovacs György, Lovinescu Horia, Letay Lajos, Lăncrănjan Ion, Macovescu George, Micu Dumitru, Mircea Dumitru, Mirodan Alexandru, Nagy Istvan, Naum Gellu, Neagu Fănuş, Oprea Alexandru, Paraschivescu Miron Radu, Pas Ion, Perpessicius-Panaitescu D., Pop Simion, Popovici Titus, Popescu Dumitru Radu, Preda Marin, Philippide Alexandru, Rău Aurel, Ripeanu Valeriu, Simion Eugen, Stancu Zaharia, Stănescu Nichita, Schuster Paul, Süto András, Szabo Gyula, Szasz Iănoş, Tăutu Nicolae, Utan Tiberiu.

Comisia de revizie

Munteanu Francisc, Colin Vladimir, Istrati Ion, Iuteş Gica, Marosi Peter.

Biroul Uniunii scriitorilor

Botez Demostene, — preşedinte; Pas Ion, Pop Simion, Stancu Zaharia — vicepreşedinţi; Barbu Eugen; Bogza Geo, Breitenhoffer Anton, Ciopraga Const., Gheorghiu Mihnea, Letay Lajos, Lovinescu Horia, Oprea Al., Popovici Titus, Preda Marin, Rău Aurel; Süto András, Utan Tiberiu — membri.

Lucrările Conferinţei pe ţară a Uniunii scriitorilor din R.P.R.

În zilele de 22, 23 şi 24 februarie, în sala mică a Palatului R. P. R., s-au desfăşurat lucrările Conferinţei pe ţară a Uniunii scriitorilor din R. P. Română. Au luat parte delegaţi ai secţiilor şi filialelor Uniunii scriitorilor, numeroşi invitaţi.

La deschiderea lucrărilor conferinţei au asistat membri ai C.C. al P.M.R., ai guvernului, reprezentanţi ai unor instituţii centrale şi organizaţii de masă, ai altor uniuni de creaţie.

S-a păstrat un moment de reculegere în memoria unor scriitori care au încetat din viaţă în ultima perioadă.

Conferinţa a ales apoi prezidiul şi comisiile de lucru.

În prezidiu au fost aleşi Tudor Arghezi, Eugen Barbu, Mihai Beniuc, Geo Bogza, Ion Brad, George Călinescu, Victor Eftimiu, Eugen Jebeleanu, Kovacs Gyorgy, Ion Pas, Pop Simion, Titus Popovici, Marin Preda, Aurel Rău, Zaharia Stancu.

Conferinţa a adoptat în unanimitate următoarea ordine de zi: Darea de seamă asupra activităţii Comitetului de conducere al Uniunii scriitorilor din R. P. R., rapoartele comisiilor de revizie şi de validare, referatele pe genuri de creaţie, — proză, poezie, dramaturgie, critică şi istorie literară — privind dezvoltarea literaturii noastre în ultimii ani, alegerea Comitetului de conducere şi a comisiei de revizie ale Uniunii scriitorilor.

În numele Comitetului de conducere al Uniunii scriitorilor, Mihai Beniuc a prezentat Darea de seamă, Mircea Ştefănescu — raportul comisiei de revizie, iar Mihnea Gheorghiu raportul comisiei de validare.

Acad. Tudor Arghezi a adresat conferinţei un salut, care a fost citit de Baruţu Arghezi.

Au început apoi discuţiile la Darea de seamă asupra activităţii Comitetului de conducere al Uniunii scriitorilor din R. P. R. şi la referatele pe genuri de creaţie. (Vezi textele prescurtate publicate în paginile 6—7).

La discuţii pe marginea Dării de seamă asupra activităţii comitetului de conducere al Uniunii scriitorilor şi a referatelor pe genuri de creaţie au luat cuvîntul: Radu Boureanu, Geo Dumitrescu, Ion Brad, Oscar Walter Cisek, Vasile Dinu, vicepreşedinte al Comitetului de Stat pentru Cultură şi Artă, Titus Popovici, Matei Călinescu, Kovacs Gyorgy, Octavian Nistor, secretar al C.C. al U.T.M., Ion Istrati, Nichita Stănescu, Geo Bogza, Tudor Ciortea, vicepreşedinte al Uniunii Compozitorilor, Fănuş Neagu, Pop Simion, Alexandru Oprea, Marin Preda, Corneliu Leu, Eugen Jebeleanu, Ion Lăncrănjan, Maria Banuş, Jean Livescu, adjunct al Ministrului Învăţămîntului, Paul Georgescu, Letay Lajos, Eugen Simion, George Ivaşcu, Eugen Barbu, Anghel Dumbrăveanu, Gálfalvi Zsolt, Horia Lovinescu, Aurel Rău, Ov. S. Crohmălniceanu, I. D. Bălan, Ion Bănuţă şi alţii.

În încheierea discuţiilor a luat cuvîntul Zaharia Stancu.

În aplauzele puternice ale participanţilor, Ion Pas a dat citire salutului adresat Conferinţei pe ţară a Uniunii scriitorilor din R. P. Română de către Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român.

Apoi, delegaţii au ales în unanimitate pe maestrul Tudor Arghezi ca preşedinte de onoare al Uniunii scriitorilor din R. P. Română.

Delegaţii au aprobat apoi Rezoluţia conferinţei pe ţară a Uniunii scriitorilor din R.P. Română.

Conferinţa a adoptat prin aplauze puternice o scrisoare adresată Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, tovarăşului Gheorghe Gheorghiu Dej, în care se exprimă hotărîrea scriitorilor noştri de a urma politica partidului, îndemnurile sale înflăcărate în vederea realizării unei literaturi majore, realist-socialiste.

În continuare a avut loc alegerea prin vot secret a Comitetului de conducere al Uniunii scriitorilor din R.P. Română şi a Comisiei de revizie.

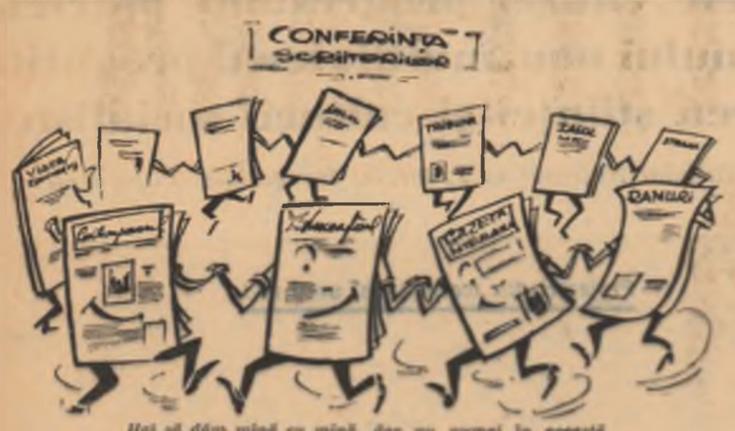

Hai să dăm mînă cu mînă, dar nu numai în această săptămînă.

Pepenii spre București.

Eugen Barbu: *de acord, Ivașcule, din nou prieteni pe acest teren, dar să nu-i neglijăm nici pe juniorii rubricii „Sport".*

Al. Andrițoiu: *Crohmălniceanu spre Vîrful cu Dor.*

de Neagu RĂDULESCU

JURNAL DE LECTURĂ

V. Alecsandri: SCRISORI, ÎNSEMNĂRI

Corespondența scriitorilor face parte integrantă din biografia lor, ea face corp și cu creația lor, dacă avem de a face, cum e cazul cu V. Alecsandri, cu un artist iscusit epistolier. Iată de ce contribuția Martei Aninoasa care a-e asumat editării corespondenței lui Vasile Alecsandri[1], merită un îndreptățit elogiu. Acest al 3-lea volum cuprinde corespondența dintre iulie 1867-iunie 1885 cu V. Cuesta, Zulnia Stardia, A. Ubicini, I. Bălăceanu, Costache Negri, I. Brătianu, Ion Ghica, Alex. I. Cuza, Pantazi Ghica, L. Steege, Iancu Alecsandri, Aug. Treboniu Laurian, Iacob Negruzzi, Matei Millo, D. A. Sturdza, P. Mezetti, Lucia Duca, V. A. Urechiă, Gr. Sălăsi, Catinca Negri, Bonifaciu Florescu, Paulina Alecsandri, G. Manolescu, T. Aslan, Gr. Ventura, G. Steriade, G. Bengescu, Dim. Ollănescu-Ascanio, Const. Stăncescu. El mai cuprinde o relatare a scriitorului despre o excursie făcută cu mai mulți prieteni la Cetatea Neamțului și la Mînăstirea Neamț și Văratic, în mai 1846; jurnalul călătoriei lui V. Alecsandri în Italia cu Elena Negri în 1846—1847, însoțindu-se cu o ADDENDA, unde sînt incluse scrisori primite de V. Alecsandri de la părinții săi, între 1834—1839 și atestatul care i-a fost eliberat copilului Alecsandri în 1834, cu prilejul plecării sale la Paris. Alecsandri corespunda de obicei în limba franceză. Editoarea și-a luat sarcina a-i tălmăci epistolele și a [illegible]

Îndemînare și cursivitate. Din freamătul de viață ce adie din scrisori și din jurnalul călătoriei în Germania, Austria și Italia, se înfiripă imaginea scriitorului patriot activ, mișcînd în țară și peste hotare, în misiuni diplomatice, sau ca exilat în urma participării sale la mișcarea din 1848. Din cîlduri și tumultul acestor scrisori și însemnări, se reflectează omul plin de sensibilitate și noblețe în relațiile sale cu semenii; din ansamblul acestor materiale vii se desprinde, cu nefalsificat și claritate, portretul gînditorului și umanistului. „E o epocă foarte cîudată aceea pe care o trăim, draga mea Zulnia... oamenele se trezesc, trenurile se năruie, totul e supus unei răsturnări universale" scria, copilărind participarea sa activă la mișcarea din 1848. Corespondența oferă și referiri la munca sa literară: aflăm că la piesa „Ovidiu" Alecsandri a trăit din 2 ianuarie 1867 pînă la 19 iunie 1888, adică aproape 3 ani și se despică impresia că nu numai existența sa de creator se desfășoară sub primatul estetic, dar și el avea o atitudine estetică cu [illegible]

Așa dar, din cele aproape 100 de pagini de scrisori și din însemnările de călătorie se încheagă imaginea multiplă a scriitorului, a omului, a luptătorului și a cetățeanului îndrăgostit de soarta poporului său.

În note s-au adăugat lămuriri referitoare la persoanele amintite în scrisori. De asemenea s-ar explicat poezia lui V. Alecsandri în diferitele probleme politice.

CAMIL BALTAZAR

[1] Catalogul corespondenței lui V. Alecsandri; Corespondența diplomatică a lui V. Alecsandri; Documente literare inedite V. Alecsandri; Co[illegible]

Mihu Dragomir: INELUL LUI SATURN

Înzestrat cu un registru liric multilateral, Mihu Dragomir se înfățișează și în ultimul său volum de versuri, Inelul lui Saturn, apărut postum, în ipostaza neaștiutei poezi complex și mai înainte, numai că, de data aceasta, cîntecele sale se adresează, în exclusivitate cititorilor tineri și mici. Tăișurile educative sînt evidente, dar spre deosebire de alți confrați, regretatul scriitor evită didacticismul și prozaismul, dîndu-ne o poezie [illegible] nantă prin simplitatea confesiunii lirice, acuratețea și cadența gravă a versului. Mihu Dragomir a scris pentru cei mici trăind cu înfiorare bucuriile pe care copilăria sa nu le-a cunoscut. De aici sensul programatic și tulburător al poeziei: *Ne iau liber în coloană, cu care se deschide plachetele „O, cît ș-aș vrea să fiu cu voi acuma / să uit ce jalnic am trăit! / Glasurile mea a oftat-o bruma / și-abia [illegible] / Pe timple-s fulgii primelor omături. / Cînd vă zăresc, cu steagurile în [illegible] / nu pot să [illegible] / cu voi, în gînd, dar totuși cînt! / [illegible] / m-adie / cînd treceți iar cu pasul [illegible] — tovarăși de copilărie — și versul meu [illegible] cu voi*".

O delimitare exactă a preferințelor tematice ale poetului este greu de făcut. Constanta acestui culegeri o formează [illegible] lirica patriotică, sector în care Mihu Dragomir a [illegible] remarcabile succese (vezi, de exemplu, Oda pămîntului mei, 1957).

Poetul celebrează în versuri dense și accentuate clasul creator al omului comunist, peisajul țării în continuă prefacere, vizînd cu îndrăzneală la marile cuceriri cosmice ale viitorului, cînd după „drumuri lungi, întretăiate / de-atîtea porți necunoscute", / „Inelul lui Saturn, pe deget / tot și-l va pune omenirea".

Mihu Dragomir se dovedește și-n versurile pentru cei mici, scriind rumene haiku care cîntă patetic nu numai iubirile omului contemporan în transformarea vieții și-n cunoașterea universului, ci și astrele invizibile în taina care așteaptă soarta cosmonauților (Către lună), ciori „și-atr-o zi, nu prea departe, / cîte de-aici, din carte / s-or muta pe lună, nu / unde-ntîi dramuri au-i / și-ntîi s-aruncă și-alte [illegible] / cîntecele lumii noastre!" (Dropiei sălbatice). Descifrînd în această continuă aspirație spre infinit, versurile sînt ale contemporaneității noastre socialiste care vă permite „ziua, pe-un eșafodaș-n lună, / un recital Marte-Pămînt..." (Recital cosmic).

Această poezie cu o imaginație atît de fecundă și cu atîtea implicații simbolice conferă creației lui Mihu Dragomir un optimism mobilizator al cărui timbru cunoaște o înălțime tulburătoare în poezia patriotică. Adăugînd-și urechea lîngă harta patriei, poetul auzea „valuri de mulțimi, / un vuiet ce crește în poeme, / etaj după etaj, spre [illegible]" (În lumea hărții). Imaginea țării e un vast poliptic ce schimbă fețe și oameni, [illegible] pămînt (Republica) care „oameni tînăr vandă secunde". Toate poeziile pe această temă, dar mai cu seamă Poema [illegible] cît Intr-un an, Noul București, Balada despre Bărăgan, Litoral, Primăverii dobrogenă etc. stau sub semnul unei depline împlinirii artistice și imprimă volumului, alături de poeziile din ciclul Cîntece, o tinerețe [illegible] specifică liricii [illegible] lui Mihu Dragomir. În totalitate, volumul lasă lui Saturn este mesaul artistic [illegible], și spre regretul tuturor, și cel din urmă, și unul [illegible] poet cetățean care a impresionat [illegible] prin patosul cu care a cîntat patria și oamenii ei.

MIHAI DRĂGAN

Bajor Andor: CURCUBEUL

Fiecare dintre originalele schițe prezintă la un „rîngaș" sumar, un străvechi sistem [illegible] o arhicunoscută schemă de construcție, o consacrată maniera a umorului.

„Sită din coadă de cîine" cu care se deschide volumul, este o nostimă — într-adevăr — „meditație despre felul cum ș-al [illegible] chipuie reformiștii... integrarea capitalismului în socialism..." Fabulația umoristică extrem de „originală" are ca fundament arhaicul procedeu al „inversului firesc". Twain spunea odată că e destul să vezi un om mergînd pe stradă în mîini ca să te umfle rîsul.

Andor, sîrguincios „elev", nu lipsit însă de o savoare proprie originală, a realizat o bună satiră folosind acest procedeu în schița sus-numită. Inlocuind categoriile sociale dintr-o banală și cotidiană informație de ziar [illegible]

Efectul merită strădania. De asemenea, „contribuțiile la istoria culturii" acordate științei universale de către autor, urmează procedee moderne de parodie, destul de cu utilitate azi.

E procedeul pe care îl întîlnim în paginile lui Bajor Andor, acolo unde autorul folosește să explice inventarea pilulei sau să facă istoricul [illegible] presei. Andor îmbrățișează genul. E din [illegible] unei frîne [illegible] în oline de spirit și un mănunchi [illegible]

În alte pagini, de autoritate parodică, descoperim urme de umor consacrat: de pildă un formular stereotip bun pentru toate ocaziile, pentru prezentarea vreunei personalități culturale sau artistice care ne reamintește de celebrul reportaj-tip vîndut în trei unici exemplare cu dubiul de marele maestru al combinațiilor Ostap Bender. Likvidă din Studiu pentru valorificarea moștenirii literare). Apoi, identificînd pregnante tipuri rebovene în „De ce a ajuns tovarășul Bodoni muzeu vînătoresc...". Planul de inițiativă socială realizat de Andor în această schiță umoristică se referă la interpretările pe care le suscită cîntecul prins și tovarășului de la raion, în rîndul celor prezenți la teatru. Situația ne prilejuiește următorea schimbări de cuvinte și concepții ale unei game variate de tipuri [illegible]

Ion Cringuleanu: LUMINA DE DRAGOSTE

Ca și alți confrați de generație, Cringuleanu vrea să descifreze cu ardoare sensurile inedite, specifice vieții noastre contemporane, simțind în piept „acea căldură de început / A mariilor încolțiri primăvara". Cîntecul său se înalță către oameni „anonim ca floarea", dar poetul nu încearcă satisfacția deplină decît atunci cînd mulțimea — căreia i se adresează — certifică eficiența acelui cîntec: „Confirmați-mi puterea de-a supune Pămîntul / Confirmați-mi vîrsta generoasă și harnică / Confirmați-mi prezența cînd vă sînt pe aproape / Altfel mă cred de prisos, inutil". (*Confirmați-mă*).

Cred că a fost inspirat Cringuleanu intitulîndu-și volumul „Lumina de dragoste". Ciclul, denumit astfel, mi se pare cel mai substanțial, cel mai împlinit liric. Aici vibrația irumpe năvalnic în melodii înfierate. Furtuna pasiunii tinerești se declanșează nestăvilită, versurile curg limpezi și concise (în multe piese ale ciclului): „Dar a trebuit să-nvăț / C-ai plecat într-adevăr! / Arborii vorbeau cu iarba / Eu vorbeam cu tine dusă / Tu erai pe-aproape vie" (*Cu pămînt*). Sau: „Bate un vînt aspru în ochii ei / Și mă duce prin ploaie, departe / O, vîntule, / Nu mă desparte! (*Vînt mic*). „Iată plouă că se-ndoaie / Toată lumea în tăcere / Cerul fulgeră-n unghere / Noi ne luminăm de ploaie" (*Doua de unu*). „Codrul se pleacă în mare vuind / Eu te văd prin vînturi / Pe grind / Și-ți trimit vuietul meu de pădure / Dorul de mine și cînt să te fure" (*Dragostea*).

E adevărat, în țesătura intimă a citorva din bucăți, răsună — cam prea evident — acorduri din Arghezi. Spre exemplu: „Eu să cad în tăceri, tu să urci în imnuri / Și să ne întrecem ca într-un zbor frumos / Ca într-o fugă mare de inimă / Tu în sus, eu în jos" (*Tu să răsuni*) sau Esenin: „Tot primesc scrisori de-acasă, de la mama / Și mă roagă să-i vorbesc de tine / Să te cruț de greutăți și să-ți port sama / Spune că-ți aduce cîruri dacă vine (*Mama*). Influențele se cuvin totdeauna filtrate atent, asimilate în structura interioară a poetului.

Ciclul „Contemporan cu Valea Jiului" nu se menține la același nivel. Aici ideea poetică se diluează, tonul devine expozitiv, pentru ca autorul nu are încă forța cerută de evocările mai ample, și de aceea își pierde „suflul" și cade în discursivitate (Aș cita doar o strofă: „Mina rămînea aceeași pelică neagră / Purtînd chipuri omenești mereu spre adîncuri / Rula un singur film: despre oameni / Care sfredelesc inerția prin piatră"). Temperament focos, așa cum spuneam, Cringuleanu se dezlănțuie (și e în largul lui) în acele poezii care nu necesită o arhitectonică prea riguroasă, o dozare degradată a accentelor, ci izbucnirea e-înpidară și precisă. Fără îndoială, că experiența îl va investi și cu mijloace pe care nu le posedă acum suficient. Ciclul „Cîntece în piatră" (unde există și evidente reușite) atestă, după părerea mea, un alt viciu. Poetul încearcă aici să „filozofeze" și complică nejustificat (și facil) expunerea ideilor, convertirea lor în vers: „Iar am început exercițiul cumplit / Al parolelor: una-i prea sus / Alta-i prea jos / .....O, trepte inverse, parolele și singuri / E adevărat, mai dansăm și singuri" (*Poezia*). Însă poezia cultivată de Cringuleanu urmează tipare clasice, cere simplitate în ton, armonie melodică. În asemenea cazuri, tînărul autor izbutește. Contorsionările voite ale versului cîteodată, stilcirea gîndirii poetice în exprimări căznite, îi dăunează.

MIHAI BOTEZ

Matei Călinescu: TITANUL ȘI GENIUL ÎN POEZIA LUI EMINESCU

Teoria completă a „constituției istorice" despre Eminescu rămîne de fi scrisă (după întîia încercare a lui D. Popovici, conținînd într-un curs universitar litografiat). Mai mult ca oricînd, acest lucru se impune astăzi, cînd e pe cale să se constituie cu concursul unui mare număr de cercetători români și străini, cea mai complexă imagine a poetului — expresie în [illegible] timp a destinelor naționale și internaționale ale poporului și culturii românești în a doua jumătate a secolului XX.

Un moment semnificativ din acest proces este monografia lui Matei Călinescu despre **Titanul și geniul în poezia lui Eminescu**. Însemnările de față își propun să desprindă un aspect, și anume caracterul reprezentativ al cărții lui Matei Călinescu pentru noile coordonate în cuprinsul cărora se desfășoară, tot mai [illegible], procesul de elaborare a perspectivei contemporane asupra lui Eminescu.

Evident, această perspectivă nu se făurește „ex nihilo" și în exclusivitate de către exegeții tinerei generații. Dimpotrivă. Dar faptul că una din pătrunzătoarele și nuanțatele analize ale etosului eminescian (apreciere care se desprinde din recenziile citate) aparține tocmai unui exponent al promoției scriitoricești formate în întregime după 23 August 1944 ni se pare simptomatic. Matei Călinescu nu urmărește să-și contrazică neapărat predecesorii și nu se ferește să afirme explicit, ca punct de plecare, cîteva propoziții fundamentale formulate asupra temei tratate de către interpreți de prestigiu. Evitînd originalitatea cu orice preț, el urmărește sistematic să integreze în noul edificiu tot ceea ce reprezintă un bun cîștigat în exegeza eminesciană și, dacă se ferește să așeze reflectoare în dreptul propriei contribuții, subliniază în schimb **consensul** în care se plasează punctul său de vedere.

Dar nu e greu de constatat că, în ceea ce privește locul deținut de elementul titanic cu avatarurile lui în definirea personalității poetului și în determinarea originalității sale în cadrul romantismului european, ceea ce mai înainte fusese doar un fir de observații, mai mult sau mai puțin incidentale, chiar [illegible] perfect juste, devine acum un punct de vedere coerent, o „cheie" în explicarea personalității și creației eminesciene. Destinul poetului în lumea prin care a trecut și tonalitatea operei sale se colorează altfel, autnci cînd pornim de la constatarea — a cărei amplă demonstrație tace obiectul studiului lui Matei Călinescu — că „figura **titanului** și aceea a **geniului** domină întreaga creație eminesciană" (p. 40). Această imagine critică contrastează semnificativ cu imaginea în vigoare, de pildă, înainte de primul război mondial, cînd poetul era, pentru publicul sau, timidul și blîndul sentimental nefericit, absent și visător prin parcuri, adulic, predestinat înfrîngerii și melancoliei. Și această imagine corespundea, firește, unei laturi reale a creației lui Eminescu și avea acoperire în documentul biografic, dar selectarea **acestor** note se făcea de către o „conștiință istorică" insensibilă încă la marile lovituri de daltă, cu care poetul sculptase în opera lui imagini de grandioasă revoltă titanică, și la vastele perspective cosmice îmbrățișate de ochiul său. Studiul lui Matei Călinescu subliniază, în centrul unei explicări a personalității și creației eminesciene, tocmai aceste din urmă componente. El ne face să descoperim și să apreciem — retrospectiv — anticipațiile lui Gherea, Ibrăileanu, Tudor Vianu, Pompiliu Constantinescu sau D. Popovici, rămase atunci fără ecou.

Pentru a fundamenta această nouă perspectivă, Matei Călinescu se ocupă pe larg de problema „inadaptării" eminesciene, ridicată încă de contemporanii poetului și explicată în modul cel mai felurit (Maiorescu, Caragiale, Gherea, Anghel Demetriescu). Deosebindu-se de interpretarea maiorescană, care aplica teoria geniului după Schopenhauer, explicația lui Matei Călinescu reține și sublimează tot ceea ce era valabil în interpretarea istorică, începînd de la Gherea, dar proiectează întreaga problematică pe un fundal de literatură universală, construit tocmai pentru a putea descifra, cu ajutorul lui, adîncimile și semnificațiile mai largi ale fenomenului. Aplicat și în alte momente ale analizei sale, procedeul îi permite autorului să producă a treia dintre „mutațiile" care stau la baza noii sale viziuni asupra lui Eminescu. E vorba de locul marelui poet roman în istoria romantismului european.

Așezat într-un cadru de literatură universală, unde prezența lui nu se pierde, ci, dimpotrivă, dobîndește dimensiuni noi, „romanticul întîrziat" și „produsul tardiv al romantismului german" se revelează ca un reprezentant original al unei faze distincte în evoluția marelui curent romantic; fază pe care Matei Călinescu o definește cu expresia „criza conștiinței romantice".

Ceea ce se remarcă în monografia lui Matei Calinescu este tocmai consecvența și erudiția calmă cu care a dat expresie deprinderii de a socoti prezența românească în lume o realitate firească.

DAN ZAMFIRESCU

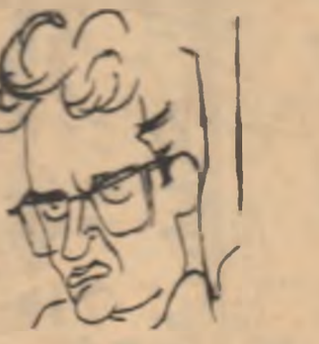

ION GHEORGHE:

CARIATIDA

Cronica literară

de EUGEN BARBU

Întîlnirea colțuroasă a poetului, desmințită [illegible] de ochelari prevestește, la o primă confruntare, [illegible] anevoioase. Anxios, repezit, vorbind rar și cu dificultate, e greu abordabil. Are prieteni puțini și intoleranți cum este îi părăsește după certuri „definitive". Apartine unui gen pe care nu-l asurzesc aplauzele — afirmă în general mare ceea ce gîndește, nu caută mai întîi prietenii scriind pe urmă poemele, suferă, pentru care nedreptate petrecută aiurea și preface [illegible] banal într-un lucru cutremurător. E un agitator pasnic, versurile lui nu au nimic mobilizator aparent, se [illegible] bați greu, în poezia sa intri greu, depășind [illegible] formate din draperii somptuoase; Ion Gheorghe are apartamente secrete în care se retrage prudent, dînd o strategie proprie. A fost și va fi mereu contestat de [illegible] unii, ca orice versificator dificil. Asperitățile lui sînt greu de digerat, pare prolix pentru că construiește gigantic și nu ține seama de amănunte. Contactul cu poezia lui stîrnește protestul, nedumerirea și în cele din urmă exclamația cea mai admirativă „Se lasă greu", vine ne undeva din pămînt, cu rădăcinile sale misterioase, pe alocuri are o viziune aspră asupra lumii și a ideilor. Unii l-au situat din greșală lîngă Victor Hugo, dar acela era extraberant, perfect, sonor, Ion Gheorghe este ca o magnet, mi se pare că s-a mai spus, cu lava unui vulcan în care trăiesc, deopotrivă, inima metalului în stare pură și [illegible] puritatea cea mai ignobilă. Poetul suferă, la modul [illegible]cit, de o **teatralitate** rară în poezia modernă, unde [illegible] este senzație sau labilitate. El premeditează efectele cu desarmante lucruri de fiecare zi, mergînd pînă la [illegible]tis și informitate. Unele dintre poemele sale par pe alocuri prozoase, prea pline de gîteje, așa cum sînt fluviile primăvara, în desghet, dar cînd crezi ca fluiul poetic va fi înecat, sugrumat, ucis de construcția barocă, apare, formidabilă, o împerechere de cuvinte care te aruncă dintr-o dată în miracol. Poetul vrăjitor e fermecat fără să descinte cuvintele, fără să le aleagă cum fac alții. În versul său își dau mina expresia frustă cu exclamația cultă, fără discernămînt.

Ferindu-se de facilități, de demonstrații gratuite neimitînd modele, renunțînd la armonia și egalitatea versului, Ion Gheorghe obține totul din gesturile fundamentale ale vieții. Un tragic pe linia grecilor vechi, proectînd pe fundalul epocii noastre revoluționare, ideea de destin, de eroism, de căutare rodnică a scopului vieții. Cînd alți confrați cîntă mai curînd mărunțișurile, cînd ici și colo apar ușurătăți demodate a doua zi după publicare, autorul „Cariatidei" se sbate să dea sens unor fapte și unor eroi contemporani ce aparțin „mitologiei" comunismului.

Spuneam la începutul acestor rînduri că avem de-a face cu un agitator și voi arăta și de ce. Volumul cuprinde 5 lungi poeme (**Viața și opiniile pescărușilor, Activistul de partid, Cariatida, Șarja și Balada țăranului tînăr**. Pe din dintre ei [illegible] poem în cunoștință: [illegible] Filimon Sîrbu și Lazăr de la Rusca, erau cîntați în lupta pentru libertatea poporului [illegible], figuri devenite legendare, [illegible] inspiratoare de versuri. În celelalte trei poeme, Ion Gheorghe reia legenda [illegible] Manole (Cariatida) [illegible] și [illegible] obișnuit a activitatea de partid (**Șarja**) [illegible] tragic și [illegible] lui [illegible].

Temele, așa cum se bănuiește, sînt dificile, ne o mare dînd de transfigurare, și acolo unde unii au rămas numai la declarativism, Gheorghe reușește [illegible] poemele, la rectitire, [illegible] de gigantism, de [illegible] și monumentalitate, trăiesc prin [illegible] și se străbate, prin [illegible] subtilă. Vorbeam de o poezie în scenă, de o latură monumentală în [illegible] epic. Iată [illegible] primului poem: (**Dealii intra pe pîlnii umbre / bătăuitoarea umbră și elastică, / legînd arcuri de talazuri / ca o cîndată pentre neagră / lăsată trecerii voievod. Apăsînd în un act conștiințelor, totul e tumult și extaz: (Apoi deasupra vînatul se-așternea / ca o albastră pînză inutilă, / pe vuietul arcurilor și-ai mării, / tuturor credeau că pot să tragă / de marginile vînătului acela, / ca cum trag pescarii de năvoade**). Iată [illegible] în transfigurarea poetică a lui Gheorghe [illegible] el era de mult un om — era o armă mai puternică: tocmai prin vînătoarea [illegible] pe care-l obligaseră să și-o [illegible] / el ea o față trebuia să prindă / și loc în aer și [illegible] / cît mai mulțime și nebănuită — și nu se-ntoarcă lumea către el, să pară că el nu se află în lume. / Cu altă față el avea de prins / mai multe lucruri în lumină / și pline deci, și axigen / și lumi, / și un acoperiș de lucru și rîsete, / și face drum în mulțile partidului / nebănuite, neștiute, fără urme). Comuniștii își transmit mesaje [illegible] un secret și primejdios ceremonial [illegible] din palmă-n palmă / cu grija și cu spaima tainică, / de pare și dădeau niște semințe rare, / un soi de pulbere a luptei — și vegii atîta de primejdioase / [illegible] cuvînt pierdut din ele ar fi stîrnit o moarte îndelungată / de la un capăt la celălalt al lor...). Aparent și mai ales pur în forma acestei grafică versurile par, cum am mai scris, prozaice, dar „moartea îndelungata care le-ar străbate eroilor ființa de la un capăt la celălalt" mi se pare de o intuiție rară.

Poemele au comunicări secrete între ele. Jertfa lui Filimon Sîrbu însuflețește alți luptători, căderea lui Lazăr de la Rusca, atît de tragică și violentă, explică eroismul de mai tîrziu al oțelarului din **Șarja**, căderea constructorului de pe schele nu reeditează numai sacrificiul legendar cerut în folclor de orice semeață realizare umană. „**Așa nu mor, așa se nasc bărbații**", spune aforistic poetul în finalul **Șarjei**. Acest sfîrșit care ne-asteaptă pe fiecare devine nu o explere inutilă și spectaculoasă, ci dovada unei forțe morale generate de o nouă filozofie. Nu supunerea orbească a materiei este mesajul de bază al acestor compuneri aparent tragice, ci ideea de opunere continuă în fața fatalității și a destinului negru. Activistul de partid, om al zilelor noastre, [illegible] bărbătoase la pădure, face baie cu toata lumea și are chiar o rutină a gesturilor comune: mănîncă **pîine înfășurată în brumori, [illegible] vieți nehotărîte**, cînd trece cu tovarășii lui prin pădure, **inima se rupe**, așa cum: **rîul se rupe de malurile spargîndu-se pe chipurile lor din apă**, el se **descoalță** ca oștenii și, hainele lepădate pe [illegible] **au un ecou metalic**, **cînînd și rostogolindu-se**. Apărîndu-i chipul la vale, **duce pareă niște fresce, repetîndu-le fluid. Viața adună** [illegible] **evaporată**, **umbra** [illegible] **pe fiecare frunză**, dincolo de o ochiză, el îi apare **bradul cu pîntrevi ca o pînza**. Poetul trădează un rafinament supremo, fără a face efort. Acolo unde alții se multumesc cu ode sunînd a tinichea, Gheorghe vine și îmbrățișînd, umanizează, suflă foc sacru peste lucruri îndeobște compromise de confrați superficiali.

Iată descrierea unui **parchet forestier** într-o desfășurare [illegible]: (...**Mai jos se-nfățișa un fel de turlă de aeroport**, / **pe unde arborii înfăptuiau un zbor**; / **trecean păduri peste păduri, vijelios** / **cele de sus pornînd cu timpul lor postum**, / **de un verde uriaș fînd cele de jos** / **nepăsătoare-n creșterea de-acum**. / **Deasupra golurilor oarbe, dintre pieziri**, / **ei pareă ar fi dus pădurea în orbite**. Totul e colosal, firesc, greu de închipuit ca s-ar putea spune mai bine.

Cel mai bun poem al volumului, „**Balada țăranului tînăr**", povestește calvarul lui Lazăr de la Rusca, într-o suită de imagini nemuritoare. Șase călăi îl duc pe tînărul comunist spre locul execuției, undeva, în munte. Îl însoțește maică-sa, fără o lacrimă, **tăcerea lui Lazăr făcuse frig în munți**. Actul are în el o sălbatică încleștare. Și condamnatul și executorii crimei sînt hotărîți să se înfrunte fără milă: unul avînd numai disprețul și mutenia ca împotrivire, ceilalți, niște arme reci și inutile. („**Dar numai frunza se lovește-nduioșată** / **de rătăcirea vorbelor bătrînei** / **și pietrele mișcate de izvoare se macină sonor și se așează-n prund** / **și sevele letargic amețite de repaos se hănuiesc în ultima mișcare de lumină**: / **și ramurile descărcîndu-se de fructe, pleoase și revin la starea dinainte — pe cînd erau ne-ngreunate de belșug și-acum trosnesc asemeni lucrurilor noaptea**). Despodobirea naturii are o dimensiune formidabilă, călăii sparg cu cismele o vină de izvor, **ca o conductă de cristal**, se prăbușesc pietrele, lupii rup țiturile cerbilor, prefigurînd tortura care va urma. **O mare bănuială se iscă între toate**, maica simțind durerea viitoare îl **înfășură** în brațele ei pe Lazăr. Acestuia nu-i e frică, **tăcerea flindu-i singura putere**. Și actul bestial începe metodic, rece (**îl răscolesc cu pluguri de tortură** și durerea crește **ca un rug vînăt umblă în el, ca-ntr-un arbore scobit**, ca și cînd ar fi pierdut ceva acolo, îl **dezaripează** de brațul drept (metaforă sublimă), apoi îi rup picioarele ca pe niște buș-teni. Locul se transformă într-o arenă a suplicilor supreme. Eroul tace. Cadavrul astfel batjocorit este lăsat în pădure, începe ninsoarea și vîntul se grăbește să-i prindă chipul într-o pojghiță lucioasă. Masca sa mortuară astfel obținută **nu-i va mihni amintirea și durerea**. Timpul are amprenta nemuritoare a lui Lazăr de la Rusca.

Nu s-au scris, să mi se dea voie, multe lucruri asemănătoare în lirica noastră actuală.

Într-un astfel de tumult, mesajul poetului răsună optimist. Oțelarul răpit de foamea focului necruțător (...**va rămîne-n vuietul oțelului de tren** / **și-n fosnetul metalic al uneltelor de pace**, / **și-n calmul și-n puterea armelor de apărare** / **în care-a curs el zi de zi**. / **Frumos și brusc răsare soarele de vară** / **de pareă se deschid furnalele-n torente** / **ei patul lui e ca o lespede impurpurată și-alunecă la răsărit ca o cîndată navă** / **și pînzele de purpură troznesc în vînt și slavă** / **și trece neînnoiecat și fără asfințit** / **și urcă flăcări pe catargele portocalii** / **și ca pe un cîmp de sonde roșii** / **stau oameni cu pumnii ridicați**, / **de care zeul, aplecat pe visle** / **firește**...).

Desigur, în acest volum sînt și mici lucruri care nu-i mai pot place nici lui Gheorghe, cum sînt acele **broderii de ramuri de oțel** sau **leoparzii** din flăcările sarjei, urme ale unei mode minore încetățenite de un coleg rămas numai la senzații, căutînd încă ceea ce el a descoperit cu atîta strălucire: farmecul marilor idei poetice.

Poate că elogiul nedisimulat face rău unora, cred însă că în cazul lui Ion Gheorghe nu riscăm nimic. Nicăieri în tot ce a publicat și mai apoi nu am simțit improvizația, ori fălurința. Neflind lacom la elogiu, neașteptînd premii, poetul nu se heliniștește la **tăcerile** unora sau la lipsa de pricepere a altora. Exceptînd cronica lui Crohmălniceanu care semnala, ca și noi, o mare apariție în poezia noastră, ceilalți recenzenți ai lui Gheorghe s-au poticnit în propria lor neînțelegere și limitare. Infatuările, șarjele și subiectivismele poetului sînt caracteristicile unei naturi irascibile, drepte și devorante și trebuiesc luate ca atare, chiar atunci cînd ating zone regretabile. Așa va fi biciuit un cunoscut personaj mitologic marea...

Cu voia sau fără voia lui, Ion Gheorghe se așează în fruntea unui splendid pluton de poeți ai generației sale care numără pe Ana Blandiana, pe Marin Sorescu, pe Ion Alexandru, Cezar Baltag și recent pe Adrian Păunescu, lire deosebite, cîntînd cu severitate cinstea și puritatea comunistă, așa cum o face și el în acel final al **Activistului de partid**: **Prin noapte se urcau intransigent molizii / și el mari, și ei fără declin, / trăind cu cetinile smulse de curent / și pînă-n vîrf realizați deplin. / Căci toți purtau o sevă pururea fierbinte / și-aceiași forță de organizare / prin care lumea se petrece înainte, / urcîndu-și treptele răsunătoare, / năvalnică și fără repetare.**

DICȚIONAR DE ISTORIE LITERARĂ CONTEMPORANĂ

P — Poeți și prozatori

D. R. POPESCU

Prezența lui D. R. Popescu în peisajul literaturii actuale se bucură de prestigiul unui talent autentic și robust, confirmat printr-o susținută și bogată activitate — schițe, nuvele, romane, piese de teatru. Se poate spune că dintre confrații de generație el este cel mai harnic, fără însă ca numărul paginilor să presupună o atenuare vizibilă a efortului continuu, care îl caracterizează, în direcția unei sporite exigențe. E un prozator vădit preocupat de aflarea acelor mijloace care să-l exprime ca individualitate literară și căutările lui au fost și-sînt, în mare măsură, încununate de un cert succes. Critica, în ansamblul ei, a relevat calitățile scrisului său, cîteva dintre lucrările date pînă acum la iveala ilustrînd din plin o dotare realmente deosebită.

O bună parte din interesul scriitorului se reclamă de la lumea satului românesc contemporan, îndeosebi cel oltenesc. El a reușit să surprindă cu o vie acuitate atmosfera specifică a satului oltenesc din zilele noastre și să releve cu o stăruitoare atenție chipul spiritual al acestui sat, îndeosebi filonul de puritate morală, care, de-a lungul atîtor veacuri, a alimentat marea noastră poezie populară. Interesant de observat este că scriitorul a știut să lumineze filonul acestei purități și poezii în momentele vitale ale amplului și complexului proces descătușător și transformator care a făcut ca satul românesc să intre victorios în socialism. Proza lui de inspirație țărănească, în întregime, are ca obiect al observației tocmai acele zone ale vieții satului care privesc eticul și demonstrează cum depozitele de minereu nobil ale spiritualității țăranului român, eliberate de sub apăsarea seculară a unor nedrepte orînduiri, ies în lumină și își află azi întreaga lor strălucire. Romanul „Zilele săptămînii" argumentează elocvent acest punct de vedere. Cum spuneam și cu alt prilej, romanul rămîne în continuare de un real interes și nu numai pentru reconstituirea biografiei literare a scriitorului. Construit pe șapte mari capitole, reprezentînd oglinda celor șapte zile ale săptămînii, începînd de duminică dimineața și pînă sîmbătă seara, romanul își fixează acțiunea la începutul procesului de socializare a agriculturii. E o săptămînă de toamnă, undeva în cîmpia Olteniei, într-un sat care a făcut abia primii pași spre organizarea superioară în cooperativa agricolă de producție. O săptămînă încărcată de evenimente, decisivă pentru soarta multor țărani încă șovăielnici în ceea ce privește drumul nou pe care sînt chemați. O săptămînă de răscruce pentru multe destine, în al cărei sfîrșit tragismul se împletește strîns cu sentimentul afirmării unei neclintite încrederi în viitor. Protagonistul romanului, țăranul Matei Călărașu, se definește în contextul unor împrejurări pline de semnificație pentru momentul istoric respectiv, iar destinul său tragic aureolează simbolic nobila sa dăruire în numele unor înalte idealuri. Însuflețit de o conștiință superioară, în care noțiunea de puritate morală se integrează ca valoare principială, Matei Călărașu ne apare reprezentativ pentru ideea luptei comuniste. Romanul s-a impus și l-a impus pe autor, odată cu o sigură și dinăuntru cunoaștere a realităților descrise, printr-un puternic sentiment de autenticitate care infuzează paginile sale. În aceeași ordine, a investigării psihologiei țărănești și a zonelor morale afectate direct de procesul revoluționar al transformării conștiințelor sub imperiul ideilor socialismului, dar pe un plan artistic evident superior, se înscrie romanul „Vara Oltenilor". Ideea autorului este de a releva, prin simbolul acestui anotimp al împlinirilor, vara, aspecte grăitoare tocmai pentru ceea ce numim apariția, formarea și consolidarea conștiinței socialiste, și de data aceasta tot în lumea satului.

Pe scriitor îl interesează, așadar, acel proces de „purificare", cum ar zice foarte bine unul din eroii romanului. Odată cu întemeierea și consolidarea cooperativei, țăranii simt imperativul înnoirii sufletești. Ei vin în cooperativă cu o imensă — în planul istoriei — experiență amară de viață, avînd sedimentat, după atîtea veacuri de împilare și nedreptate socială, un puternic sentiment de reticență, și dintr-o dată văd că tot ceea ce înainte constituise arma lor morală de apărare — tăcerea, închiderea în ei, însingurarea, neîncrederea, etc. — nu-și mai află, în noua lume, nici un rost. Și astfel apare acea necesitate a eliberării de trecut, proces complicat, sinuos, de multe ori dureros, de durată și greu de surprins artisticește.

Intuiția fenomenului este cît se poate de exact exprimată de scriitor. În roman, faptele care determină accelerarea, dacă se poate spune așa, ascuțirea procesului de vindecare de trecut sînt următoarele: Vică, președintele cooperativei, e văzut ieșind din balta-heleșteu cu un sac de pește, tocmai cînd satul întreg era frămîntat că nopți la rînd, de la o vreme, cineva fură năvoadele și mari cantități din această bogăție. Întîmplarea trezește bănuieli, vechi animozități, și-i derutează chiar pe unii dintre cei mai apropiați prieteni ai președintelui. Acesta nu uită însă nevoia să se apere în chip deosebit, și e preocupat să descopere, de unul singur, pe vinovați. Întîmplarea răscolește însă trecutul mai îndepărtat și mai apropiat. O crimă de care fusese făcut vinovat, pe nedrept, de altfel, unul din cei mai buni prieteni ai președintelui, precum și sinuciderea soției lui Vică revin brusc și cu mari semne de întrebare în memoria țăranilor.

Bătălia care se dă acum, și pe care o urmărește minuțios autorul, are ca obiect însă nu atît restabilirea faptelor în sine, cît a unor valori etice, strict necesare pentru echilibrul moral al satului întreg. Scriitorul pune în discuție sentimentele de dragoste, demnitate, prietenie etc. și le luminează pe rînd, în împrejurări care fac pregnantă accepția acestor sentimente în spațiul moral al satului de azi. Romanul reliefează din plin arta de fin desenator al unor fizionomii morale pe care o stăpînește prozatorul, o vie paletă coloristică în descripția vieții satului, capacitatea de care vorbeam, de a pune în valoare candoarea spirituală a țăranului, acel aer indefinit de puritate și vivacitate din care se compun chipurile celor mai mulți dintre eroii săi.

Sînt trăsături întîlnite și în recenta lucrare a lui D. R. Popescu, remarcabila nuvelă „Dor", apărută în revista „Viața românească". Și aici, cu un plus de maturitate artistică, sînt evoluate în discuție, în cadrul dat al unei complicate țesături care determină o crimă pasională, toate acele noțiuni amintite, menite să se definească în climatul și atmosfera zilelor noastre. Ce scriitor îl atrage și îl preocupă, totodată, zugrăvirea, în accepția cea mai directă a cuvîntului, a acelor elemente care compun biografia satului românesc. De la datele psihologice la cele etnografice, scriitorul apelează la un bogat filon folcloric pe care îl prelucrează cu mijloacele prozei moderne. Sînt utilizate, astfel, de la expresii și aforisme de esență folclorică, pînă la detalii picturale care amintesc covoarele oltenești — aceasta în ceea ce privește peisajul și atmosfera în întregimea ei. Uneori, însă, se face un abuz în această direcție, și pitorescul în sine iese la iveală, aglomerînd situații care cereau mult mai multă respirație pentru a sublima ideea cît mai acut. Pasiunea pitorescului afectează și ritmul unor pagini, după cum, confesiunile ample ale eroilor din Vara Oltenilor suferă și ele de o monotonie a coloritului.

Este de sezisat, și critica a făcut acest lucru, că admirabilul nuvelist care este D. R. Popescu, în ultimul roman cedează uneori ușor presiunii aglomerării, și riscă pierderea din vedere a unor importante elemente de construcție menite să asigure echilibrul, armonia, unitatea romanului. Deși, trebuie spus, D. R. Popescu este unul din scriitorii foarte atenți la ideea construcției. De altfel, ambele romane se disting prin căutarea asiduă a prozatorului de a găsi forme, modalități cît mai propice. În „Zilele săptămînii", construcția arhitectonică urmează, în relatarea faptelor ce compun narațiunea, succesiunea celor șapte zile, cu o delimitare în timp foarte precisă. În „Vara Oltenilor", experimentează o nouă modalitate, aceea a relatării conflictului văzut din mai multe unghiuri, aparținînd personajelor care iau parte la el și care îl descriu prin vaste monologuri interioare, după o tehnică savantă, în general minuțios pusă la punct. În cronica dedicată romanului și asupra căreia am revenit destul de mult în rîndurile de față, subliniam, de la început, faptul că, oricît ar părea de paradoxală o asemenea afirmație, privit din punctul de vedere al intrigii, al construcției și desfășurării acesteia, „Vara Oltenilor" e un excelent roman polițist. Aceasta pentru a sugera și mai clar modalitatea aleasă de scriitor.

Un capitol important și valoros al activității lui D. R. Popescu îl constituie nuvelistica. Cea mai mare parte din nuvele au și fost reunite de prozator în două volume „Umbrela de soare" și „Fata de la miazăzi". „Pădurea", „Ploaia albă", „Mașina", „Mări sub nisipuri", sînt cîteva titluri de bucăți care afirmă o remarcabilă artă de prozator. Ele constituie, fiecare în parte, căutări și experiențe pline de interes, atestă o fantezie bogată, un timbru personal distinct. În ele, D. R. Popescu ne apare preocupat de ideea concentrării pînă la simpla, dar nu simplista sugestie a desfășurării faptelor, ceea ce evidențiază o dinamică interioră originală, avînd darul să solicite, odată cu atenția încordată, gîndirea cititorului. Un exemplu îl oferă „Mări sub nisipuri". Eroul, tînăr licean, are sarcina să demonteze podul care leagă un mic orășel ardelean de restul regiunii și astfel să împiedice retragerea plănuită a ocupanților hitleriști. De observat și aici, în nuvele, ca și în cele două romane, că scriitorul alege situațiile limită; acele momente apte să genereze, prin reacția personajelor față de ele, considerații cu valoare generalizatoare, în care simbolul joacă un rol foarte important. Și în nuvela „Mări sub nisipuri" acțiunea afectează riscul capital. Scriitorul se dovedește artist matur în arta dezvăluirii treptate a sentimentelor pe care le trăiește eroul în toată complexitatea lor, și în fața cititorului se înalță un inspirat poem al adolescenței. În genere, de altfel, adolescența ocupă un loc important în scrisul lui D. R. Popescu. În nuvela în discuție, semnificativă din acest punct de vedere, se face distinsă o altă trăsătură sensibilă a prozei sale. Fiecăruia din faptele care compun acțiune, prozatorul știe să-i imprime atîta semnificație și căldură umană, încît cititorul urmărește cursul tulburat, trăind alături de eroi nu numai cu emoție, dar și sporindu-și înțelegerea filozofică a vieții.

Cum am mai avut prilejul să spun, D. R. Popescu are darul sensibilității la culoare, la vibrația aerului, și la ceea ce se numește „timp". Există o materializare a timpului în proza sa care amintește de Hemingway.

Scrisul lui D. R. Popescu cunoaște treptele unei evoluții sigure, îndreptățind, odată cu premiul Uniunii scriitorilor care i s-a acordat recent, exigența continuă și sporită la care îl obligă acum și mai mult prețuirea cititorilor.

DINU SĂRARU

SCRIERI:

Fuga — E.S.P.L.A. — 1957; **Zilele săptămînii**, Ed. tineretului, 1959; **Umbrela de soare**, Ed. tineretului, 1962; **Vara Oltenilor**, Ed. tineretului, 1964; **Fata de la miazăzi** — Ed. tineretului, 1964.

SCRIERI DESPRE (selectiv):

La **Umbrela de soare**: **George Munteanu** — Scînteia, 17.III.1963; **Ion Lungu**, Tribuna, 6.II.1963; **Aurel Martin**, Scînteia tineretului, 12.III.1963; **Matei Călinescu**, Viața românească, nr. 5, 1963; **Paul Georgescu**, Romînia liberă, 16.III.1963; la **Fuga**: **Mircea Tomuș**, Steaua, nr. 6, 1958; **Al. Hanță**, Gazeta literară, 11 august, 1960; **Paul Georgescu**, Gazeta literară, nr. 24, 1964; la **Zilele săptămînii**: **D. Cezereanu**, Tribuna, nr. 42, 1968; **Mihai Novicov**, Luceafărul, nr. 15, 1960; la **Umbrela de soare**: **George Munteanu**: Scînteia, 17.II.1963; **I. Lungu**, Tribuna, 7.II.1963; **Aurel Martin**, Scînteia tineretului, 12.III.1963; **Matei Călinescu**, Viața românească, nr. 5, 1963; **Virgil Ardeleanu**, Steaua, nr. 4, 1963; **Dumitru Solomon**, Luceafărul, nr. 8, 1963; **Ov. S. Crohmălniceanu**, Gazeta literară, nr. 8, 1963; la **Fata de la miazăzi**: **Virgil Ardeleanu**, Steaua, nr. 10, 1964; la **Vara Oltenilor**, **Dinu Săraru**, Luceafărul nr. 15, 1964; **Gabriel Dimisianu**, Scînteia, 1964; **Eugen Luca**, Contemporanul, nr. 23, 1964; **Lucian Raicu**, Gazeta literară, nr. 32, 1964.

I. POPESCU-PUȚURI

Semnificativ ca substanță social-politică, debutul lui I. Popescu-Puțuri avea să fie o poezie — „Sărman miner" — apărută în primul număr al revistei „Cultura proletară" (Craiova, 1926).

La numai doi ani după aceste versuri, scriitorul (născut la 28 mai 1906 în com. Castra-Nova, satul Puțuri, fostul județ Dolj), părăsea poezia, dar nu definitiv, întrînd în domeniile prozei cu un volumaș intitulat „Lelia". Prima lui proză, ca și cărțile viitoare, dar, mai ales, „Două paie la trei măgari" (1940) semnată: Dinu Simion, trădează un autor devotat problematicii sociale. Iar din punct de vedere artistic, un povestitor discret, despre care Gala Galaction, cu ocazia reeditării cărții în 1946, avea să spună că amintește de opera lirică a marelui humulestean, în primul rînd poate prin acea „însorită năvală de cuvinte", străbătînd evocarea caldă a universului copilăriei oltenești, de fapt, inedită pînă la Puțuri, în proza noastră.

Am insistat asupra acestui volum deoarece el constituie, în fond, doar un prim capitol al unei opere originale, pe care scriitorul o va dezvolta treptat după 1944, punînd bazele unui roman de o vastă osatură epică. Este vorba de o suita de povestiri cu un fir epic central dar cu nenumărate secvențe complimentare cuprinzînd, la fiecare nou capitol, noi personaje, noi probleme etice. Să ne gîndim, de pildă, la ediția din 1945 (Craiova) și 1946 (București) a aceluiași volum, apărut în 1940. O singură povestire, „Cu moș Barbu sub aluni", dă un sens nou, plenar, evoluției tînărului Ionică din povestirile precedente. Aici, eroul depășește granițele unor nelămuriri, ale unor gînduri de revoltă, deseori nemărturisită.

Ne găsim, deci, în fața unui ciclu amplu, compus din nenumărate povestiri, în care circulă personaje din diverse păturI și medii sociale, acționînd, ciocnindu-se în momente diferite. Ele nu trăiesc, e drept, decît în apropierea eroului central, în jurul lui gravitează. Sînt într-o continuă și disimulată antiteză cu personajul central și celelalte personaje pozitive, proeminente. Că așa stau lucrurile, o demonstrează convingător toate părțile care alcătuiesc ciclul menționat. Ionică, figura centrală a cărții, este urmărit în continua lui devenire. De la simpla constatare, receptare a realității, el începe să reflecteze asupra acesteia. „Se naște întrebarea", povestirea care dă titlul celui de-al doilea volum, este semnificativă în acest sens. Eroul, prins în menghina unor gînduri, pînă atunci cețoase, este setos de adevăr. Ajuns la maturitate, el își dă seama că ideile nu mor nici în celulele întunecoase, umede, strîmte, ca niște „sicrie verticale", așa cum sînt ele descrise în volumul al treilea („Ideile nu mor nici în sicriu").

În concluzie, întregul ciclu este — cum au observat și alți cercetători — un *Bildungsroman*, căci formarea unei personalități, analiza evoluției unui militant comunist este ideea — matcă pe care scriitorul își propune să o dezvolte în volumele apărute ca și în altele care vor urma.

De aici, din această operă de căpătîi, vizibil autobiografică, derivă și acea neîntreruptă intrepătrundere de teme care poate fi urmărita în toate scrierile lui I. Popescu-Puțuri.

Astfel, romanul „Vestitorii primăverii", partea I „Costea Mohor", deși scris mai înainte este, poate, o continuare la cartea a șasea, „Sicrie verticale" din „Ideile nu mor nici în sicriu". Roman al activității muncitorești ilegale, „Costea Mohor" — titlul cărții îl dă numele unui neînfricat utecist — este și el un roman al formării personalității activistului de partid în ilegalitate. Părțile următoare — partea întîi se termină cu încarcerarea lui Mohor la Doftana într-o celulă „H" — ar adeveri și mai mult convingerea noastră că autorul își privește personajele pe traiectul unor neîntrerupte evoluții, fundamentale vieții, dialecticii sociale. Tocmai datorită acestei trăsături, cercetătorul are impresia unei singure opere, diversă în unitatea ei, asemenea unor variații clasice la aceeași temă. Cine citește „Costea Mohor" sau „Ideile nu mor nici în sicriu" se duce fără îndoială cu gîndul la „Scrisori din lagăr" care constituie, poate, una din scrierile contemporane cele mai realizate pe această temă. În ele vom găsi lirismul propriu genului epistolar, străbătînd însă un epos discret, de-a lungul căruia, cîteva portrete, evocarea unor momente revolute, în compania altora, desfășurate la prezent, dau o notă deosebită acestei cărți. O analiză continuu lucidă a stărilor sufletești, a revoltei, speranței, hotărîrii deținuților comuniști din lagărul Tg. Jiu, conferă scrisorilor valoarea unui document politic zugrăvit cu autentice vibrații artistice. Afirmații similare se pot face în legătură cu romanul „Orbecanii", în fond o replică la lupta ilegală a muncitorilor comuniști (prezentată în „Costea Mohor") desfășurată, de data aceasta, în mediul sătesc. Notăm în plus că acțiunea se petrece într-o perioadă similară cu aceea a romanului „Costea Mohor", adică în preajma și după Congresul al V-lea al P.C.R. Admirabile figuri de țărani care luptă împotriva moșierilor, cămătarilor și chiaburilor satului, portretele grotești ale acestora din urmă nu dau, în nici un fel, impresia unei simple, schematice antiteze sociale. Autorul a știut să-și plaseze personajele în mijlocul unor întîmplări, unor conflicte autentice (în care amănuntul semnificativ joacă un rol covîrșitor) strîns legate de o anumită aură de înțelepciune, specifică țăranului nostru, identificabil uneori cu însuși folclorul. Romanul — poate minat pe alocuri, de o anume precipitare, anticipare a unor acțiuni sau hotărîri ale personajelor — este, de fapt, reluarea unei piese de teatru, „Căpcăunul". Aici vom găsi personaje comune (cămătarul satului, numit în roman Balosache, dialoguri care se identifică în întregime cu cele din roman). Această întîlnire pe care autorul o dă cititorului în planuri și genuri diverse, reluîndu-și sursele sub forme noi, departe de a supăra, invită la reflecție, la analiză comparativă. Cazul nu este unic în opera lui Popescu-Puțuri. El poate fi întîlnit în aria scrierilor pe tema condamnării școlii burgheze.

Încercînd să desprindem aici aspectele esențiale ale scrisului lui I. Popescu-Puțuri, să notăm și înclinația scriitorului spre narațiu lirică, spre descripția vioaie, alternată de un dialog și un umor scînteietor, împrospătat de o limbă bogată, colorată.

Efortul notabil de a-și sintetiza mereu eposul, revărsat în diverse scrieri, de a accentua în tușeuri noi personaje vechi, nu suferă, poate, decît de întîrzierea prea mare la care se produc aceste intime și generoase împrospătări creatoare. O cauză care provocacă probabil aceste răgazuri în creația literară, o constituie activitatea științifică, în domeniul căreia, I. Popescu-Puțuri a realizat substanțiale studii de istorie contemporană.

O osmoză din care scriitorul, artistul, n-a avut și nu are decît de cîștigat.

CONSTANTIN CRIȘAN

SCRIERI:

Scrieri apărute după 23 August: Scrisori din lagăr, 1945; Căpcăunul, 1946: **„Prima noapte la Doftana"**, 1946; Bătul fermecat, 1946; **După furtună**, 1946: **Cum a venit pămîntul Mincu Ion în Partidul Comunist**, 1946; **Eliminat din școală**, 1946; **Amnarul fermecat**, 1948; **Orbecanii**, 1950; **Vestitorii primăverii** (partea I — Costea Mohor), 1956; **Se naște întrebarea**, 1961; **Ideile nu mor nici în sicriu**, 1963; Povestiri pentru copii publicate în revista „Înainte" în anii 1945—1946 (v. de pilda **„Cenușăreasa"** (Înainte, 20 decembrie 1945).

REEDITĂRI:

Din copilărie, (ediție îmbogățită), Craiova — 1945 reapărută la București în 1946 cu titlul: **Două paie la trei măgari**.

SCRIERI DESPRE (selectiv):

Importante pentru activitatea scriitorului dinainte de 23 August 1944 sînt: cronica lui A. (Iexandru) G. (raur) la cartea **„Două paie la trei măgari"**, (**Viața românească**, nr. 8—9 august—septembrie 1946), ca și articolul lui M. Cristea: **„Publicații din Oltenia sub influența P.C.R. între cele două războaie mondiale"** (Limbă și literatură nr. 6/1962; paginile 288—292 pun în evidență activitatea lui Ion Popescu—Puțuri la unele ziare și reviste apărute sub conducerea lui în deceniile 3—4).

Despre scrierile reeditate, precum și cele — majoritatea — apărute după 23 August, a se vedea: **Perpessicius** („Jurnalul de dimineață", din 11 noiembrie 1946); **Eugen Jebeleanu** — „Frontul Plugarilor", 3 februarie 1946; **G. Millian (Maximin)** („Semnalul", 5 ianuarie 1946), **Gala Galaction**, (Romînia liberă, 12 februarie 1946), **Marin Sorescu** („Gazeta literară" din 19/IV 1962), **Liviu Petrina** („Steaua", nr. 7/1962), **Z. Ornea** („Viața Romînească" nr. 8/1962), **Sorin Movileanu** („Scînteia" din 5 XI 1963), **N. Tone** („Gazeta învățămîntului" din 13 decembrie 1962), **Mihai Botez** („Gazeta literară", din 9 I 1964), **Suzana Deleiu** („Viața romînească", nr. 3/1964), **Eugen Constant** („Înainte"—Craiova, 26 martie 1964) etc.

ROMANUL
și problemele sale actuale

Un prietan, critic — se întîmplă ca scriitorii să aibe prieteni și printre critici — mă ceartă pentru faptul că o recentă producție epică a subsemnatului are o sumedenie de erori, al căror drum nu se împlinește și nu se definește cu certitudine pe ultima filă a lucrării. Prea multe probleme deschise — îmi zice — totul pare nefinisat, neterminat... Evident lucrarea poate să fie slabă și neconvingătoare — eu nu cred, dar asta nu are acum nici o importanță — dar metoda (de ce imediat metodă?), modalitatea în sine nu poate fi discutată din unghiul măiestriei (vezi: nefinisată) sau al valabilității estetice.

De unde concepția că romanul, aidoma unei probleme matematice, este o combinație de eroi și destine ce trebuiește neapărat rezolvată. Neajungîndu-se la un rezultat precis și definitiv urmează, logic, nota 4 în catalog? Există o încăpățînare metafizică de a plămădi totul pînă la rotunjimea unui caşcaval trapist, de a găsi soluții acolo unde viața nu le-a generat încă, unde viața însăși se prezintă sub aspectul luptei duse pentru găsirea acestor soluții. De unde superstiția estetică de a considera un roman de dragoste terminat, deci rezolvat, cu actul de căsnicie al tinerilor fericiți, cînd toată lumea știe că nimic nu s-a terminat, nimic nu s-a rezolvat, totul începe abia din acest moment? Nu este vorba de siroposul **happy end**, ci pur și simplu de mitul acelui **the end**, **Konet filma** sau **fine**, cu obligatoriul fortissimo muzical, care ridică spectatorul de pe scaune și-l mînă spre ieșirea cinematografului. Nu vreau să demonstrez imposibilul sau absurdul, să neg evidenta necesitate artistică a împlinirii, a creionării interdependențelor și a sugerării perspectivei, conform legilor mișcării vieții care generează mii de împliniri și încheieri relative a căror sumă infinită definește acel adevăr absolut al vieții spre care tindem. Este vorba tocmai de această dialectică a relativului și absolutului, a cărei structură intimă se dezvăluie poate mai ușor în acest secol al revoluțiilor și contradicțiilor, și mai ales pentru acei care o cercetează cu vigoarea analitică a marxismului.

Există, la drept vorbind, prejudecăți seculare, de un subiectivism aproape morbid, care s-au transformat în convenții literare, cum ar fi de pildă faptul morții — fie el cotidian ori eroic — ca punctul terminus al unei vieți. Biologia fiind un truism, artistic faptul este mult mai complex, însumînd o serie de urmări, declanșînd un număr de mișcări noi începînd cu familia și avînd în același timp efecte și ecouri sociale. Convenția artistică poate fi respectată, problema începe acolo unde ea se transformă în convenționalism.

Tendința de a lăsa deschisă opera artistică, de a sugera neterminarea ei și astfel posibilitatea continuării acțiunii, în intelectul cititorului sau al consumatorului de artă nu este nicidecum nouă. Un sonet este o lume închisă și finisată pînă la precizii infinitezimale, dar Villon de pildă, maestru al baladei de o rotunjime uimitoare, care deschide prin întrebările și rezolvă prin răspunsurile sale fiecare idee poetică, „pune din nou problema" — cum s-ar zice astăzi — în ultima strofă dedicată prințului. Nici un cercetător n-a găsit cauza adevărată a neterminării vestitei Simfonii a lui Schubert. Rînd pe rînd au căzut supozițiile ce indicau pricina în boala compozitorului, în pierderea manuscrisului sau în renunțarea la continuarea simfoniei din cauza abandonării lucrării ca fiind considerată de autor o operă nereușită. Am citit undeva că cineva, pe baza unei notițe a lui Schubert, a compus partea a patra a acestei lucrări. Este un sacrilegiu și un agramatism estetic. Cine a auzit măcar o dată această muzică și-a dat seama că neterminarea ei sugerează cu o forță artistică tulburătoare partea a patra, finalul, a cărui prezență i se părea — este convingerea mea — de data asta lui Schubert un moment de convenționalism. Pictura de compoziție figurativă obișnuiește să plaseze în unghiuri centrale ale tabloului figuri ce privesc în afară, dincolo de universul zugrăvit, sau altele care, cu un gest de chemare, dialoghează parcă cu cei care au rămas dincolo de ramă. În Infernul Guernicăi, de Picasso, pătrund de undeva din afară un cap și o mînă, făcîndu-ne conștienți că această realitate nu se termină o dată cu hotarele pastei. În însăși tehnica expozițiilor de pictură și grafică se renunță astăzi la pass par tout-uri sau rame, care închid parcă, rup din contextul vieții, opere ce s-au născut din viteza ei. Cinematografia întrebuințează din ce în ce mai mult supraimprimarea genericului pe însuși firul acțiunii filmului. Amintesc asta, pentru că începutul unei opere artistice pune evident aceleași probleme ale convenției și convenționalismului ca și terminarea ei.

De ce tocmai romanul, genul cel mai propriu pentru oglindirea marilor mișcări tectonice sociale și psihice să se supună unor legi ce pot fi obligatorii pentru ceasornicari sau giuvaergii, dar nicidecum pentru cei ce vor să capteze timpul în capcanele lor? Un veston căruia îi lipsește o mînecă este urît pentru că nu e util, dar un roman în care totul se rezolvă, toată lumea își găsește rostul în viață, toți tinerii ce se iubesc se căsătoresc, toți căsătoriții care se ceartă divorțează, toți bătrînii mor, iar toți cei cărora le place țuica de Pitești ori se lasă de băutură ori ajung la psihiatrie, este un roman plictisitor și mai presus de toate fals.

Firește există destule exemple actuale ce dovedesc că respectarea convenției asa zisei terminări a romanului (evident relativă) nu înseamnă nicidecum convenționalism, precum există și semne că formarea noii convenții a neterminării romanului (desigur și ea relativă) duce la noi convenționalisme. Ceea ce este important: să nu canonizăm. Să lăsăm această îndeletnicire venerabilă celor care o profesează cu atîta duh, iar noi cei care credem în creație să ne vedem de treabă.

SZASZ JANOS

Centenarul Anton Bacalbaşa (1865—1965)

(Scrieri inedite. Pagini mai puţin cunoscute)

Aniversarea a o sută de ani de la naşterea lui „Tony" Bacalbaşa ne reaminteşte figura unuia din creatorii prozei noastre satirice şi umoristice de calitate, pusă în slujba apărării intereselor proletariatului din ţara noastră. Romanul său *Moş Teacă* a făcut epocă, fiind una din cărţile citite cu pasiune de marele public, dar s-a uitat un capitol tot aşa de preţios al activităţii sale scriitoriceşti şi de militant entuziast al cauzei proletariatului: publicistica. A fost unul dintre cei mai activi scriitori pe tărîmul jurnalismului democratic (vezi *Drepturile omului*, *Democraţia socială*, *Munca*, *Lumea Nouă*), al cărui talent în scurta sa existenţă a strălucit în seria impresionantă de filipice şi pamflete (circa două mii de articole) contra vechiului regim.

Publicistica a rămas marea pasiune a lui Anton Bacalbaşa şi aici s-a realizat din plin personalitatea sa artistică. Acest lucru nu îi trece însă în umbră rolul său în propagarea unei arte realiste.

Anton Bacalbaşa este însă şi un militant pe tărîmul criticii literare şi al poeziei sociale. În cele ce vor urma nu ne vom ocupa de umoristul Anton Bacalbaşa — îndeobşte cunoscut — ci vom discuta îndeosebi pe baza unor pagini inedite sau mai puţin cunoscute şi comentate, unele idei care-l animau pe poetul şi criticul literar Anton Bacalbaşa.

Recentul manuscris descoperit, *Ceasuri de gîndire* şi în special începutul de studiu intitulat *Ca precuvîntare* sprijină din plin afirmaţia că Anton Bacalbaşa a fost un militant pe tărîmul criticii literare. Chiar de la primele rînduri el spune că: *„Versurile cuprinse în acest caiet înfăţoşează simţirile şi gîndirile mele, deci nimeni să nu se mire, dacă va găsi acelaşi cîntec în toate aceste versuri, că niciodată n-am împărtăşit părerea acelora care zic că poetul nu trebuie să aibă decît idei făurite... să cînte bine şi rău, să-şi plece fruntea în lupta pentru existenţă înaintea oricărui aducător de renume şi de ciolan...*

Eu unul am scris sub inriurirea simţurilor, al mediului social şi economic... A trebuit, să plîng pe femeia care, în mijlocul acestei societăţi întemeiate pe despoiere şi corupţie, cade în lupanarul mocirlos şi abrutizătoriu al prostituţiei.

A trebuit să sufăr cu omenirea, care de veacuri stă îngenuncheată în faţa lipsei de toate şi în vederea schimbării de forme politice şi economice, care n-au făcut alta decît au schimbat puţin suprafaţa lucrurilor; a trebuit să cînt viitoriul îndepărtat, acel viitoriu strălucit în care vor domni Dreptatea şi Frăţia.

Nu ca vizionariu, nu ca amărît de traiul păcătos al lumii de azi, am văzut, ori mai bine visat acel frumos vis, ci întemeiat pe evoluţia vecinică a societăţilor, am dedus acea stare socială în care nu vor mai fi nici robi, nici servi, nici salariaţi, ci o lume nouă, o lume fără prejudecăţi, o lume care va fi desăvîrşit stăpînă pe roadele muncii sale..."

Anton Bacalbaşa face o serie întreagă de interesante comentarii referitoare la artă. În legătură cu raportul dintre fond şi formă, el spune că fondul fără formă este ca un diamant neşlefuit. La rîndul ei, forma fără fond este comparată cu o poliţă de un milion, scrisă însă cu „cerneală simpatică". Numai conjugarea lor perfectă dă naştere operei de artă. Anton Bacalbaşa pune accent pe accesibilitatea scrierii. De aceea, el mărturiseşte că s-a ferit în egală măsură şi de limba „bonjuriştilor" şi de aceea „academică" — înţelegînd prin aceasta o limbă artificială, nefirească „creată" de anumiţi pretinşi scriitori. Aceste gînduri îl animau pe Anton Bacalbaşa cînd a scris versurile din manuscrisul recent descoperit. El mărturiseşte că versurile: *„le-am aşternut pe hîrtie aşa cum am putut, fără ca să am năzuinţa de a trece drept desăvîrşit..."*. Dintre cele şaisprezece poezii, aflate în caietul *Ceasuri de gîndire*, mai importante sînt cele intitulate: *Trîntorilor*, *10 mai*, *Nu! Sonet*, *Cum e-n cer şi pe pămînt*. O primă remarcă se impune de la început: nota critico-socială este puternic reprezentată în poeziile citate. În această ordine de idei se situează şi poezia intitulată *Trecutului*, unde Anton Bacalbaşa îşi arată ura pentru acel trecut în care: *„Sub tine lumea a tot stat! În rău şi în robie / Şi în deşert a aşteptat / Dreptatea ca să vie... / Tot ce-ai făcut e că sîntem / Din robi, săraci cu plată / Şi că în loc de cnut avem / O lege dezmăţată... / Azi nu mai sîntem robi vînduţi! / Apărători de ţară / Ne zice-n rîs; dar tot pierduţi / Sîntem de grea povară / Tot cel bogat domneşte-acum / Peste săraci puternic! / A noastre drepturi-s numai fum, / Săracu-i tot nemernic!"*

Anton Bacalbaşa denunţă cu imprecaţie pe unul dintre acei care contribuiau la această stare nefirească de lucruri: *„Şi azi domneşte-un ucigaş / Peste atîtea vieţe... / Şi azi copilul tău ţi-l laşi / Robia să-nveţe"*. Ucigaşul care domneşte este desigur regele Carol I. Poetul are totuşi încredere în viitor, care va schimba structural societatea împărţită în clase antagonice: *„Mai am nădejde-n viitoriu / Ce-o răscula o lume / Şi-o face-atunci biruitoriu / Norodul fără nume"*.

Încrederea într-un viitor mai bun, „nădejdea" cum o numeşte A. Bacalbaşa, revine adesea ca un leit-motiv, în toate poeziile. Chiar dacă suferinţele existente au zdruncinat o clipă gîndul său, el a rămas în esenţă încrezător într-un alt destin istoric. Şi această încredere nestrămutată într-un viitor drept o dă „norodul": *„Nu, n-am pierdut nădejdea!... Norodu-i în floare / [illegible] / Şi-ntreg cugetul meu... / Şi-n ceasul de plăcere, ca-n ceasul de-ncercare / Oricînd avea-voi simţuri, ne-l părăsi-voi eu!... Nu, n-am pierdut nădejdea!... Şi neagra sărăcime / Aştept să rup odată al trîntorilor lanţ... / De veci a ei robie n-o socotesc eu, eu. / S-o istovi odată al nedreptăţii danţ!"*

Schimbarea societăţii se va face atunci cînd rodul va fi copt. Şi ca să „pice" acest rod, îi trebuie „prielnică pricină". Ca atare, îndeamnă poetul: *„Nu, n-am pierdut nădejdea! În loc nu stăm, cum zice / Acel ce-nseamnă-n eu... Ca vremea se schimbă... / Şi copt cînd este rodul, îi trebuie ca să pice / Prielnică pricină... Pricina să i-o dăm!..."*.

În precuvîntarea manuscrisului *Ceasuri de gîndire* A. Bacalbaşa se ridică împotriva pretinşilor poeţi care „nu găsesc altceva decît să-şi cînte dragostea ca minune înoriată [illegible] de ce nu cernută [illegible] ... „Cînd urmele cîntecului lor, dezgust amar te cuprinde de viaţă". El este împotriva poeziei care cîntă dragostea artificială, bazată pe interese minore sau adeseori meschine. A. Bacalbaşa pledează pentru o poezie care să înalţe un imn acelei „dragoste în care bărbatul e legat de femeie prin comunitate de idei, printr-un ideal măreţ, printr-o asemănare de simţire şi de gîndire".

Păcat, însă, că aceste idei nu au putut fi transpuse întotdeauna în versurile scrise de Anton Bacalbaşa. Lirica sa de dragoste este lipsită de fluid emoţional. Ritmul alegru din poeziile sociale se estompează adesea. Optimismul, setea de viaţă se pierd în „negre gînduri".

Gînduri (unde poetul se tînguie neconvingător că „suferinţa a sădit în firea-mi toată / Brazde lungi, ce-o veac de veacuri n-or pieri din gîndul meu") etc.

Se simte în ciclul acesta puternica influenţă exercitată de Eminescu asupra lui Anton Bacalbaşa. Mai mult chiar, el se dovedeşte copleşit de marele poet, încît adeseori devine un simplu imitator. Aceeaşi imitaţie a versului clasic este prezentă şi în poezia aflată în manuscris în Biblioteca Academiei R.P.R., intitulată *Mater dolorosa*.

Într-un ultim exemplu ne vom referi la poezia *Tu singura*, pe care Anton Bacalbaşa a publicat-o în anul 1893 (*Literatură şi ştiinţă*, Buc. 1893, p. 274). Stihurile deşi reţin atenţia, sînt scrise tot sub directa influenţă a geniului poeziei româneşti: *„Tu singură-mi ramîi în gînd, / Aceeaşi ca-nainte, / Icoana gingaşă ce-n veci / N-ai să-mi dispari din minte. / Mă urmăresc neîndurători / Frumoşii tăi ochi goleşi, / Ce-mi vor luci nestrămutaţi / Eterni şi scumpi tovarăşi... / Închide ochii cît de mult, / Fa-n minte noapte-adîncă: / O rază care te-a robit? Te luminează încă!"*.

Există, totuşi, în lirica lui Anton Bacalbaşa o poezie de o sensibilitate adîncă, amintind de o poetică melancolie, prefigurînd bacovianismul. Este vorba de poezia intitulată *Acolo...* publicată în *Adevărul*, an. VII (1894) nr. 1741 (1 ianuarie), p. 2, (semnată: Quidam): *„La Roemersheim, întotdeauna / E frig, e ceaţă; / E soare trist, iar noaptea luna / E glob de gheaţă. / În orice suflet e o dramă / Născută-anume / Şi-un glas fatal pe toţi îi cheamă / În altă lume. / „Afară-i trist, e frig şi ninge / Şi-s obosit... / Spre Roemersheim cine mă-mpinge / Necontenit?"*.

Poezia *Acolo...* — pe care mai toţi istoricii literari au intitulat-o greşit *La Roemersheim* — a făcut pe unii cercetători ai operei lui A. Bacalbaşa să afirme că: „Anton Bacalbaşa a fost un poet în deplina accepţiune a cuvîntului. Un poet liric, mai întîi". (B. Lăzăreanu, *A. Bacalbaşa*, Buc., 1924). Această afirmaţie este întemeiată numai dacă ne gîndim la poezia mai sus pomenită şi la alte numai cîteva versuri răzleţe. Luată în ansamblu, însă, lirica lui Anton Bacalbaşa este caducă, cu excepţia versurilor sociale, în care combustia internă şi mobilitatea unor idei avansate sînt demne de menţionat.

Şi dacă Anton Bacalbaşa nu va rămîne în literatura noastră ca poet, el îşi merită un loc de cinste în domeniul criticii literare. În unele articole publicate în *Democraţia socială*, dar în special în cele apărute în *Adevărul literar* — al cărui director a fost — precum şi în conferinţa *Artă pentru artă*, — îşi reafirmă cu mai multă claritate unele dintre concepţiile avansate, exprimate în manuscrisul *Ceasuri de gîndire*, adîncindu-le şi amplificîndu-le similar.

A. Bacalbaşa face o analiză temeinică societăţii în care trăia — societate împărţită în clase antagonice, sfîşiată de lupte — şi ajunge la concluzia că: „A scrie numai pentru a produce lucrări drăgălaşe, dulcături literare, în zilele noastre este o crimă. Acum cînd lupta de clasă zguduie omenirea bătrînă; acum cînd, din ce în ce mai mult, majoritatea asuprită caută să ia parte la toate manifestările vieţii — este o absolută nenorocire rîvna de a scrie numai pentru un cerc restrîns de privilegiaţi şi a nesocoti toată Marea cea de oameni, care se ursă vărsînd ca ochii, şi care aşteaptă dornică ajutorul cîntăreţilor de inimă". (*Socialismul în artă*, *Democraţia socială*, an I (1892), nr. 48, 29 noiembrie, p. 1).

În acelaşi articol se arată pregnant că rolul artei în lupta de clasă „e mare, e uriaş". El susţinea „să facem artă tendenţioasă, artă utilă". Exprimîndu-se într-un limbaj plastic, Anton Bacalbaşa cerea scriitorilor să nu cioplească diamante burghezilor, ci să facă uşi simple de lemn celor sărmani, adăposti(ţi) în bordeie.

Pamfletul lui A. Bacalbaşa va fi un bun exemplu, demn de urmat, pentru unii dintre scriitorii de la începutul secolului XX. Verva pamfletului său îl vesteşte în primul rînd pe N. D. Cocea.

Pentru noi, Anton Bacalbaşa va rămîne pamfletul curajos, înflăcărat — mai ales în prima perioadă a vieţii — de înaltele idei sociale, autorul puternicelor pamflete îndreptate împotriva partidelor [illegible], a corupţiei, a monarhiei, a şovinismului; pamfletul care susţinea prin nenumăratele articole luptele poporului asuprit de orînduirea nedreaptă.

Anton Bacalbaşa — umorist de seamă de la sfîrşitul secolului trecut, urmînd exemplul unor scriitori valoroşi, care au abordat şi genul satiric (N. T. Orăşanu, B. P. Haşdeu, M. Eminescu, I. L. Caragiale) — este fondatorul revistei *Moş Teacă*, publicaţie care duce mai departe satira caragialiană din paginile revistelor anterioare *Nichipercea*, *Aghiuţă* etc. (Despre revista *Moş Teacă* şi al său fondator, Tudor Arghezi va spune că: Anton Bacalbaşa „a sint genul umoristic al categoriei [illegible] cîteva numere din revista *Moş Teacă*").

Critica noastră literară îi recunoaşte lui Anton Bacalbaşa meritul de a se fi încadrat în curentul care lupta pentru promovarea „artei cu tendinţă" şi de a fi adus o contribuţie reală la combaterea teoriei „artei pentru artă".

Neascunzînd greşelile politice săvîrşite de A. Bacalbaşa (numai cu cîteva luni înainte de moarte, este ales deputat, din partea conservatorilor, în Colegiul II Ilfov) — nu putem să nu recunoaştem că în cei mai buni ani ai vieţii sale a fost însufleţit de ideile avansate ale timpului, fapt pentru care îl preţuim şi azi.

VIRGILIU ENE

DEBUTUL HORTENSIEI PAPADAT-BENGESCU

Îndemnul de a scrie i-a venit Hortensiei Papadat-Bengescu de la „gloria literară" a familiei, căci unchiul scriitoarei, generalul Bengescu-Dabija era autor dramatic cu faimă trecătoare. Însăşi nepoatei Hortensia i-a fost dat să-i vadă epoca de „grandoare şi decadenţă" literară. Afară de drama în versuri **Radu cel Frumos** (Iaşi, 1875) şi tragediile **Pygmalion** (Bucureşti, 1886) şi **Amilcar Barca** (Bucureşti, 1894, ed. III, 1895), a scris şi comedii ca **O palmă la bal mascat**, **Nu e pentru cine se pregăteşte**, **Olteanca** şi „opera bufă" **Princesa de Trepizond**.

La acest stimulent indirect de a scrie, venit din familie, ca şi la cariera literară strălucitoare dar perisabilă a unchiului, romanciera s-a referit cu [illegible] într-un interviu:

„Ai văzut Pygmalion? Tragedie în versuri — Subiect asiro-babilonian dar aceeaşi eternă durere şi bucurie a iubirii pătimaşe! Bengescu-Dabija, autorul lui **Pygmalion** şi a altor tragedii în versuri, celebru în ultimul sfert al veacului trecut mi-a fost unchi". „...Unchiul Dabija, care era de altfel un bărbat cultivat şi spiritual, cunoscuse gloria literară şi îmi aduc încă aminte de o reprezentaţie festivă a lui Pygmalion cînd autorul a primit într-adevăr cununa de lauri!... Da — ce efemeră e gloria scenei!... Pe unde-o fi cununa de lauri, azi prăfuită şi uitată a unchiului Dabija?" [1]).

Cu multă căldură scriitoarea vorbeşte despre Bengescu-Dabija şi în jurnalul său retrospectiv:

„Din copilărie îl admiram necondiţionat; era poet, dramaturg. În admiraţia mea era cuprinsă opera lui şi privilegiul meseriei sacre, fără discriminare" etc.

Nu numai o predispoziţie înnăscută pentru scris şi existenţa unui unchi dramaturg au îmbiat-o pe Hortensia Papadat-Bengescu pe calea literaturii. A contribuit şi prietena ei, Constanţa Marino-Moscu, care nu o cruţa: „Nu-ţi pierde timpul trimiţîndu-mi scrisori — de zece pagini — tu nu vezi că ceea ce scrii tu e literatură... Scrie!... Scrie!..." [2]). Lungile epistole pe care le schimbau cele două scriitoare erau un [illegible]) spunea [illegible] [3]). Hortensia Papadat-Bengescu începe să facă literatură, deocamdată fără să publice, abia „pe la vreo 30 ani, atunci cînd copiii începînd să meargă la şcoală i-au dat răgaz" [4]).

În 1912, Hortensia Papadat-Bengescu trimite ziarului **La Politique** pe care îl primea la Focşani, un număr de articole semnate Suzon şi Loys, pseudonim [illegible] de la numele bunicii după tată Louise [illegible], de origine austriacă. Cu ultimul din cele două nume, scriitoarea îşi va semna şi versurile franceze. Faptul că era abonată la ziarul bucureştean menţionat de noi şi că debuta acolo, are semnificaţia lui. **La Politique** nu era pentru străinătate, ci pentru snobii din ţara noastră. Ziarul conservator ţinea la curent parveniţii şi tot felul de degeneraţi descrişi în romanele Hortensiei Papadat-Bengescu, pe Elenuţa Drăgănescu şi pe prinţesa Maxenţia şi vremii, cu tot ce se întîmpla în cercul lor limitat. Printre colaboratorii mai cunoscuţi erau N. L. Kostaki, L. Radaelli [illegible], Take Agrostiade, Pol Gîza, Jean Dragu, care iniţiau pe snobi asupra [illegible], a spectacolelor, a [illegible]. I se acorda un loc remarcabil mişcării culturale din Franţa şi literaturii — pînă şi cea română — nu este uitată, astfel „M-me Charlier" traduce Hagi-Tudose în franceză, pentru ca exemplare similare cu Ada „făinăreasa" din romanele Hortensiei Papadat-Bengescu să poată citi nuvela lui Delavrancea. Erau bogate cronicile dramatice, fără a se omite ceea ce se reprezenta peste hotare şi, mai febril, la Paris.

Dar punctul de atracţie al revistei îl reprezenta **Cronica aurită** (La Chronique dorée) şi **Ecourile mondene** (Echos mondaines) unde cititorii sînt lămuriţi cu „deplasările" protipendadei bucureştene, cu întîlnirile mondene (ceaiuri, serate date de femei cum era Coca Aimee din **Drumul ascuns**). Cine primeşte, cine sînt vizitatorii, cum e îmbrăcat cutare sau cutare. Se reproduc chiar liste de bucate la banchete şi a numelor celor din „lumea bună" care au participat la un spectacol sau altul, la cutare nuntă sau înmormîntare pompoasă ca a **Siei** din **Concert din muzică de Bach**, la un bal, la curse sau la concert. Totul în spiritul lumii romanelor Hortensei Papadat-Bengescu.

Din **La Politique**, după cum recunoaşte scriitoarea mai tîrziu, i-a fost dat Hortensiei Papadat-Bengescu să afle (din nr. pe 3 aprilie 1912) [5]) de moartea prematură a marelui actor Petre Liciu. Impresionată scrie necrologul **Sur la mort de Pierre Liciu**, care avea să apară peste o săptămînă [6]. Articolul este ornat de un epitaf din Musset, nu prea potrivit: „Il est deja trop tard. pour parler encore d'elle". Articolul de debut al Hortensiei Papadat-Bengescu e declamator, cu fraze pompoase, cu unele locuri comune ale literaturii panegirice franceze, nu fără o adiere din **Oraisons funèbres** a lui Bossuet. E o gesticulaţie grandilocventă a limbajului francez sentimental de circumstanţă, cam în felul celui folosit la pension: „La nouvelle nous a consternes et serre le coeur d'un regret sincere comme si cette mort etait celle d'un proche, d'un ami familier". („Vestea ne-a uimit şi ne-a strîns inima cu un regret sincer ca şi cînd această moarte ar fi a cuiva apropiat, a unui prieten intim"). Mai sînt şi cîteva patetisme abstracte de felul acesta:

„Il est mort un acteur; son oeuvre etait perissable plus qu'aucune, parce qu-elle n'etait que geste, parole, rire ou larme, et que le geste, la parole, le rire sont muets à jamais. Et pourtant sa generation pleure et se souvient". („A murit un actor; opera lui era mai pieritoare decît oricare alta, pentru că nu era decît gest, vorbă, rîs sau plîns, iar gestul, vorba, rîsul au amuţit pentru totdeauna. Şi totuşi, generaţia sa plînge şi işi aminteşte").

Din păcate, Hortensia Papadat-Bengescu nu spune nimic despre calităţile de actor ale lui Petre Liciu sau despre reprezentaţiile în care l-a văzut. Se mărgineşte a declara doar: „L'artiste était vrai. l'homme etait bon".

Şi următorul articol, **Leurs violons chantaient...**, semnat tot Loys, are tonul de necrolog. De data asta, este deplîns naufragiul Titanicului [7]), foarte discutat de presa timpului. E ceva mai bine scris. Prin mijloace apropiate de ale poemului în proză, este evocată lupta naturii grandioase cu vasul uriaş construit de mîna omului. Catastrofa de „nobilă grandoare" i-a făcut pe oameni să se solidarizeze în faţa dezastrului.

În **La Politique**, Hortensia Papadat-Bengescu se remarcă şi ca peisagistă printr-un reuşit tablou al Văii Cerbului [8]). Impresiile ei peisagistice sînt îmbinate cu un imn adus naturii, munţilor şi meditaţiilor pe care le deşteaptă. Mai interesante sînt alte articole tipărite în ziarul francez, pentru că ne edifică asupra unor preocupări ale scriitoarei pe care le deducem şi din opera ei. Într-o cronică vorbeşte de concertul lui Socrate Barozzi, audiat la Sinaia [9]).

„Într-un articol despre Marcel Prevost, Hortensia Papadat-Bengescu apreciază **Demi-vierge** (Fecioarele depravate) şi **Lettres de Femmes** (Scrisori de femei). Nu uită să informeze că autorul lor e un bun cunoscător al sufletului feminin. Desprindem o caracterizare făcută lui Prevost de către romanciera noastră, cu totul potrivită pentru o bună parte din literatura ei: „Il opere avec une ironie qui ne manque pas de pitie. son bistouri leger met à nu la blessure sans trop la faire saigner" („El operează cu o ironie nu lipsită de milă, bisturiul lui uşor desgoleşte rana fără a o face să sîngere prea mult").

Teatrul lui Bataille, ultimul articol din **La Politique**, e şi primul pe care îl semnează, punînd pseudonimul în paranteză [10]). Cu prilejul deschiderii stagiunii teatrale din 1912—1913, cu două piese ale lui Bataille [11]), Hortensia Papadat-Bengescu vorbeşte, în genere, de dramaturgia lui. Discutarea personajelor lui Bataille e prea vagă şi caracterizează într-o mai mare măsură mentalitatea scriitoarei din timpul debutului, decît pe dramaturg. Autoarea e interesată de viaţa pasională a personajelor care, deşi au o dragoste păgînă, sînt creştini pentru că au suferit în iubirea lor. Găsim şi o frază exprimînd această idee a ispăşirii pe plan moral, pe care Hortensia Papadat-Bengescu o va relua în nuvela **Romanţă provincială**:

„Avec la source même de leurs amour jaillit la source de leur expiation. sans force pour repousser un sentiment coupable, ils s'en punissent et montent au calvaire". (Chiar cu izvorul dragostei lor apare izvorul ispăşirii, fără puterea de a respinge un sentiment vinovat, ei se pedepsesc singuri şi urcă spre calvar").

Tonul e exaltat — admirativ, piesele lui Bataille fiind socotite „minunate simfonii ale inimii".

Colaborarea la ziarul francez din Bucureşti a reprezentat pentru Hortensia Papadat-Bengescu o perioadă decisivă. Reconstituind-o în jurnalul său retrospectiv, romanciera avea să se refere cu duioşie la acest debut al ei. Vorbind despre necrologul dedicat lui Petre Liciu afirmă: „îl preţuiam din rîndul spectatorilor. Aceeaşi spectatoare sensibilă; acelaşi disc de inregistrare, numai fără de glas şi fără de ecouri. A murit Liciu. Putea să fie prilejul unei scrisori. E însă clipa unui traumatism; s-a surpat ceva din zidul în care loveau prietenele. **Sur la mort de Pierre Liciu** — un articolaş trimis din oraşul de provincie ziarului **La Politique** sub pseudonim. Apărut... Uimirea a primei slove tipărite. Alte articolaşe, frînturi de impresii şi ele regulat apărute" între ele şi „un articol care nu apare. Subversiv pe semne. în deplină inocenţă".

Acceptarea de către un ziar de limbă străină a unor articole încă nu echivala cu un debut literar. A constituit totuşi semnalul de atac pentru prietenele ce întrezăreau că Hortensia Papadat-Bengescu are talent. În special pentru Constanţa Marino-Moscu, care o mai îmbiase spre literatură.

„Prietena mea devine ameninţătoare — notează romanciera în jurnal — vrea să ia iniţiativa, de nu mă hotărăsc să scriu, să-mi publice scrisorile. Ştiu că scrisorile sînt domeniu exclusiv personal şi că prietena exercită numai o coerciţie afectuoasă. Prietena ea însăşi scrie şi am citit-o bucuroasă, într-o mare revistă. Iată ceva mai stimulator — Să scriu! Dar îmi trebuie o convingere. Semnele vocaţiei copilăreşti — articolele de ziar nu însemnau pentru mine nimic... Vreau să aflu acum şi prin mine singură. Candoare şi temeritate... Sunt scoasă din coşul de revistă al Vieţii Româneşti şi publicată".

În plin elan, Hortensia Papadat-Bengescu ţinea să înceapă poematic:

„Şi într-o zi (căci am aşteptat atît şi nu mă grăbesc) iată cuvinte smulse, unul cîte unul, din baiere adînci, cu alt sens, cu alt sunet, al unei alte vorbiri, încă niciodată încumetată... Cuvinte ce se sileau să prindă pe pînza unui lumini de o secundă, trecerea fugară a unei imagini:

Viziune, primul fragment publicat în revista **Viaţa Românească**. Vroiam să răzbat prin propriele mele puteri".

Această primă publicare la marea revistă ieşeană avea să-i deschidă Hortensiei Papadat-Bengescu perspectiva unei colaborări de mai mulţi ani. Paralel cu debutul său în **La Politique** şi posibil ceva mai înainte, romanciera a scris versuri franceze. O preocupare de durată, dar lipsită de dorinţa de a le publica. Şi mai tîrziu, după ce pierduse obiceiul de a mai compune poezii, Hortensia Papadat-Bengescu se va referi la ele. Într-o ocazie [12]) va declara că uneori compune mintal, fără a le nota, versuri franceze cîntînd „cadenţat în minte"... „şi pe stradă merg atunci în ritmul lor".

Începînd din 1913, cînd debutează cu poeme în proză în paginile **Vieţii Româneşti**, scriitoarea îşi trasează drumul spre cariera ei literară cu tot mai multă claritate. Dar acest fapt rezultă din cuprinsul monografiei noastre şi nu vom insista asupra lui deocamdată.

VALERIU CIOBANU

1) F. Aderca, De vorbă cu Hortensia Papadat-Bengescu, **Adevărul literar şi artistic**, VII, 1926, nr. 281.
2) Sorana Gurian, Interviev cu Hortensia Papadat-Bengescu în **Femeia şi căminul**, 27 iunie 1946.
3) Cel puţin aşa sînt două scrisori pe care Constance (Marino-Moscu) i le trimitea romancierii de la Mănăstirea Văratec, datîndu-le 7 şi 17 martie, fără să indice anul.
4) O mare scriitoare ne vorbeşte, **Femeia muncitoare**, 1946, nr. 6, p. 11.
5) **Mort de Pierre Liciu**, **La Politique**, II, 110, 3 (16) aprilie 1912, p. 1 şi **Les obsèques de Pierre Liciu**, ibid., II, 112, 5 (18) aprilie 1912.
6) Loys, Sur la mort de Pierre Liciu, **La Politique**, II, 1912, nr. 116, 10 (23) aprilie.
7) Loys, **Leurs violons chantaient...**, **La Politique**, II, 140, 10 (13), mai 1912.
8) Loys, **De la montagne** (De la munte), **La Politique**, II, 1912, nr. 215, 14 (27) august.
9) Suzon, **Un apres midi à Sinaia**, **Le concert Barozzi** (O după masă la Sinaia. Concertul Barozzi) **La Politique**, II, 217, 17 (30) august 1912.
10) Hortense Papadat-Bengescu (Loys), Le Theatre de Bataille, II, 1912, nr. 298.
11) L'Enfant de l'Amour, la teatrul Modern şi Marche Nuptiale, la teatrul Naţional.
12) La interviul dat lui Felix Aderca în 1926, la care ne-am referit.

O NOUĂ MONOGRAFIE DESPRE ALECU RUSSO

Prezenţa în vitrinele librăriilor a noii monografii a lui Teodor Virgolici — închinată scriitorului moldovean care a fost atît de nedreptăţit de posteritatea lui imediată, în sec. XIX — ne impune nu numai să semnalăm cu bucurie acest fapt, dar să însemnăm şi unele reflecţii cu privire la locul lui Alecu Russo *) în istoria noastră literară.

Alecu Russo a avut un destin care ar putea lesne să apară nedrept, atît în viaţa sa, cît şi în judecata posterităţii, — dar de fapt premisele acestui destin erau înscrise, inevitabil, în însăşi firea şi comportarea lui în viaţă. Despărţit de familie, mai întîi prin trimiterea la studii în Elveţia franceză, din copilărie, apoi prin intervenţia celei de a doua soţii a tatălui său, Maria Besoiano, care cu încăpăţînarea unei Doamne Chiajna şi cu rafinamentul în intrigare bizantin, deprins în familia ei de dragomani la turci şi la alte puteri străine, a căutat să-şi asigure în întregime afecţia puternică pentru numeroasa ei progenitură cu nume eline sonore: Cleopatra, Aspasia, Achileus şi Polixenia — A. Russo şi-a scris în limba franceză principalele opere literare, începînd cu *Piatra Teiului* şi sfîrşind cu *Cîntarea României*. Format în spiritul raţionalist, critic, al Elveţiei protestante, dar în acelaşi timp şi în atmosfera marilor elanuri romantice din Europa Occidentală din preajma anului 1830, în structura lui se îmbinau impulsuri contradictorii. O tendinţă de a sta deoparte, contemplativ, exercitîndu-şi fineţea spiritului caustic în observarea şi creionarea, cu simplitatea incisivă a moraliştilor clasici, a scenelor din viaţa de societate ca şi a tumultului sublim al naturii, pe de o parte. Iar pe de alta, o caldă iubire de oameni, un elan generos, pînă la jertfa de sine, de a lupta pentru cei pe care societatea vremii sale tindea să-i scoată din rîndul oamenilor, pentru obidiţii şi umiliţii care erau poporul. Această dualitate l-a făcut ca pe de o parte să participe entuziast la toate mişcările mari de idei şi de fapte ale mijlocului veacului XIX la noi: lupta împotriva formelor anchilozate de viaţă pe care căuta să le menţină la noi marea boierime, culminînd în preajma anului 1840, revoluţia de la 1848 şi lupta pentru Unirea Principatelor începută în 1855 şi încheiată în 1859. Pe de altă parte, în această luptă la care a participat cu tot curajul, pînă la înfruntarea surghiunului şi a temniţei — el a ţinut totuşi să rămînă totdeauna modest, în umbră, lăsînd altora gloria de a apare ca eroi şi conducători în politică, iar în literatură şovăind să publice, folosind anonimatul, pseudonimul sau modeste iniţiale.

Prieteniei generoase a lui Vasile Alecsandri — unul din cele mai frumoase exemple de amiciţie din istoria literaturii noastre — îi datorăm faptul că Alecu Russo n-a rămas scufundat în tragica uitare pe care şi-o pregătise singur. Alecsandri a explicat în tabla de materii a României literare misterul iniţialelor A. R., publicîndu-i aici o parte din scrieri. Tot el a dat la lumină, după moartea lui Russo, scrierile lui rămase inedite. El s-a luptat ca să demonstreze paternitatea lui Russo în ceea ce priveşte *Cîntarea României*, a subliniat în cîteva rînduri ceea ce îi datora culegerea sa de poezii populare, şi astfel însăşi formaţia lui ca poet naţional, şi el a dat primul exemplu în traducerea scrierilor franceze ale amicului său.

Totuşi, Alecsandri n-a putut să schimbe destinul literar al lui Russo. De abia începutul sec. XX — epocă în care s-au realizat primele ediţii ale clasicilor noştri, alcătuite cu respect pentru opera lor — ne-a adus întîiul studiu monografic despre A. Russo, publicat de Petre V. Haneş, din îndemnul profesorului său, Ovid Densuşianu, în 1901, şi întîia adunare la un loc a scrierilor lui — una dintre ediţiile model din trecut: *Alecu Russo: Scrieri*, publicată de P. V. Haneş în 1908 şi completată mai tîrziu cu editarea, de către acelaşi, a traducerilor scrierilor lui Russo în limba franceză, făcute de V. Alecsandri, Al. Odobescu şi M. Sadoveanu.

O largă şi caldă preţuire a operei şi personalităţii lui Russo s-a manifestat însă de-abia în anii puterii populare, punîndu-se scrierile lui la îndemîna publicului cititor şi a tineretului îndeosebi prin ediţii de mare tiraj şi în colecţii populare. Ele au fost însoţite de entuziaste prefeţe, în care s-au pus în lumină îndeosebi patriotismul, dragostea pentru popor şi pentru limba şi creaţia lui artistică, democratismul generos al vederilor politice ale lui A. Russo. Restabilirea aceasta în toate drepturile cuvenite în istoria literaturii române celui ce şi-a risipit cu atîta modestie inima şi talentul în slujba poporului său a culminat în monografia lui Al. Dima, *Alecu Russo*, apărută în 1957. Aici s-au îmbinat, într-o sinteză personală, cercetările de pînă atunci pentru smulgerea din necunoscut a datelor esenţiale ale biografiei lui Russo — cărora descoperirile de arhivă din 1934 ale lui Traian Ichim le-au adus împliniri decisive — şi adăogindu-le propriile investigaţii în Arhivele Statului din Iaşi, împreună cu o analiză cumpănită şi înţelegătoare a operei scriitorului.

Acestei monografii de tipul sobru şi meticulos al sintezelor universitare i se adaogă acum monografia scrisă cu căldură tinerească, într-un stil mai înaripat, de Teodor Virgolici. Autorul s-a impus pînă acum ca un harnic şi exemplar de onest muncitor în domeniul istoriei noastre literare, prin studii ca cel despre *Începuturile romanului românesc* (1959 şi 1963) şi prin ediţii bine cumpănite, cu entuziaste prefeţe, ale operelor lui Gala Galaction, N. Gane, M. Lungianu, Al. Xenopol ş.a. T. Virgolici e un suflet cald, care aderă la subiect cu toată fiinţa sa, preferind să-şi însemneze vibraţia sinceră de admiraţie, să comunice lectorului fiorul de emoţie în faţa operelor trecutului, contemplate cu veneraţie, decît să le supună bisturiului critic sau să le înece în fastul erudiţiei asupra surselor sau în acel al comparaţiilor cu fenomene similare din literatura universală. Aceste caracteristici îl făceau cu deosebire apt pentru scrieri în genul celora din colecţia „Oameni de seamă", destinate în primul rînd educării tineretului, prin însuşi profilul editurii.

În monografia sa, T. Virgolici nu a urmărit nici impunerea cu orice preţ a unei perspective originale, deosebite, în considerarea lui Alecu Russo, nici completarea datelor asupra vieţii lui, prin cercetări personale, lucru foarte greu, ca să nu spun imposibil. A năzuit şi a reuşit să scrie o carte exemplară, în sensul că a urmărit să realizeze nu numai o operă de informare a tineretului, ci şi o operă de educaţie civică a acestuia, prin accentuarea a ceea ce e mai luminos, mai înălţător, în personalitatea şi scrierile lui Russo. Iar ca efectul să fie mai profund, a accentuat puternic şi permanent — poate chiar prea ostentativ şi prea în alb-negru uneori — contrastul cu micimile clasei conducătoare a boierimii, de care scriitorul se despărţise hotărît. Pentru întregirea tabloului de epocă, a rememorat unele date despre manifestările la care a participat Russo — despre *Dacia literară*, *Propăşirea*, revoluţia de la 1848, *România literară* ş.a. — date care erau cunoscute, dar aici erau necesare, avînd în vedere publicul căruia îi se adresa. Mai puţin cunoscute sînt amănuntele asupra sistemului de promovare a elevilor în pensioanele elveţiene în epoca adolescenţei lui Russo. Astfel, cartea lui Teodor Virgolici se înscrie pe linia bunelor realizări din ultimul timp ale colecţiei „Oameni de seamă", făcîndu-ne să uităm unele dureroase nereuşite din trecut — *N. Filimon*, *C. Bolliac*, *M. Kogălniceanu*, — din aceeaşi colecţie.

OVIDIU PAPADIMA

*) Teodor Vîrgolici: *Alecu Russo*, Editura Tineretului, colecţia „Oameni de seamă", Bucureşti, 1964.

PLATON PARDAU

Buletinul de vot

Arborii și apele-n priviri,
în privirile țării de soare
sondele și carbunele, strălucitorul
veșmînt de nichel al celor mai noi
combinate. Verde de dans în căldări —
strugurele; grîul cuprinde-n lumină
tarlaua nemăsurată. Hartă e patria
și mîndră umblă prin lume.

Și roșu, și galben, și-albastru — vîntul.
Și nesfîrșita zăpadă culege, din mierle,
întîiele flori. Și inima care nu-ncape,
în pieptul de cîntece. Slăvită,
orazdă a lui Ion și-a lu Teodor.
Zvon de scînteie și flacără
de liber cuvînt. Buletinul
de vot coboară în umele țării
cu-n nou curcubeu înălțată.

NICOLAE IOANA

Sărbătorile țării

Soarele,
rostogolit în aer
îmi stinge roua din ochi
și pe ape lasă
o dîră de foc,
ca o roată a sîngelui.

O, soarele
în fiecare dimineață
se desfășoară ca un steag
ce se smulge singurătății.

Dacă s-ar putea scrie
un cîntec cu sîngele meu,
cu sîngele meu care se va întoarce
în Bărăgan
și va umbla
cu vîntul pe cîmp
străluciind noaptea
sub călcîile fierbinți
ale copiilor,
sau ridicîndu-se
ca o statuie la orizont —
ar fi un cîntec cu munții în el
și cu soarele crescut din munți.

Ale mele sînt apele acestea
și stelele ce le strînge vadul,
ca să nu le piardă văzduhul.
Ale mele sînt aceste grîne
grele de focul
pe care vîntu-l despică.
Ale mele sînt zăpezile acestea
peste care îmi plec
fruntea...

Mirosse a brad
verde și a rășină,
mirosse a brazdă trasă
dintr-un om într-altul.
Mirosse a metal
înțărît în ochi,
în tîmple, în arbori.
Mirosse a metal,
de la ciocan către seceră.
Mirosse a sînge
spre care sîngele meu
urcă să se lumineze.

Sînt comunist,
sîngele meu o repetă,
prin inimi,
într-o ardere
fără odihnă,
fără sfîrșit...

GH. PITUȚ

Fuga de alb

Sîntem la vîrsta-n care s-au figurat poteci
Și-s fulguiri mai aspre în munții vieții mele.
Rămîne doar căldură să dau acestor reci
Neînțîmplate treceri spre zbaterile grele.

A fost o primăvară cețoasă cu tîrzii
Zăpezi și nu băgasem de seamă c-am lăsat
Prea multă gălăgie — pretinse bucurii
Topite-apoi deodată -ntr-un alb imaculat.

E-un sens al meu de-acum să fug de albul pur —

Culorii care rîde ori plînge să mă-nsum,
Din măduvele umbrei cercursul ei contur
Să-l scot din fum, adaos luminii cu un drum

În marea mai adîncă a sufletului stau
Rugini fumegătoare pe care-o să le sui
La aer și, alchimic, la foc de soare sau
Sub nervii din baroase cu să le scot statui.

Rămînă deci căldură să dau acelor reci
Neînțîmplate treceri spre zbaterile grele,
Căci ne găsim la vîrsta cînd se cercund poteci

Și crește drumul aspru în munții vieții mele.

CONSTANȚA BUZEA

Aceste zile limpezi

Aceste zile limpezi, cu soarele-n mijloc
Continuă copilăria mea,
Planeții fierbători din noul calendar,
Printr-o fîntînă parcă ar zbura,
Cu cumpăna sorbită de ape și de stea.

Aceste zile limpezi ca niște drumuri în argint
Îmbracă izbitorul relief
Al munților, al sondelor și se desprind
Pe sine cu ceasuri de turnuri undind,
Din riurile tînărului ev.

Aceste zile limpezi ce vin spre a zbura
În cîrduri peste ochii mei
Dîndu-le vis și locuind în ei,
Cu flamurile-ntinse peste fruntea mea.

ION GHEORGHE

In martie

Frunze, vîrstele mele ne-nfoarse de vînt,
steme la soare, pe steaguri, și pe sînge,
în martie se smulge lumul de pe rugurile păduri,
aș participa la răsturnarea oîndurelilor iernii.

Nă vă intimidați, fecioarele mele ne-ngenunchiate,
simt cum plezneșie pielea ramurilor, să vă dea drumul;
bine c-ați răsturnat ambasada și misiunea comercială
a republicii rasiste africane din sud.

Mîine dimineață vin păsările să-și spele fața de drum
stringeți apă de tinere, fiți bune cu mine,
îndreptați-vă viriurile către anomalia magnetică
a jghiaburilor de ciment, de oțel și de lapte;
între sîngele meu și clorofilă e distanță de-o bătaie de pușcă;
se fac zilnic poduri să trecem unul la altul,
cocsul face semn pîinii să se-ntîlnească la jumătatea zîlului,
am visat cum a fugit de-acasă fiica președintelui cooperativei agricole
cu pînul din poarta cu firmă proaspăt vopsită...

Sănîile nu mai cară lemne de foc de la pădure,
stau zile-ntregi prinse de cîli scăpați de foamea păsărilor
așteptînd să ducă și ele sacii de sămînță de spic
pe care nu i-au putut încăpea camioanele bune pentru cereale; —
lîngă gheretа paznicului a fost spînzurat un fier de plug
pe care bătrînul nu l-a lovit niciodată, neliniștit,
întoarce ziarul cu degetele unse în fugă pe limbă,
bate fierul de plug al lunii de primăvară...

Frunze, nu tremurați, vîrstele mele,
între sîngele meu și clorofilă e distanță de-o bătaie de pușcă,
în martie zăpada nu mai așteaptă nimic de la viață
încă de sus i se-aud troznind boabele moleculelor,
vîntul e stropit tot pe față și pe hainele de lucru
de exploziile nucleare ale ploii de primăvară.

În cîmpii și prin bălțile de iernat se despart miei de oi,
turmelor mame li se sfîșie inima de dorul copiilor lor,
găinile din care s-a scuturat strugurele-acela auriu-sîngeriu
zilnic pierzînd cîte-o bicboană enormă, de calcar,
sînt alese și duse în cuști către fabrica de conserve;
crescătoarele de păsări aleargă cu halatele deschelate
și-nvață alle recolte cu leagănul fructului zilnic —

Între sîngele meu și clorofilă e distanță de-o bătaie de pușcă
la magazii rîde gîdilată sămînța bucălate
spălată de țărănci cu lopețile de fag;
tinerii profesori de istorie umblă pe uliți cu cîte doi copii după ei,
cu brațe de alișe, cu găleata de pap
și lipesc tablele circumscripțiilor de alegeri;
de patru ani n-au mai fost școlile case electorale;
privite de sus, ca-ntr-o tăietură de faguri
se bănuiesc locurile unde-or să se aleagă mătcile —
în martie, cînd între sîngele meu și primăvară e distanță de-o bătaie de pușcă

ÎNDRĂGOSTIT DE ARMONII

În fiecare zi, aici, la Șantierul naval din Galați, trebuie să se toarne un lot de piese oarecare. De fiecare dată, macaragiul urcat în creștetul halei aleargă grăbit, cu oalele de metal în clocot, — sus văzduhul se încinge uneori la șaptezeci de grade — iar muncitorii, cu sprîncenele albite de grafit, întorși parcă dintr-un mars forțat, se mișcă sprinteni printre formele mari și mici. Îndeplinesc munca lor cu niște gesturi cărora repetarea continuă le-a dăruit din plin exactitate, precizie. În hală, imaginea aceea fabuloasă a flăcărilor se încheagă și ea, de fiecare dată. — Bronzurile, ei bine, ele, nasc flăcări galbene spre violet. Cît privește alama, pare că pilpîie deasupra oalelor pline, este galbenă, albicioasă. Numai aluminiul e cu totul altfel. Flăcările lui se adună și nu se unesc niciodată. Au o culoare incendiară, noi îi mai zicem solară. Nu te poți uita la ea și dacă te uiți, tot n-o prinzi. Îți scapă, se destramă, parcă se topește.

Ion Mocanu lucra în bazinul unei forme mari și nu participa la discuția despre culori. Lucra la cea de a patruzeci și una elice de navă ce urmează să se toarne aici, în șantier, și palele, deocamdată din aluminiu — arcuite după o geometrie anume, răsucite elegant și suplu totodată, pentru a se integra fără dificultate lumii acvatice, pentru a degaja energia aceea nemăsurată de propulsie, — se culcușeau docile în patul moale, de ciment „Portland", așteptînd consacrarea firească a bronzului.

În biroul turnătoriei există sub un geam dimensionat rudimentar, diverse tăieturi din ziare, reprezentînd una și aceeași fotografie: un grup de muncitori, în spatele cărora se profilează o elice — prima elice românească de navă, destinată cargourilor de 4 500 tone. (Toate fotografiile acestea sînt cam șterse — au provocat nemulțumire, și, drept răzbunare, cineva a alăturat o imagine dintr-o revistă în care e înfățișată o femeie, într-un costum de baie splendid, pe o plajă sălbatică, cu nisip mult, cu lumină multă și cu nori albi, învăpăiați de un soare ce nu se vede).

În grupul acela de muncitori care au făurit prima elice românească, se află și Ion Mocanu. Arată parcă mai bătrîn decît este, „fotografiile proaste îmbătrînesc întotdeauna, după cum o piesă rău executată își are din capul locului consumată jumătate din viață", nu intuiești din nici un amănunt mobilitatea mișcărilor, lucru pentru care brigadierul Dumitru Teodoru, l-a prețuit în mod deosebit și de aceea l-a luat pe lîngă dînsul „să se ridice în meserie, pentru ca acum să fie bogat și să poată zice: am de unde să dau și eu, am primit, și celui care vine după mine, neapărat trebuie să-i dau cu măsură plină".

Ion Mocanu, deși tînăr, și-a cîștigat din plin și pe merit dreptul la fotografia de care aminteam. Poate e locul să se spună că în șantier și nu numai în turnătoria de aici, a lucra la elicea cargourilor și motonavelor înseamnă una din cele mai temeinice probe de foc în ale meseriei. Iar Ion Mocanu a trăit clipă cu clipă zilele de neliniște și înaripări, cînd gîndul realizării elicei se întrupa ispititor pentru ca apoi să se lase dibuit, căutat, rugat.

Se păstrează și acum în șantier un studiu pripit al unor specialiști de la Institutul tehnologic pentru construcția de mașini și electrotehnic, în care se demonstra negru pe alb imposibilitatea dificilei fabricări a elicei de vapoare în țară. O primă constatare: nu ar fi economic lucrul acesta. (Cineva din colectivul în care lucrează Ion Mocanu, poate tehnicianul Mircea Roibu sau inginerul Paul Iordănescu, au scris cu litere de tipar: NU-I ADEVĂRAT. Ar trebui apoi o mașină specială de prelucrat, și asta, costă peste hotare vreo trei milioane. Și mai trebuie un cuptor de un milion, precum și.. Trebuiau foarte multe pentru ca navele românești să nu mai staționeze fără rost în Atlantic și Mediterana din cauza elicelor foarte fragile cumpărate de la alții. Și toate acestea, colectivul în care lucrează Ion Mocanu, le-a izbutit, fără nici o investiție, cu multe zile și nopți de nervi, de gînduri, de calcule, cu alte și mai multe de îndrăzneli fără de care forma aceea ciudată de aripi răsucite, — în care apa șuieră și se supune, înșurubată adînc și trainic în pupa cargourilor și motonavelor, — n-ar fi fost posibil să primească certificatul de naștere, într-o hală oarecare, pe malul Dunării, la Galați.

Zilele acestea urmează să se toarne cea de a patruzeci și una elice. E un succes de care se leagă și numele lui Ion Mocanu.

Prima elice turnată aici avea 12 tone. Acum, cînd podul rulant ridică din forma albită de ciment „Portland" trunchiul masiv de bronz cu aripile subțiri, ce sună scurt la atingere, greutatea acestei piese nu trece de cinci mii de kilograme, cu foarte puțin mai mult decît greutatea ce o va avea după finisare.

Ion Mocanu și-a adus cu pricepere și hărnicia sa contribuția și la această realizare. Iar atunci cînd a fost propus candidat pentru alegerile de deputați în sfatul popular orășenesc s-au spus multe, foarte multe alte lucruri pe care el nu le ține minte pe toate, pentru că „atunci cînd oamenii vorbesc despre tine, despre munca ta, îi auzi și nu-i auzi, laudele te înfioară plăcut dar parcă te și pun pe gînduri". Muncitorul turnător Ion Mocanu candidează în circumscripția electorală nr. 123, în care au apărut în ultimii ani străzi noi, cum ar fi: Vadul Falezei, Piața Falezei, Zorilor. Cunosc pe cineva care are de gînd să-i solicite sprijinul ca faleza să fie împodobită cît mai repede cu „straturile acelea frumoase, albe, din marmoră, din piatră, aduse în Galați, și neașezate încă nicăieri. Locul lor e aici, în noua priveliște a Dunării să încinte, să desfete".

Îl știu pe Ion Mocanu îndrăgostit de forme, de armonii, și n-o să refuze.

ILIE TANĂSACHE

CONSTELAȚIA UNELTEI

Există o sală mare, neîncăpătoare de mare, în care tinerii vor intra privind pragul de sus ca niște învingători, apoi își vor dărui încrederea...

Știu că de-aș vrea să mă gîndesc la ceva nu aș putea să nu mă gîndesc mai întîi la tinerețea noastră... Și ce-i drept, există două tinereți — una vizuală și cealaltă, o tinerețe pe care n-o poți transmite decît cu sufletul, cu umerii și cu dragostea. Se-ntîmplă uneori să fim numai tineri, iar alteori să fim de două ori tineri, adică s-avem un cîștig...

Tinerii, prietenii mei, votează. Ghicese sudura dintre inimi — sub căștile noastre se produc cele mai amețitoare reacții; ardem la temperaturile cele mai înalte, fiindcă noi am învățat că Argeșul pleacă de sub mîinile noastre, fiindcă noi cîntăm seara-n barăci și cinstim țuica bună, fiindcă am învățat să rămînem mereu îndrăgostiți și să călătorim.

Rostind numele Argeșului, ne rostim numele nostru, nopțile și zilele din șuturi, zăpoarele înnebunite, lupta noastră cu ele, cu munții, cu frigul și arșița, ierbile venite și nevenite către noi în primăveri, cerbii tropotitori care ne-au trecut prin auz, miile de bene care ne-au trecut prin priviri și prin mîini. Barajul de la Vidraru e actul nostru de identitate că locuim și iubim în CONSTELAȚIA UNELTEI, că ne vom dărui cu dragoste încrederea față de prietenii noștri, aleșii.

DUMITRU M. ION

CARTE POȘTALĂ

O ÎNTÎMPLARE CU TÎLC

Se poate spune că am o memorie ciudată. Țin minte numerele de telefon ale tuturor prietenilor și cunoscuților. Știu cu exactitate cînd s-a urcat pe tron cutare sau cutare domnitor din istoria țării noastre sau din istoria universală; cînd au avut loc luptele lui Ștefan cel Mare ori ale lui Napoleon Bonaparte; ale lui Baiazid Fulgerul ori ale lui Petru cel Mare, ale atîtor regi și împărați de pe vremuri. La orice oră din zi sau din noapte sînt întrebat, despre unele cifre de plan, răspund cu o precizie uimitoare. O seamă de întîmplări le pot povesti amănunțit chiar dacă s-au petrecut în urmă cu 20 de ani. Și memoria mea vizuală e excelentă. Am văzut o dată pe cineva. Reîntîlnindu-l după treizeci de ani, l-am recunoscut, imediat. Atunci cînd e vorba însă de diferite nume, memoria îmi joacă întotdeauna festa.

Să vedeți ce mi s-a-ntîmplat în acest an! Acum cîteva săptămîni, am primit o scrisoare. Era de la directorul unui cămin cultural, care mă ruga să particip la o consfătuire cu cititorii din satul lui. Am răspuns că mă voi duce în ziua de 10... și am virit scrisoarea într-un sertar. S-a întîmplat însă un ghinion. Scrisoarea s-a rătăcit și nu mai țineam minte nici numele satului unde urma să am consfătuirea, nici pe cel al directorului de cămin. Știam doar că se află în raionul Focșani.

Am plecat totuși, la reședința raionului, nădăjduind că acolo voi afla unde anume am fost invitat.

— Noi n-am fost anunțați de această consfătuire, mi-au spus tovarășii de la raion. N-o fi căminul cultural din?...

Mi-au spus un nume. Am clătinat din cap.

— Nu.

Oamenii au rostit alte nume de sate. Nu erau nici acelea.

— Atunci? m-a întrebat cineva.

Au vorbit la telefon, întrebînd pe cîțiva directori de cămine. N-au putut să afle nimic.

— Poate că e vorba de alt raion... și-a exprimat unul părerea. Poate Brăila, Tecuci...

Eram gata să-l aprob și să plec la Tecuci. Dar mi-au venit în minte unele amănunte despre situația economică și culturală a satului.

— Aa, da, da... Popești, au aprobat oamenii, după ce le-am expus acele amănunte. Acolo trebuie să fie. De multă vreme n-au mai fost scriitori la Popești.

După o oră, iată-mă la Popești! Satul are lumină electrică. Un cămin cultural nou, impozant, o școală, tot nouă. Bucuros că, în sfîrșit am aflat, pornesc glonț spre cămin. Mă prezint directorului. (Îl rog să mă scuze că nu-i rețin numele — memoria mi-a făcut din nou festa). Omul e bucuros de vizită. Îmi strînge mîna și-mi spune:

— Vă rog să luați parte la spectacolul nostru de azi.

— Cu plăcere. Doar pentru asta am venit. Potrivit invitației dumneavoastră...

Omul mă privește uimit.

— Ce invitație?

— Cum, nu mi-ați scris dumneavoastră o scrisoare? Nu v-am răspuns că pe ziua de 10?...

— Nu.

E rîndul meu să fiu uluit.

— Biblioteca dumneavoastră n-a luat anul trecut premiul întîi pe raion?

— L-a luat, dar...

— Și n-aveți cea mai bună orchestră de copii din raion?

— Avem.

— Și echipa de dansuri a căminului!...

— Și... Dar invitație nu v-am trimis. Vă rog să mă scuzați. N-am îndrăznit...

— Și cooperativa agricolă de producție nu e fruntașă? Valoarea zileimuncă de anul trecut n-a fost de 50 de lei?

— Ba a fost.

— Și-aveți un vin grozav!...

— Avem. Chiar vă rugăm să-l gustați. După ce se termină consfătuirea...

— Care consfătuire? Ați spus că n-ați trimis nici o invitație.

— N-am trimis, dar n-are a face. Oamenii doresc de mult să vă cunoască. Aveți printre ei foarte mulți cititori.

Argumentul pare să mă convingă. Rămîn la Popești. Peste vreo două ore, în vreme ce ne aflăm în sala de cinci sute de locuri, plină de oameni, în fața căminului cultural oprește o mașină. Și din ea coboară directorul căminului cultural din comuna vecină — Urechești. El este cel cu invitația. Cunoaște toată povestea.

— Ce v-am căutat, îmi spune el stringîndu-mi mîna. Dac-am văzut că nu sosiți, am dat telefon acasă, la București. V-am căutat și la raion, de unde v-am luat urma.

În seara aceleiași zile, după ce am luat parte la o nouă consfătuire și am asistat la spectacolul dat de artiștii amatori, îi întreb pe cei din Urechești în timp ce gustăm un pahar de vin.

— E-adevărat că biblioteca din Popești a luat premiul întîi pe raion?

— Adevărat, dar cu un an înainte, biblioteca noastră a fost cea dintîi. În anul acesta îl vom lua tot noi.

— Și orchestra de copii?...

— Anul acesta le-o luăm înainte și cu orchestra. I-am întrecut pe cei din Popești și la echipa de dansuri.

— Te pomenești că și vinul, îl aveți mai bun ca al lor, glumesc eu.

— Și vinul! Dumneavoastră ce părere aveți?

Nu le răspund. Cei de la Popești mi-au dat să beau vin din recolta anului 1963. Probabil însă că...

ȘERBAN NEDELCU

România socialistă înaintează cu pași fermi pe calea progresului economic. *Realizăm în prezent într-o singură zi 9 200 tone de oțel, 8 000 tone de laminate și 5 300 tone de fontă, aproape 50 000 000 kWh energie electrică, 50 de tractoare, 60 de autocamioane și autobuze, peste 1 400 000 m p diferite țesături și 130 000 perechi încălțăminte.*

(Din Manifestul Consiliului Național al Frontului Democrației Populare)

FDP

DARIE NOV

De pa

Întotdeauna,
cînd am vorbit de
i-am simțit numele
circulînd prin sîngel
lovindu-mi inima.

Și de fiecare dată,
primăvara,
privind triunghiuri de aripi,
m-am înduioșat pînă la
pentru că-mi căutau pămî...
pe care îl respir zilnic,
cu arborii, cu grîul,
cu orașele lui;
cu vorbele mamei.

Întotdeauna,
cînd am plecat departe,
am simțit în jurul umerilo
funia de aur a meridian

Și de fiecare dată,
cînd m-am întors,
i-am simțit aerul
inundîndu-mi plămînii,
căutîndu-mă.

RODICA IULIAN

Frații me

Fratele meu de pîine vede în
cum bate ușor aripa încălțoar
mie mi-e teamă
să nu greșească seminețele
uitînd drumul spre lumină și ce
pentru că ochii fratelui meu de

Fratele meu de pădure ascultă
trupul arborilor
numai el poate auzi atîtea tonuri d
el și ciocănitoarea
pe care o duce pe pumn
mie mi-e teamă
cînd se întrerupe muzica
și cade între buze de mujenie lama se
fratele meu de pădure nu iartă.

Fratele meu de oțel scrutează focul
din cînd în cînd ia o probă de inima
cuiva care e încins în foc.
Mie mi-e teamă pentru tremurul acestei
știind că nașterea unei inimi
este miracol,
multe inimi nu rezistă încercării
și fratele meu de oțel nu iartă.

FLORIN COSTINESCU

Patria

Apărat și rodit, atins de frunți ca de mare
Pămîntul patriei a fost totdeauna fierbinte
Cuvintele, arcii i le rostiră întîi,
De la Decebal și mai dinainte.

Ape și munți, sărbători, ochii răsfrîng
De-a dreptu-n memorie și-n sentimente,
Istoria-nseamnă forța aceasta
Din lupte venind, din legende.

O simți cu inima, cu gîndul, cu mîndria-n unelte
Și orele nasc direct anotimpuri.
Patria-nseamnă trecerea aceasta
De lumină cu patimă-n simburi.

Ritmuri în simțuri mută pămîntul Carpaților
C-o grabă demnă de cerul lui.
Sub el de abia rostite cuvintele
Sărbători dezvelesc, șantiere, statui.

Patria-nseamnă să le spui lucrurilor sincer pe nume
Timpului ce le umplu, pămîntului pe care rămîn.
Simplu, cum spunem Partidului nostru,
Muncitoresc Român.

ANGHEL GÎDEA

Proaspete făclii

Mi-e încă fața roșie de focul
Cuptoarelor aprinse-n Hunedoara,
Și cu căldura lor îmi dărui votul
Acelora ce-mi primeniră țara.

Recoltele foșnind pe sub zăpezi
Stîrnesc în brazde stele de argint;
Din votul meu — bogatele amiezi —
Pe cîmpul țării dănțuind le simt.

În Argeș piatra, cincen detunată,
Și-a preschimbat ecoul în tării
Și votul dat, de-acuma îmi arată
În mii de sate proaspete făclii.

Mi-e încă fața roșie de focul
Cuptoarelor aprinse-n Hunedoara
Și cu căldura lor îmi dărui votul
Acelora ce-mi primeniră țara.

ucrările Conferinţei pe ţară

ea de seamă asupra activităţii comitetului de conducere al Uniunii scriitorilor

a Conferință pe țară a Uniunii Scriitorilor are loc la această vreme poporul nostru a sărbătorit cu îndreptățită mîndrie douăzeci de eliberarea patriei de sub jugul fascist. Conferința se desfășoară într-un n care, socialismul triumfînd definitiv în țara noastră, la orașe și energiile creatoare se consacră operei mărețe de desăvîrșire a con cialiste. Lucrările Conferinței noastre constituie un prilej de trecere a convergențelor eforturilor depuse de toate contingentele de scriitori marea partidului, sub steagul de luptă al revoluției socialiste, a succe are le-am obținut precum și a ceea ce ne mai rămîne de făcut în diver ri de creație, în critica literară, în valorificarea selectivă, științifică, culturale. Însușindu-și tot mai temeinic învățătura partidului, inspirîndu-se din realitățile noi create sub ochii noștri, scriitorii contribuit, prin scris și prin activitate cetățenească, la con ocialismului și la mișcarea pentru pace între popoare.

le tradiției literare progresiste ale itori legați de moștenirea istorică a poporului nostru, de viața sa aici pe meleaguri carpatine și pe plaiuri dunărene, început cu firele unei literaturi noi, socialiste, în slujba poporului rilor sale.

il Sadoveanu, Camil Petrescu, Ion Agîrbiceanu, Lucian Blaga, Cezar , Mihai Ralea, Tudor Vianu, Emil Isac, Ion Marin Sadoveanu au fost prin creația lor, căreia ei îngăduiau, continuînd-o, magnetică a revoluției socialiste, i-au dat o nouă însuflețire. a vîrstnică își aduce mai departe contribuția de frunte ca mereu tînărul maestru Tudor Arghezi, apoi G. Călinescu, ne Botez, Al. Philippide, Perpessicius, V. Eftimiu, Ion Pas, Otilia Cazimir, Șerban Cioculescu, A. M. Sperber, Horvath Imre, C. Cisek etc.

lături de ei, o generație mai tînără a pornit pe drumul nou, al realismului socialist în literatura noastră, creînd opere trainice. Să ne referim la , astăzi de un incontestabil prestigiu, ca Zaharia Stancu, Maria Banuș, Radu Paraschivescu, Eugen Jebeleanu, Geo Bogza, Kovacs György, Marcel u, Eusebiu Camilar, Radu Boureanu, Nagy István, Marin Preda, Titus , Eugen Barbu, Lucia Demetrius, Cicerone Theodorescu, Szemlér Ferenc, oria Lovinescu, Emil Giurgiuca, M. Davidoglu, A. Mihale, V. Em. Galan, anga, Mihu Dragomir, Dan Deșliu, Letay Lajos, V. Tulbure, Nina Cassian, Baconsky, Veronica Porumbacu, Francisc Munteanu, Dezső Hajdu. Unii dintre aceștia erau bine cunoscuți la Eliberare, alții au debutat a după aceea. În spiritul învățăturii marxist-leniniste, am căutat să u numai realitățile istorico-sociale care în ci și să ne apropiem de tot ceea ce din trecut ate. Așa au pătruns, prin valoarea operei lor, în cîmpul preocupărilor i noastre literare, treptat, Rebreanu, Bacovia, Goga, Lucian Blaga, t, poate nu totdeauna cu destul discernămînt și spirit critic, Ion Barbu, Pillat, V. Voiculescu și alții, iar dintre mai vechii critici ca Titu Maiorescu mai apropiatul în timp E. Lovinescu, a căror valoare este incontestabilă. Nu se poate trece, fără rezerve, peste limitele ce le ai pentru această critică înaltă pregătire teoretică și mai justă aplicare la obiect a indicațiilor documentelor de partid. Aducînd în orizontul toate culturii din trecut, dezvoltîndu-le puternic pe cele din prezent, scriitorii a mers înainte în chip unitar, indiferent de etate, sub îndrumarea și cu nul partidului.

Mișcarea realist-socialistă a literaturii noastre nu poate fi identificată cu un fel de curente literare succesive, nici îmbogățită cu formule devenite de muzeu ale istoriei literare, unele din ele „moderniste" dar nu moderne, e dintre ele „clasicizante" dar nu clasice; în orice caz, nici unele nici e, nu la nivelul cugetării și simțirii contemporane. E vorba de o cuprindere ilaterală a realității noastre, în timp și în spațiu, în adîncime și în perspectivă. De aceea se cer mereu împrospătate mijloacele de expresie și mereu ite posibilitățile de creație. Nici nu ar putea fi altfel în secolul acesta al alismului și comunismului care a întors cu 180 de grade sensul istoriei omenirii, în ceea ce privește raporturile de clasă și forțele de producție pe o mare ndere a planetei, în secolul energiei nucleare cînd materiei i s-au descoperit rgii greu calculabile în importanța lor pentru viitor.

Azi avem o pleiadă de nume noi, de tineri scriitori în a căror operă se uchipează artistic dimensiunile sufletești ale omului socialist potrivnic a ce-i învechit. Acești scriitori sînt promotorii noului în condiții istorico-iale schimbate, în plin mers către obiective constant desemnate în perspectiva viitorului, cu setea firească a fiecăruia de a-și forma și dezvolta personalitatea pe măsura capacității proprii, la epocii.

Dacă cineva ar încerca să spună primele nume de tineri scriitori activi -i vin în minte, mai dinainte, mai din ani, sîntem convinși că nu va uita ntre prozatori pe Al. I. Ghilia, Fănuș Neagu, D. R. Popescu, I. Lăncrănjan, icolae Velea, Sütö András, Nicolae Țic, Vasile Rebreanu, Pop Simion, Paul nghel, Papp Ferenc, T. Mazilu, Szabo Gyula, Gica Iuteș, Ștefan Bănulescu, n Băieșu, Paul Schuster și alții – dintre poeți pe Tiberiu Utan, Al. Andrițoiu, urel Rău, Ion Brad, Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Cezar Baltag, Ana Blandiana, N. Stoian, Szekely János, Violeta Zamfirescu, Grigore Hagiu, Ion Alexandru, Leonida Neamțu, Petre Stoica, A. Gurghianu, Oskar Pastior, corobete, A. Păunescu, Anghel Dumbrăveanu, Constanța Buzea, Victoria Ana ăusan și alții; dintre dramaturgi pe Al. Mirodan, Paul Everac, Dorel Dorian și încă cîțiva; iar dintre critici pe afirmați mai înainte ca Paul Georgescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Al. Piru, G. Ivașcu, alții mai tineri ca I. D. Bălan, N. Tertulian, Dumitru Micu, Eugen Simion, V. Rîpeanu, Viru Mîndra, Al. Oprea, Ion Oarcăsu, I. Lungu, Mate Călinescu, Nicolae Manolescu și mulți alții.

Enumerarea e departe de a fi completă. Dar cine va arunca o privire pe lista premiilor Uniunii, recent acordate de Comitet pe anul 1964, pentru „Cantonul părăsit", „Vara Oltenilor", „Sub rădăcini", „O vîrstă a sentimentelor", „Păreri literare", „Panait Istrati", „A doua carte cu Apolodor", sau își va îndrepta atenția spre admirabilele traduceri ale lui Ioanichie Olteanu și Tașcu Gheorghiu, care au primit cuvenite distincții, își dă numaidecît seama că avem și ce și pe cine premia în noua literatură română.

O importanță deosebită a avut-o pentru literatură și scriitori conferința din ianuarie 1962, prin îndrumările și îndemnurile calde rostite în numele Comitetului Central al P.M.R. de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, care i-a numit pe scriitori ajutoare de nădejde ale partidului.

În douăzeci de ani se formează un nou rînd de oameni, se definește o eră. La noi, în acești 20 de ani s-a conturat un profil al omului socialist, cu trăsăturile lui psiho-sociale caracteristice. Scriitorii contribuie cu mijloace specifice la consolidarea conștiinței socialiste, la victoria noului asupra vechiului.

În acest context crește nu numai importanța noilor generații de scriitori formate sub steagul ideilor marxismului și al construcției socialiste din România, se lărgește continuu și orizontul cultural al scriitorilor, prin cunoașterea a tot ceea ce literatura universală, arta și știința lumii întregi au prețios din punct de vedere al progresului uman.

Nu e menirea acestei dări de seamă de-a examina în ansamblu mișcarea literară din ultimele două decenii, cu toate implicațiile ei. Sarcina aceasta revine referatelor pe genuri literare și dezbaterilor ce vor avea loc la conferința noastră, în jurul lor. Darea de seamă se restrînge, în esență, la cei trei ani lăsați în urmă de la trecuta conferință, și mai ales la activitatea comitetului ce-a fost ales atunci, în 1962.

Atenția noastră s-a concentrat în acest răstimp îndeosebi asupra unor dezbateri cu caracter literar, menite să asigure orientarea ideologico-estetică a scriitorilor, să-i ajute în munca de creație.

În luna februarie 1962, la scurt interval de timp după conferință, Comitetul a pus în discuție problemele literare, pentru ca apoi, în aprilie al aceluiași an să dezbată „Actualitatea socialistă, cunoașterea vieții și unele aspecte ale dezvoltării literaturii noastre". În anul următor, vara, s-a pus în dezbatere referatul „Victoria noului împotriva vechiului și reflectarea ei în literatură", iar toamna a avut loc o plenară consacrată „Presei literare și problemelor creației". Una din cele mai importante acțiuni ale Comitetului, cu răsunet puternic în țară și peste hotare, a fost discuția cu privire la mișcarea literară contemporană din țările occidentale. Iar acum avem prilejul ca, pe baza referatelor ce vor fi prezentate să desfășurăm o amplă dezbatere asupra direcțiilor de dezvoltare ale literaturii noastre actuale.

Biroul Uniunii, filialele, secțiile și redacțiile publicațiilor noastre, precum și comisia minorităților naționale, sau cea de îndrumare a cercurilor literare, au organizat numeroase alte acțiuni, din însărcinarea Comitetului.

Tinerilor aflați pe treapta debutului scriitoricesc li s-a acordat o grijă specială în acești ani. Menționînd Consfătuirea de la Lipova din 1962 cu reprezentanți ai cercurilor literare din regiunile Oltenia, Hunedoara și Banat și de asemenea aceea cu reprezentanți ai cercurilor literare din regiunile Iași, Suceava, Galați și Bacău, ne referim doar la două acțiuni mai mari. Uniunea a sprijinit acțiuni similare și în alte părți ale țării. Cele 36 de culegeri antologice regionale din ultimii ani sînt o dovadă a activității vii din rîndurile tineretului literar, susținute nu numai de Uniunea Scriitorilor, ci și de alte foruri culturale.

Uniunea Scriitorilor și-a adus o contribuție însemnată la comemorările mari scriitori ai poporului nostru: Mihai Eminescu, I. L. Caragiale, I. Creangă. Aceste comemorări au fost prilejuri de popularizare sporită a lucrărilor celor trei clasici, în țară și în străinătate, iar un mare număr de scriitori — peste șaizeci — din alte țări, au avut ocazia de a cunoaște realitățile de la noi, de a se întîlni cu un număr de scriitori români. Totodată, aceste acțiuni au stimulat studiul extensiv al vieții și operei celor comemorați, contribuindu-se astfel la îmbogățirea istoriei noastre literare, la valorificarea mai din plin a moștenirii literare de pe pozițiile marxism-leninismului.

O acțiune periodică a Comitetului a fost „Săptămîna poeziei", care mobilizează an de an, cea mai mare parte dintre poeți și-i pune în contact cu cititorii din toate colțurile țării, intensificînd activitatea editorială și publicistică în acest sector al literaturii.

La Casa Scriitorilor au avut loc întîlniri ale scriitorilor români și străini, seri literare, conferințe ale unor activiști cu munci de răspundere în aparatul de stat, numeroase manifestări de ordin literar, ședințele cenaclului „N. Labiș", etc.

În ultimii trei ani cele 11 publicații ale Uniunii Scriitorilor au avut mai numeroase și mai variate dezbateri literare decît în oricare interval de timp corespunzător din trecut, chiar dacă uneori tonul n-a fost cel adecvat, iar alunecările în polemică neprincipială se lasă semnalate din cînd în cînd. Trebuie subliniată importanța discuțiilor cu privire la roman, la realism, la diferiți autori autohtoni sau străini, la problemele de istorie literară, precum și la oglindirea actualității socialiste. În continuare, darea de seamă s-a ocupat de publicațiile Uniunii Scriitorilor, relevînd realizările și lipsurile lor.

O mențiune specială pe linia stimulării și creșterii tinerilor talente merită activitatea cenaclului „N. Labiș" de pe lîngă Casa Scriitorilor, îndrumat de revista „Luceafărul", din însărcinarea Biroului Uniunii. Mulți din tinerii scriitori, care semnează prin reviste ori au apărut cu primele lor cărți la edituri, și-au făcut ucenicia literară în acest atelier de bună calificare.

Un alt aspect al activității desfășurată de Uniunea Scriitorilor privește domeniul relațiilor externe, participări la congrese și alte forme de contact internațional, întocmirea unor antologii și alte materiale spre traducere din limba română în alte limbi. Delegații ale Uniunii Scriitorilor au participat și și-au adus contribuția în cadrul unor organizații internaționale ca P.E.N.-Club, COMES, F.I.T. etc., scriitorii noștri afirmîndu-și punctul lor de vedere în dezbaterea unor probleme importante ale literaturii contemporane. Vizitele unui mare număr de scriitori străini în țara noastră au avut un viu răsunet exprimat prin declarații publice, prin articole în presa de peste hotare, prin traduceri din limba română.

Contactele fructuoase cu străinătatea sînt și ele o consecință firească a politicii externe a partidului și guvernului nostru, a succeselor economice și culturale ale țării, care au crescut prestigiul poporului și au intensificat atracția și interesul pentru România.

Darea de seamă a dat apoi amănunte cu privire la succesele literaturii noastre peste hotare, la cărțile traduse în diferite limbi și la comentariile despre ele în presa străină.

Este necesar să ne oprim acum asupra activității specifice a organelor de conducere alese la ultima Conferință, să facem o apreciere a acestei activități. Comitetul Uniunii și Biroul s-au orientat în general just pe parcursul celor trei ani, sesizînd problemele importante ale vieții literare, mobilizînd frontul scriitoricesc spre îndeplinirea unor sarcini pe care le-a impus însăși mișcarea literară. Dezbaterile de creație au răspuns unor necesități și preocupări reale, în lumina sarcinilor trasate de conferința pe țară a scriitorilor din 1962. Nu-i mai puțin adevărat că aceste dezbateri au fost puține la număr, s-au realizat la intervale mari, cu tărăgăneli, și din pricină că membrii Comitetului nu au fost antrenați în suficientă măsură la acțiunile concrete ale Uniunii, și pentru că în general Comitetul nu și-a putut exercita în cele mai bune condiții atribuțiile de orientare și control asupra întregului complex de activități. Comitetul a fost convocat rar, ședințele sale de lucru au avut uneori un caracter formal. Biroul Uniunii nu a ținut la curent în chip sistematic Comitetul cu privire la activitatea curentă: de aceea s-au putut constata în activitatea acestui organ de lucru încălcări ale muncii colective ce au favorizat atitudini subiectiviste. Biroul nu a fost totdeauna un organism operativ, suplu, s-a întrunit rar, uneori la cîteva luni. În aceste prea lungi pauze s-au luat hotărîri asupra cărora n-a fost avizat Comitetul și, uneori, nici Biroul. Defecțiunea principală a muncii Biroului a fost aceea că sectoare importante de muncă n-au fost acoperite, iar responsabilitățile personale au fost neglijate. Așa se face că unii membri ai Biroului au contribuit prea puțin la munca efectivă, ceea ce a avut consecințe negative și în viața secțiilor de care au răspuns.

Activitatea concretă a fost dusă doar de cîțiva oameni. Se pune deci în chip justificat întrebarea: cum putea fi realizat în aceste condiții dezideratul muncii în colectiv, recomandare de bază a ultimei Conferințe? Președintele Uniunii nu a știut să coordoneze activitatea acestor organisme de conducere, să stimuleze inițiative colective, și a luat nu o dată, hotărîri de unul singur.

Valorificînd ceea ce s-a făcut bun, dar și trăgînd învățăminte din modul defectuos de a munci, noua conducere a Uniunii este datoare să vegheze mereu la respectarea spiritului colectiv, la antrenarea a cît mai mulți scriitori în activitatea multilaterală a organizației noastre obștești.

Munca noastră, a scriitorilor, are un rol deosebit de însemnat în procesul al revoluției culturale, în educarea comunistă a maselor, îmbogățind patrimoniul național al culturii, ridicînd literatura la înălțimea cerută de epoca glorioasă pe care o trăim.

Partidul și poporul nostru așteaptă acele opere profunde, capabile să exprime cu mijloacele alese ale artei, înflorirea fără precedent a economiei și culturii României socialiste.

— *Referatele pe genuri de creație* —

PROBLEME ALE POEZIEI

Poezia actuală exprimă, neîndoielnic, înaintarea hotărîtă a poporului nostru, ascensiunea sa pe drumurile viitorului, împlinirea sufletească pe care socialismul o dăruiește omului contemporan. Trăim o epocă bogată în năzuințe generoase și tensiune creatoare, o epocă în care se descătușează mari energii spirituale; constructorilor socialismului, această epocă le deschide nebănuite orizonturi, îndemnîndu-i tot mai mult să trăiască „după legile frumosului", și să facă din poezie o aspirație firească a vieții lor.

Prin realizările sale îndrăznețe, prin elanul cu care afirmă valorile umane, prezentul socialist a eliminat trista antinomie care îi zbuciuma pe marii lirici ai trecutului — pe Baudelaire, Eminescu, și atîția alții. O realitate socială rău întocmită apărea atunci inevitabil ca o proză ostilă zborurilor temerare, poezia trebuind să însemne numai un refuz al acestei ambianțe strîmte de viață, sufocantă pentru albatroșii versului. Azi, dimpotrivă, poezia se vădește tot mai mult o dimensiune a realului însuși, proza cea mai nemijlocit cotidia și ea, în chip organic, la înaltele sensuri poetice; (...) poezia realist-socialistă nu s-a mulțumit cu exercițiu purist, cu experimente gratuite, ci s-a străduit continuu să dobîndească puterea de a încorpora sintetic, prin virtuțile ei specifice, istoria și viața noastră contemporană...

Spiritul de partid, viziunea politică superioară pe care poeții și-o însușesc din documentele de căpetenie, din marea înțelepciune a partidului nostru, din linia lui realistă și fermă, îi ajută să-și reprezinte viața în vasta ei complexitate, stimulează în ei gîndirea proprie, capabilă să înțeleagă demn și original răspunderile omului contemporan și soarta poporului nostru.

În această perspectivă, în lumina căreia este văzută și istoria marilor lupte din trecut ale poporului, ale clasei muncitoare, poeții își îndreaptă astăzi energiile spre viața actuală, spre diversele laturi ale existenței socialiste: (...) încadrarea în istorie înseamnă, de fapt, o reabilitare a ideii de prezent, văzut pe liniile sale principale de evoluție, de unde nota eroică, optimismul ce se degajă din cele mai bune și mai semnificative creații actuale.

Însușirea organică a concepției marxist-leniniste și îndrumarea permanentă de către partid a literaturii, au avut urmări hotărîtoare nu numai asupra mișcării noastre poetice în general, dîndu-i o unitate sub aspectul metodei de creație, ci și asupra tipologiilor lirice ca atare. Au dispărut din arena literelor române contemporane marii însingurați, poeții neînțeleși, cripticii, damnații. Diversele forme accentuate de înstrăinare sau de evaziune — de la retragerea orgolioasă în turnul de ivoriu pînă la sentimentul derutei generale, sau la credința că lumea este o imensă cădere — au dispărut și ele. Ne putem reprezenta efectiv și astăzi — dar numai dîndu-le semnificația unui document al trecutului ireversibil — anxietățile care măcinau odinioară eul torturat al lui Bacovia, poetul ce trăia cu toți porii spaima căderii în „goluri istorice" sau simțea că-l inundă înecul universal. Durerea de-a te fi născut cu pecetea muțeniei pe buze, avertizat mereu de Marele Anonim că intri în domeniile sale sacrosancte prin orice imagine care dezvăluie „misterul" lumii, atît de specifică altui mare poet interbelic, Lucian Blaga, n-o mai putem trăi, cîtă vreme pornim de la premisa că universul este cognoscibil. Nu mai putem resimți nici teroarea însingurării, deruta că-n jurul nostru o forță malefică, destinul, ridică tot felul de fortărețe, ca-n numeroase elegii de Ion Vinea, atît de autentice prin tragismul lor.

Constatăm cu satisfacție că s-au pulverizat pînă la dispariție acele vechi atitudini estetizante, puriste, care negau, printre altele, dreptul politicului de-a fi sursă poetică. Dovadă creațiile poetice remarcabile din literatura ultimilor douăzeci de ani, în primul rînd versurile argheziene din ciclurile „1907" și „Cîntare omului", cu drept definitiv de-a figura în antologia poeziei românești. Versuri izvorîte dintr-o adîncă înțelegere politică a fenomenelor ne întîmpină sub pana unor poeți încercați cu o îndelungată experiență, continuată de promoțiile poetice cele mai noi. Se conturează astfel tabloul unei mișcări poetice ample și multilaterale ca preocupări și stiluri dar unitară prin concepție, prin atitudinea politică și filozofică ce o însuflețește.

Poezia noastră cunoaște acum un climat de efervescență, care dezvăluie ipostaze noi ale poeților deja afirmați, aducînd în același timp la iveală nume încă necunoscute, contribuții de o prospețime adesea surprinzătoare. În revistele noastre au o pondere importantă versurile reușite aparținînd unor poeți foarte tineri, ca Ion Alexandru, de pildă; aceste îmbucurătoare apariții sînt garanția unei vii și puternice continuități, indiciul unor surse inepuizabile de poezie, în sînul poporului nostru...

O indestructibilă legătură între poezie și aspirațiile larg populare, o vastă rețea de căi prin care creatorul comunică cu publicul său au dus, în ultimii douăzeci de ani, continuîndu-se o strălucită tradiție a liricii militante, la înflorirea unei viguroase poezii a patriotismului socialist. O poezie care crește din solul fecund al realităților politice și sociale, răspunzînd unor comandamente cetățenești imediate dar și, în același timp, unor aspirații și idealuri de semnificație etern omenească; o poezie a vibrației directe, spontane în fața marilor înfăptuiri ale epocii noastre, a depline participări deschise la opera de înfăptuire a socialismului...

De la Eminescu pînă la Arghezi există în poezia românească o înaltă tradiție a liricii militante, menită să mențină trează conștiința cetățenească, să cultive sentimente și idei generoase, idealuri nobile ale poporului. Trebuie să tragem însă o linie despărțitoare hotărîtă între modalitatea ca atare, formă superioară de manifestare a patosului civic, și versificarea ocazională lipsită de har, de adîncime și în ultimă instanță de eficiență combativă. Se observă la unii poeți care au afirmat în literatură o constantă vibrație în fața temelor cetățenești, poeți ce au obținut dealtfel în această direcție realizări remarcabile, de o mare popularitate în masele cititoare, — o anumită tendință de a repeta, de a multiplica la nesfîrșit, în exemplare din ce în ce mai palide, un produs care inițial avusese strălucire și prospețime adevărată.

Arătînd că schimbarea relațiilor sociale ridică existența omului pe o treaptă superioară care îi eliberează potențialitățile spirituale și că realul nu mai e acum apăsare, mutilare, ci libertate de manifestare a omenescului, referatul subliniază meritele poeziei cotidianului care, în literatura noastră de azi, are o arie de manifestare largă, fiind reprezentată de poeți aparținînd mai multor generații. Contribuția fructuoasă adusă de această orientare poetică o constituie în special o extindere și o reînnoire a mijloacelor limbajului liric, fertilă pentru dezvoltarea poeziei. Ea a dus în bună măsură la discreditarea unor false ierarhii care presupuneau că anumite zone ale realului, ca și anumite cuvinte care le denumesc, sînt mai „poetice" decît altele, iar unele chiar „antipoetice". O serie de domenii ale vieții — trepidația zilnică a orașelor țării, strada, obiectul uzual, elementele de civilizație tehnică etc., — au devenit un obiect la fel de legitim al poeziei ca și natura sau cosmosul. De această lărgire a orizontului poetic au avut de profitat și poeții care nu se simt înclinați spre formula lirică amintită.

Nu trebuie trecut cu vederea faptul că un climat general, atît de favorabil lirismului de idei, creează implicit și o primejdie: aceea a ambiției mimetice de a filozofa în versuri, fără un obiect precis și cu rezultate artistice nu o dată sărace. Se produce astfel, în unele cazuri, o dezechilibrare a balanței dintre concret și abstract în poezie, în favoarea abstractului.

Cine va examina mai îndeaproape lirica publicată în ultimii ani, atît în volume cît și în presa literară, va putea identifica unele consecințe ale fenomenului relevat, în frecvența cu care circulă anume clișee „filizofice". Un tînăr critic se ocupa nu de mult de analiza formelor de expresie ale sentimentului timpului în lirica de azi. Ar fi fost poate la fel de util să se ocupe în studiul său și de răspîndirea pe care a luat-o clișeul „timpului". Mulți poeți cred, cînd rostesc cuvîntul „timp" (sau altele, denumind categorii similare), că li se deschid, aproape magic, perspective de-o adîncime fără seamăn. După cum unii văd „culorile bucuriei", „culorile adevărului", alții văd la fel de abstracta „culoare a secundei". „Timpul are ochi" de culoarea „transparentă a cunoașterii", timpul are pupile, timpul „cîntă", timpul vibrează etc., etc.

Mai există și alte clișee frecventate în ultima vreme: al „genezei", sau, altul, al viziunilor cosmice. Aproape fiecare poet, mai ales din promoțiile tinere, se simte chemat să reflecteze la armoniile siderale, să exprime o nedomolită însetare cosmică, fără a ține seama că această propensiune către vaste spații e la urma urmei și o chestiune de vocație poetică. La unii, tema răspunde unor afinități lirice structurale, la alții însă dimpotrivă, și atunci se ajunge la compuneri crispate, trudnice, cum e această „geneză" publicată în „Tribuna": „Înțepam tenebre-n vîrf durut de dor / Într-un cer aproape, cer surpat pe-o rînă / Într-un cer potrivnic, cer apăsător. / Ridicam columne și-l săltăm pe-o mînă / Șoldurile noastre arcuite-n gest / Falnic poartă-n ritmuri cerul manifest: / Dintr-o zare-n alta, cer arhaic, scund, / Nalt, mai nalt de-acum îl boltim rotund" etc.

Dincolo însă de astfel de exemplificări trebuie să remarcăm că unii poeți (și nu numai dintre cei începători), adoptă față de realitate o atitudine exterioară, reducînd semnificațiile ei la cîteva date generale, care revin mereu în niște producții nu o dată construite discursiv și retoric. Apar prin reviste încă destule poezii în care se face risipă de epitete sonore, de aluzii mitologice și cosmice, poezii în care o anume gravitate, mimată, a gestului poetic pare să anunțe rostirea unor adevăruri filozofice fundamentale, cînd, în fapt, nu ni se spun decît mari banalități.

Dar meditația poetică nu e solicitată numai de temele filozofice grave, de dezbaterile de idei, ci și de altele legate mai direct de realitățile intime ale omului: dragostea, sentimentele în fața naturii, de pildă, care se rostesc magistral în noua fază a liricii lui Blaga, aceea care s-a cristalizat în volumul său din 1962, plin de euforia tonică a vieții. Însă e cazul să arătăm că în ultima vreme a crescut frecvența unui gen de poezie limitată la o semnificație intimistă, parcă notații pentru album, transcrieri fără sevă ale unor stări voit difuze (vagi tristeți provocate de venirea toamnei sau vagi neliniști în presimțirea primăverii, după caz), totul într-o manieră destul de impersonală, fără a putea să edifice prea mult asupra personalității poetice a autorilor. Clișee apar și aici și vom semnala doar unul dintre ele: nostalgia plecărilor, a migrației spre sud odată cu sosirea toamnei. Un poet simte de pildă „al plecării gust amărui / Cînd cocorii-și întorc / Privirea spre sud". Altul, de asemenea, constată: „Se văd neguri aprinse, se afirmă doruri de sud". Un altul declară, la rîndul său: „În curînd, păsări grele de cîntec vor zbura către sud". În sfîrșit, o tînără poetă întreabă și ea, într-o poezie frumoasă dealtfel: „Voi vedea Polul Sud vreodată?".

Inerția abstracțiunilor e un pericol care pîndește chiar pe poeții înzestrați, cum sînt toți cei din care am citat adineauri, atunci cînd nu manifestă suficient autocontrol, încredințînd tiparului tot ce au scris și amestecînd astfel, uneori, poezii de reală valoare cu simple compuneri „de serie". Consecința: între idee și idee poetică, între noțiuni și imagine se creează un decalaj. În loc să recurgă la modalități originale de plasticizare a ideației sale, poetul utilizează un limbaj gata făcut, considerat „poetic", dar în fond, cum am văzut, plin de clișee și de automatisme (antiteze banale, imagini și simboluri tocite etc.).

Pozitivă în ansamblul ei și în rezultatele generale atinse, „poezia cotidianului" n-a fost și nu este scutită de unele primejdii, pe care nu trebuie să le minimalizăm. Unele poezii, care se înscriu în această sferă de preocupări, vădesc un deficit în ceea ce privește forța de simbolizare artistică. Aspecte brute, fragmentare, netransfigurate ale realului sînt transcrise, nu o dată, într-un stil greoi și inert.

Crescută din solul realităților socialiste, manifestare a sensibilității specifice a omului de astăzi, a trăirilor lui interioare, lirica noastră actuală resimte, ca pe o condiție vitală a dezvoltării ei, cerința îmbogățirii continue a formelor de expresie, a diferențierii și nuanțării limbajului poetic. „Literatura epocii noastre, se spune în cuvîntarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej la cea de-a doua Conferință pe țară a scriitorilor, trebuie să însemne și ca măiestrie un pas înainte în dezvoltarea și îmbogățirea literaturii române. Continuînd tradițiile marilor înaintași, valorificînd critic moștenirea literară, scriitorii sînt chemați să creeze opere care vor da o nouă strălucire comorilor limbii noastre"...

În acest context de căutări și experiențe fertile, interesante, înnoitoare cu adevărat o notă discordantă produce tendința vizibilă în unele poezii de a inova cu orice preț de a obține efecte de noutate exclusiv în materie verbală, în afara conținutului care se cere exprimat. Mai întîlnim din cînd în cînd prin reviste, atît în unele încercări ale tinerilor cît și în poezia unor creatori maturi, intenții de încifrare forțată a expresiei, de obscurizare voită a sensurilor, o beție de cuvinte care încearcă să ascundă, fără succes, lipsa de mesaj a poeziei. Alteori, impresia de obscuritate nu corespunde atît unei intenții a autorului, datorîndu-se unor stîngăcii de exprimare, cum se întîmplă cîteodată în poeziile lui Ion Bănuță.

Însfîrșit, referatul amintește încăodată că, apropiindu-se tot mai mult de exigențele înalte ale epocii, poezia noastră nouă a străbătut, în cele două decenii de la eliberare, un drum ascendent și fecund. Lirica actuală, cu optimismul ei patetic, cu vibrantul ei mesaj umanist și civic, cu întreaga ei diversitate de modalități estetice, se află astăzi într-un punct înalt al evoluției ei. Putem afirma, cu certitudine întemeiată pe considerarea faptelor, că în acești douăzeci de ani poezia noastră realist-socialistă și-a creat propriile ei tradiții, un univers specific de motive, atitudini, idei și forme literare, a cărui amplificare și îmbogățire este rodul efortului colectiv al tuturor generațiilor de poeți, unite în jurul aceluiași ideal ideologico-estetic. Indiscutabila valoare și originalitate a fenomenului poetic contemporan se verifică atît în ecoul pe care-l are în conștiința unor categorii largi de cititori, constructori entuziaști ai socialismului, cît și în răsunetul internațional tot mai larg, confirmat prin numeroasele traduceri în diferite limbi ale lumii. Poezia noastră nouă se caracterizează, între altele, prin dinamismul ei impetuos. Frontul poetic, păstrînd mereu o strînsă legătură cu efervescența creatoare a maselor, se împrospătează de la an la an cu noi forțe. Afirmate în cadrul acelor „șantiere literare" care sînt cenaclurile de pe întreg cuprinsul patriei, tinerele talente se bucură de condiții optime de dezvoltare și posibilități de publicare, atît în reviste cît și în colecția Luceafărul a Editurii pentru literatură. Receptivitatea față de tot ceea ce reprezintă efort creator autentic, original, colaborarea armonioasă a generațiilor, explică în bună măsură vigoarea, vitalitatea eruptivă, plină de seve puternice, a poeziei noastre.

E firesc și îndreptățit să combatem acele producții sufocate de șabloane, retorismul exterior. Dar la fel de firesc și de îndreptățit este să condamnăm și tendințele de îngustare a orizontului poetic, cantonarea într-o sferă îngustă de trăiri lirice, în care nici unul din ecourile cetății nu ajunge să răzbată. E de neconceput un poet adevărat purtător al ideilor generoase ale umanismului socialist care să nu-și fi pus sau să nu-și pună întrebarea: cui se adresează arta sa, pentru cine scrie? În jurul său e lumea socialistă, plină de dinamism, de noutate, de colorit, de mari sensuri și valori umane — un univers poetic de inestimabilă bogăție și frumusețe către care aripile poeziei românești contemporane trebuie să se deschidă cît mai larg".

Noile descoperiri în domeniul expresiei poetice trebuie să stea mereu în atenție, cu grija de a nu pierde nimic valoros, nimic din ceea ce este noutate autentică. Viața însăși ne-a arătat că nu putem rămîne la „hectarele de fapte și nădejdi", atît de des întîlnite, într-o vreme, în poezie, după cum tot dăunător ar fi să urmăm fluctuația modelor poetice, snobismul, inovația formală cu orice preț, atitudini de natură să altereze și să compromită talentele cele mai promițătoare. Deschiși, cum arătam, către experiențele fecunde asimilate de pe o poziție estetică bogată, nuanțată și fermă, sîntem împotriva imitației servile a epigonismului. E bine să ne amintim, în acest sens, cuvintele lui Eminescu: „nici o literatură puternică și sănătoasă, capabilă să determine spiritul unui popor, nu poate exista decît determinată ea însăși la rîndul ei de geniul național".

Poporul nostru trăiește azi o vîrstă a marilor împliniri, necunoscută niciodată în lunga și zbuciumata sa istorie. Această epocă, nouă, socialistă, generatoare de elanuri și frumuseți nebănuite, e poezia densă, înnobilată de idei și de zboruri înalte. Poeții noștri au dovedit că sînt capabili s-o redea. Orizonturile, nerăbdătoare, așteaptă noi luceferi.

CÎTEVA PROBLEME ALE PROZEI CONTEMPORANE

Tipurile de proză cristalizate în această perioadă corespund, în linii generale, unor experiențe particulare de viață și o traduc, în mare, prin anumite aspecte comune, caracteristice. Fără să absolutizăm ideea de generație și fără să creăm o puzderie categorială de subgenerații, constatăm că există anumite experiențe istorice comune, care marchează sensibilitatea artistică, după cum, fiecărei generații i se ridică și probleme specifice, a căror rezolvare duce la apariția anumitor aspecte comune, caracteristice. Un prim tip categorial îl formează proza autorilor care, înainte de Eliberare, se impuseseră printr-o operă cunoscută și recunoscută. Natura ei specifică o constituie un anume dialog al prozatorilor cu ei înșiși, reluarea motivelor centrale ale literaturii lor și tratarea acestora cu o optică revoluționară. E vizibilă încercarea acestor prozatori de a aduce un răspuns inedit problemelor în fața cărora, altădată, se opriseră sau schițaseră răspunsuri infirmate de realitățile noi. Dintr-un astfel de dialog al scriitorilor cu ei înșiși decurge și caracterul sintetic al operelor celor mai importante. Este o sinteză a motivelor dar și a modalităților artistice proprii. O astfel de sinteză este, de exemplu, „Nicoară Potcoavă", în care descoperim motivele marelui nostru rapsod, unele tratate în același mod, altele privite dintr-un unghi nou. De asemenea, familiarul textelor sadoveniene va descoperi aici o sinteză a procedeelor artistice, pe care scriitorul le dusese la perfecțiune. Tendința de a da o judecată globală asupra unei întregi epoci se observă și în fresca „Un om între oameni", în care sînt reluate problemele specifice ale operei lui Camil Petrescu. Raportul dintre intelectual și mase, dezbătut cu tensiune tragică, și la un înalt nivel de gîndire, primește acum un răspuns revoluționar. Judecata globală asupra unei întregi epoci constituie și o confruntare cu vremea noastră. Așa se întîmplă și în „Desculț" și în „Pădurea nebună", cele două romane mari ale lui Zaharia Stancu, unde satul idilic ca și raporturile poetice om-natură, ca și „poezia" tîrgului de provincie sînt demitizate, cu o duritate impresionantă și cu o excepțională vigoare artistică. Pe plan artistic se observă o fuziune fericită a lirismului cu violența pamfletară. G. Călinescu abordează cu strălucire stilistică raporturile dintre intelectualul superior și mișcarea istoriei în „Bietul Ioanide" și „Scrinul negru"...

E de observat în acest tip de proză strădania de a demonstra viabilitatea unor formule literare anterioare, în cadrul realismului socialist, firește printr-o adecvare a acestor formule la principiile acestuia. De aici, asigurarea unei continuități și totodată a unor înnoiri în sfera anumitor motive proprii literaturii române. În același timp, e necesar de notat caracterul ei specific — prin însăși experiența umană de la care pleacă și care e nerepetabilă. Noilor contingente scriitoricești le vine evident infinit mai greu să reia cu succes o asemenea tematică bazată pe critica vechii societăți pentru simplul motiv că nu o cunosc printr-o experiență directă și totodată pentru că tratarea tematicii respective nu ar izvorî dintr-o necesitate interioară. De această condiție se resimte o carte a unui tînăr debutant talentat Traian Filip, romanul „Amar". Fără îndoială, dar tocmai caracterul lor excepțional demonstrează că numai o viziune nouă, susținută de un talent cu totul deosebit, motivează reabordarea unei realități stinse, pe care scriitorul nu a trăit-o. De altfel, nici trăirea unei epoci nu justifică, singură, recrearea ei literară. Cînd scriitorul se mulțumește să repete ceea ce s-a mai spus, iar această reluare a motivelor vechii literaturi nu se asociază cu o idee nouă în ordinea filozofiei istoriei, strădania sa este pîndită, fatal, de epigonism. Ca exemple de asemenea epigonism, se pot cita din păcate destule romane. Amintim aici doar „Moșia oamenilor slobozi", „Ostașul de la Baia", „Regele Palaelibus", „Din neagra țărănie" ș.a.

Un alt tip de literatură este, în linii generale, cel produs de scriitorii care s-au format ca artiști în mijlocul noilor realități dar au cunoscut într-o măsură și lumea veche, așa că pot vorbi cu destulă competență și de una și de cealaltă. Caracteristic pentru această generație este faptul că, fie în tinerețe, fie în adolescență a fost lovită de fascism și război, ca încă plină de avîntul vîrstei s-a integrat luptei revoluționare pentru reconstrucția țării și construirea socialismului. Prin natura ei, aceasta e proza transformărilor revoluționare, a trecerii de la o lume la alta, proza mutațiilor capitale în viața socială și în conștiința morală. O carte remarcabilă ca „Moromeții" surprinde cu finețe analitică un asemenea moment, cînd în viața unui țăran timpul se concretizează și omul începe să devină conștient de structura sistemului social în care trăia. Nuvelistica lui Marin Preda fixează reacțiile unui tip de țăran în fața momentelor cruciale ale istoriei contemporane. Proza analitică a lui Marin Preda adusă la o rară putere de investigație morală în „Risipitorii" reușește să urmărească procese extrem de semnificative pentru mutațiile capitale din viața socială și spirituală a oamenilor de azi. Simțul marilor mișcări de conștiință ale maselor, sensibilitatea la istorie sînt vizibile și în „Străinul" și în „Setea" de Titus Popovici. Autorul e deosebit de atent să cuprindă cu acuitate intelectuală precipitațiile istoriei, momentele în care revoluția devine o necesitate obiectivă, în viața oamenilor, de aici, tensiunea epică impresionantă din „Setea". Literatura lui Eugen Barbu a fost atrasă și ea spre confruntarea dramatică a omului cu istoria. Astfel, „Groapa" surprinde cu o impresionantă putere de evocare ecoul sălbăticiei raporturilor umane pe care le aduce epoca imperialismului chiar în lumea pegrei. E de relevat, de asemenea, caracterul polemic al viziunii artistice, dialogul critic cu opere precedente. Astfel, în „Moromeții" și „Setea" se descifrează un dialog cu „Ion", în „Groapa" o reprezentare realistă, crudă, opusă mitizărilor romantice ale periferiei din „Maidanul cu dragoste" și „Sfînta mare nerușinare".

Un alt tip de proză îl constituie cel creat de scriitorii formați în anii puterii populare și pentru care noile realități alcătuiesc lumea obișnuită. Proza tinerilor se distinge printr-un caracter predominant etic, printr-o sensibilitate specială la modificările din conștiință, în lumea pașnică și constructivă.

Prin tineri, în primul rînd, a pătruns masiv în proza noastră, cum era și firesc, lumea constructorilor socialismului, mediul muncitoresc, al satului cooperatist, al marilor șantiere și, într-o măsură, al noii intelectualități. Ei surprind procesele de întrepătrundere între sat și oraș, conflictele noi. Porniți în majoritatea cazurilor de la reportaj, ei au dat un nou avînt povestirii, schiței și portretului, ca mijloace narative specifice. Printre procedeele narative se remarcă monologul confesiv chemat să deschidă o perspectivă asupra vieții interioare a eroilor, ca și proza concentrată, seacă, voit rezumativă, dar densă, ce reliefează raporturile morale, simbolurile, situațiile ambigue".

Cerînd literaturii să se apropie mereu de ceea ce viața din jur are cu adevărat inedit și important ca semnificat, în ordinea progresului și cunoașterii e cazul, credem, să înțelegem sensul profund al îndemnurilor pe care ni le-a adresat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la precedenta noastră conferință. Încurajate merită, în primul rînd, să fie eforturile îndreptate efectiv către dezbaterea prin intermediul romanelor, nuvelelor, schițelor și povestirilor, cu mijloacele specifice artei, a problemelor mari și acute de viață, definitorii pentru ceea ce-i preocupă cu adevărat pe oamenii lumii și epocii noastre. Numai astfel temele majore vor fi atacate efectiv, frontal în noutatea lor revoluționară. Că modul cum se face operația firească de clasificare, în ordinea importanței și actualității, a temelor pe care le tratează diverse cărți, ascunde încă uneori o optică simplistă, cu înclinații vulgarizatoare, se vădește și altfel. Se trece, de pildă, prea ușor peste faptul că viața intelectuală în genere, nu reține deajuns atenția prozei noastre din ultimii ani. Nu se poate spune că în romanele sau nuvelele care apar nu se întîlnesc medici, ingineri, profesori, gazetari sau artiști. Dar foarte rar universul lor specific de gîndire devine substanța unor cărți, cum se întîmplă în „Bietul Ioanide", „Străinul", „Risipitorii". Intelectualul constituie adesea o simplă prezență fizică sau cel mult una tot strict profesională.

Universul moral al oamenilor simpli s-a dovedit a fi de o uriașă bogăție, iar explorarea lui a adus prozei noastre noi o netăgăduită originalitate. De aici nu rezultă însă că orice formă a vieții intelectuale este reductibilă la el. Ocolirea problematicii social-politice, etice, gnoseologice și estetice, care dobîndește o imensă nuanțare și o acuitate proprie de la un anumit nivel cultural, împiedică proza noastră să fie mai viu prezentă în frămîntările epocii, să dezbată în toată amploarea lor filozofică implicațiile înfruntării a două concepții opuse de viață, să sugereze întreaga semnificație istorică a luptei dintre socialism și capitalism, astăzi, în lume, să examineze critic efectele uriașei revoluții, tehnice și științifice trăite de omenire în cursul ultimelor decenii. O precizare superioară a termenilor: „temă de actualitate" — „temă majoră", se impune, fiindcă e dictată de însuși procesul dezvoltării literaturii noastre. Nu puțini prozatori se mulțumesc curent cu ceea ce s-ar putea numi „miza mică". Problematica lor rămîne restrînsă, provin-

a Uniunii scriitorilor din R.P

cială. În viață, chiar oamenii cei mai simpli discută azi între ei chestiuni politice, sociale sau morale la cu totul alt nivel intelectual, decît cel din multe cărți, care le sînt consacrate. Unii prozatori însă parcă se încăpățînează să demonstreze cu orice preț că Lovinescu avea dreptate. Ei cultivă un soi de simpatie bizară pentru primitivismul intelectual. Eroii lor rezolvă cele mai complicate dileme morale printr-o izbucnire intempestivă sau printr-o bătaie protectoare pe umăr. Regimul sufletesc al acestor personaje, destul de des întîlnite, stă sub semnul reducției, dată ca formă supremă a „sănătății", „vigorii" și „bunului simț". Încolo, se sugerează vrînd-nevrînd, lucrurile merg perfect și oarecum de la sine, fără nici o poticneală, înainte. O reprezentare idilică a dinamicei sociale apare inseparabil legată de asemenea concluzii. Ea e întotdeauna mai comodă pentru că simplifică datele vieții. Dar dacă efortul autoperfecționării e stînjenit sau chiar împiedicat de anumiți factori obiectivi? Dar dacă răul renaște, fie și temporar, în unele împrejurări prielnice și trebuie stîrpit printr-o luptă care comportă riscuri? Iată numai cîteva întrebări eludate dintr-odată de această prezentare a luptei noului cu vechiul exclusiv pe tărîmul conștiinței.

Comod din punct de vedere literar este și a refuza să examinezi formele ascuțite, tragice cîteodată, pe care le pot îmbrăca, în diverse condiții particulare, chiar contradicțiile neantagoniste din viață. Aici, mai simplu spus, stăruie o reprezentare vulgarizatoare a raporturilor dintre destinul individual și evoluția societății, așa cum le concepe marxismul. Dacă o clasă e, sub raport istoric, în ascensiune, nu urmează că absolut toți cei care o compun cunosc o soartă fericită. Ceea ce se verifică statistic nu exclude excepția. Practic vorbind, autorii pentru care situațiile întîlnite mai rar constituie „cazuri" neglijabile, fenomene „periferice", „accidente" fără interes, sînt amatorii de ilustrări literare. Ei se mulțumesc să ia de-a gata legile mari stabilite și să le exemplifice prin niște întîmplări și comportamente. Realitatea din jur nu e astfel studiată, ci folosită ca simplu material documentar pentru romane, nuvele sau schițe scrise mintal dinainte.

În „Vara oltenilor", unul din romanele de prim interes apărute recent, contradicțiile lăuntrice ale eroilor, urmărite cu o rară finețe și originalitate, alcătuiesc substanța cărții, așa cum s-a remarcat. Adversitățile exterioare, chiar cînd iau o turnură violentă și senzațională, rămîn totuși într-un plan de interes secundar, fiindcă nu dictează ele propriu-zis dramatismul real al proceselor morale înfățișate de autor. Desigur, acest tip de conflicte sînt proprii vieții noastre și pot furniza o literatură excelentă cum s-a și dovedit.

Formulele noi de proză încearcă să răspundă, nu odată, unor probleme reale ale perfecționării mijloacelor prin care literatura țintește să exploreze mai adînc și mai îndeaproape viața. Soluțiile aduse pot fi discutabile sau de-a dreptul eronate. Prin aceasta, problemele nu încetează să existe și să-și ceară o rezolvare. A le ignora cu seninătate înseamnă a condamna literatura la stagnare și epigonism. De aceea Partidul ne-a îndemnat să nu rămînem străini de mișcarea literară mondială, de tot ce ea conține nou, valoros, interesant. Datoria noastră, ca scriitori revoluționari, este de a aborda curajos problemele inedite pe care le ridică perfecționarea tehnicii narative, a le stabili cu luciditate termenii reali și a le aduce o rezolvare originală, străină de orice mistificare ideologică, în spiritul concepției celor mai înaintate. Iată așa dar, că avînd conștiința realizărilor prozei românești contemporane, nu putem să nu discutăm și cîteva aspecte mai puțin satisfăcătoare, ale dezvoltării ei. Reamintim pe cele asupra cărora am crezut că merită să ne oprim în primul rînd (adîncirea tematicii de actualitate în sensul cuprinderii problemelor majore ale vieții noastre, tratarea cu îndrăzneală comunistă a luptei dintre nou și vechi, perfecționarea tehnicii narative). Sîntem încredințați că dezbaterile Conferinței ne vor ajuta să vedem mai bine lucrurile și, analizîndu-ne cu simț de răspundere succesele ca și slăbiciunile muncii, vom găsi căile practice pentru a da un nou avînt creației noastre.

DRAMATURGIA

...Descoperirea unor conflicte autentice nu asigură încă succesul dramei. Este necesar ca, odată problema pusă în datele ei majore, piesa să se mențină, cu tot ansamblul ei de mijloace, pe direcția aleasă. În acest scop, elementele de observație și datele caracterologice, substanța dialogului și vigoarea replicii n-au dreptul să slăbească, nu-și pot permite crize de respirație fără a minimaliza punctul de plecare, compromițînd ideile și uneori chiar sugerînd concluzii eronate. Un scriitor cu adevărat înzestrat ca Al. Mirodan propune în primele scene ale dramei „Noaptea e un sfetnic bun" o controversă etică de o netăgăduită importanță. Cortina se ridică pe conflictul între două poziții adverse față de posibilitatea recuperării unui om. Comandamentul moral al încrederii în om, care — cum vom vedea — ocupă un loc de seamă în preocupările dramaturgiei actuale, este aici înscris pe ordinea de zi a conflictului cu o deplină claritate. Dar în a doua jumătate a piesei sfera de idei a acțiunii se îngustează mereu, dialogul se autonomizează încetul cu încetul, trăiește prin respirație artificială și pe cont propriu. În același timp, personajele care își ocupaseră locurile la masa dezbaterii părăsesc tema principală și își trec timpul cu convorbiri adiacente, care subțiază mereu conflictul.

Obligația dezvoltării pînă la capăt a termenilor capitali ai conflictului și necesitatea amplificării acestora printr-o acumulare treptată de fapte și argumente, condiționează realizarea deplină a dramei. În legătură cu aceasta, se evidențiază un anumit aspect al raportului dintre formă și conținut, exploatarea artistică a unui conflict se sprijină deseori pe o formulă dramatică adecvată ingenios găsită. Dar pentru ca această formulă să-și păstreze expresivitatea, este absolut necesar ca nivelul de adîncire a conflictului să rămînă măcar constant. Slăbiciunile care se vădesc mai ales în ultimul act al comediei „Somnoroasa aventură" de T. Mazilu, piesă care propune un experiment satiric de un cert interes, provin, desigur, din părăsirea — la un moment dat — a dezbaterii de substanță și reducerea la un aspect secundar a luptei dintre nou și vechi. Diminuarea conflictului provoacă și scăderea forței de sugestie a expresiei artistice. Atunci cînd între subiect și conflict se creează o legătură formală, teatralitatea gratuită invadează spațiul scenic și compromite intenția. În acest caz, ideile se estompează și cîștigă teren sentimentalismul și efectul gratuit. Drama se convertește în melodramă, iar comedia satirică în divertisment facil. Din păcate, aceste încălcări ale cerințelor artei autentice n-au fost rare în teatrul nostru. Piese plecate de la bune intenții ca „De n-ar fi iubirile" de Dorel Dorian sau „Costache și viața interioară" de Paul Everac, sînt ilustrative pentru rezultatele decalajului dintre conflict și intrigă, dintre valoarea spectaculară a întîmplărilor din scenă și valoarea conflictului...

...Ideea încrederii în om a căpătat o deosebită dezvoltare în dramaturgia noastră, tocmai ca urmare a convingerii în capacitatea omului de a se transforma, transformînd lumea. A avut loc o evoluție interesantă a acestei teme de-a lungul etapelor succesive ale drumului străbătut în ultimii douăzeci de ani. De la simpatia pentru soarta omului simplu, s-a produs un revelator salt atunci cînd a fost subliniat rolul activ pe care omul îl poate juca în elaborarea istoriei, în promovarea unor noi forme de viață ale întregii colectivități.

Referindu-ne la preocuparea stăruitoare a dramaturgiei noastre pentru problemele eticei noi, remarcăm piese cu multe calități, de la „Rețeta fericirii" și „Fii cuminte, Cristofor!" de Aurel Baranga, la piesa de debut a lui Paul Everac, „Poarta", „Steaua polară" de Sergiu Fărcășan sau „Accidentul" de Maria Foldes. Dar nu putem să nu observăm că multe dintre piesele cu program moral nu izbutesc să-l exprime artistic, ceea ce nu numai că le retrage forța de convingere, dar produce — prin exasperare didacticistă — un efect mai curînd contrar. Construcția simplificată a psihologiei personajelor scade valoarea educativă a unei piese ca „Este vinovată Corina?" — datorată unui autor prețuit cum este Laurențiu Fulga. Alteori, problemele morale sînt introduse pentru a încerca să susțină ideologic o dramă de interes polițist („Cine a ucis?" de Ștefan Berciu) sau o farsă cu efecte comice exterioare („N-avem centru înaintaș" de Nicuță Tănase). Cînd demonstrația morală nu capătă un subtext psihologic edificator, argumentarea textului cu situații de o teatralitate ieftină, mijlocește pătrunderea artificialului ca în „Judecata" de Tudor Boșca. Problematica de ordin moral care prin excelență o tratare de o deplină autenticitate. A despărți răul de bine este o operație delicată, care solicită farmecul adevărului artistic.

Modificările structurale ale dramaturgiei noastre apar cu o nouă evidență în schimbarea calitativă a categoriilor tragicului și comicului.

Natura tragică a conflictelor alimentate de ignoranță și plecînd de la îngenunchierea umilitoare a omului în fața tainelor destinului nu mai poate avea însă nimic comun cu o viziune a lumii bazată pe eficiența cunoașterii. Sfera tragicului a fost eliberată astfel de avatarurile neputinței. Dramaturgia noastră s-a angajat pe drumul realizării unor tragedii de un vibrant umanism. În opera unor autori elementul tragic a fost implicat mai ales în drama eroică, ca, de pildă, în „Anii negri" sau în trilogia lui Al. Voitin dedicată oamenilor „care tac" și „înving".

Dar reconsiderarea în spirit marxist-leninist a surselor tragicului nu duce în nici un fel la o limitare a acestora. Așa numitul caracter optimist al tragediilor scrise într-o viziune realist-socialistă se fundează pe o seninătate filozofică susținută de perspectiva istoriei. De aci nu decurge nici o îndulcire a realităților luptei, nici un rabat de adîncime acordat temelor grave ale existenței. Rezolvarea facilă a unor conflicte, de teama întîlnirii cu nefericirea, este tocmai de aceea condamnabilă. Mai întristătoare decît tristețea însăși ne apar finalurile surîzătoare ale unor drame care ocolesc momentele de tragism intens. Horia Lovinescu, amplificînd, fără o justificare majoră, moartea unei eroine care abia începuse să se caracterizeze (Neli din „Febre"), a trecut brusc în zona sentimentalismului gratuit. O încercare mai recentă a unui debutant („Stăpînul apelor" de Constantin Pastor), căruia nu-i lipsește talentul, de a realiza o tragedie cu resorturi morale explicite, a rămas pe pragul marilor înțelesuri. Ce s-a întîmplat? Încercînd să reliefeze ideea răspunderii fiecărui om față de soarta tovarășilor săi, piesa — păstrîndu-se în planul exigențelor realismului — nu izbutește să atribuie eroilor trăsături psihice revelatoare, capabile să-i susțină în climatul unei tragedii. Cerința individualizării adînci este însă esențială dezvoltării conflictelor tragice. Numai evidențierea deplină a individualității subliniind dispariția unei entități umane de neînlocuit, stabilește atmosfera tragică, evitînd melodrama sumară...

La ce duce realizarea fericită a acestei cerințe ne-o dovedește ultima piesă a lui Horia Lovinescu, „Moartea unui artist". Nu numai amploarea și bogăția interioară a eroului tragic este aici relevabilă, ci și caracterizarea decisă, în linii pline și ferme, a celorlalte personaje. Construită ca o versiune reconsiderată a vechiului mit al creației, piesa ajunge la concluziile sale asupra chestiunii cruciale a sensului existenței după ce încearcă puterea de rezistență a unei serii de false soluții. Eroul trece astfel prin febra unor încercări de extremă limită și ajunge la adevăr prin acceptarea punctului de vedere al înțelepciunii populare.

O modalitate cu antecedente mai vechi dar cu un prestigiu relativ recent în teatrul universal, și nu numai în comedie, aceea a abordării absurdului, creează obligația unor delimitări și pentru dramaturgia noastră. Caracterul aberant al orînduirilor bazate pe exploatarea omului, esența lor anti-umană, a generat forme nefirești ale existenței sociale și prin urmare, deprinderi morale absurde, contrarii rațiunii și esenței umanității. Într-o asemenea înțelegere abordarea artistică a zonei absurdului poate favoriza demascarea inamicilor omului și este explicabil faptul că într-o literatură ca a noastră, absurdul a fost considerat ca o sursă a comicului și a prilejuit unele experiențe, ca în comediile lui T. Mazilu...

Necesitatea învățării artei de a fi dramaturg este de o covîrșitoare însemnătate iar dramaturgia noastră se resimte de pe urma unor serioase lacune în pregătirea de specialitate a multora dintre autorii noștri dramatici. În același timp nu putem reduce obligația instruirii talentului la deprinderea unei tehnici rudimentare privind ieșirile și intrările, efectele și suspensia acțiunii. Un autor tînăr și înzestrat cum este Dorel Dorian a scris mai întîi o piesă cu destul meșteșug în construcția de suprafață („Dacă vei fi întrebat"). Din momentul în care el a trecut însă de la o reprezentare ilustrativă, exterioară a conflictului la o problematică gravă, au început să se ivească dificultățile reale ale „meseriei". Harul artistic se cere a fi dezvoltat pe baza unei bune cunoașteri a structurii interne a dramei. În legătură cu acest fel de probleme s-a dezvoltat mai ales în ultimele decenii pe plan mondial, o vie activitate de analiză minuțioasă a experienței celor mai de seamă dramaturgi. Urmărite cu tot discernămîntul necesar, asemenea disecții sînt, desigur, profitabile.

Trecerea în prim-plan a conflictului de idei a cerut o împrospătare corespunzătoare a limbajului artistico-dramatic. S-a pus cu o deosebită ascuțime sarcina exprimării conceptelor și a urmăririi mișcării ideilor în înfățișări scenice învestite cu o mare forță de generalizare. Considerăm că problemele principale puse artei dramaturgului, după selecționarea conflictelor autentice ale epocii, s-au grupat pe de o parte în efortul de esențializare, de concentrare, pe de altă parte în realizarea unor construcții dramatice favorabile demonstrației partizane, dezvoltării unei dezbateri care să conducă la concluzii limpezi, cu un declarat rol educativ. Iată de ce dramaturgii noștri cei mai înzestrați au supus unor noi exigențe tehnica simbolurilor teatrale, destinată să exprime ferm dar și nuanțat, esențele, punctele de vedere-cheie...

Privită de-a lungul celor două decenii literatura noastră dramatică prezintă spectacolul unei cotituri decisive, în care schimbarea modului de interpretare a istoriei și a relațiilor dintre om și istorie a dus la un incontestabil salt calitativ. Preocupată cu precădere de problematica evului socialist, literatura dramatică românească n-a încetat a fi sensibilă la marile întrebări ale omului. Piese și autori români au încercat să propună răspunsuri originale la aceste întrebări. Scriitori mai vîrstnici și-au încoronat opera cu lucrări de o reală tinerețe. Au apărut scriitori noi dintre care nu lipsesc talente certe, personalități viguroase.

Un aspect important al creației dramatice noi, îl oferă piesa într-un act. Amploarea pe care mișcarea teatrală de amatori o cunoaște astăzi în țara noastră a impus atenției problema unui repertoriu specific, menit să răspundă acestui amplu fenomen cultural. Dramaturgi cunoscuți și apreciați ca Aurel Baranga, Lucia Demetrius, Mihail Davidoglu, Tudor Mușatescu, Paul Everac au scris pentru teatrul de amatori lucrări interesante care s-au bucurat de popularitate pe scenele altor cămine culturale, cluburi și case de cultură. Sfera tematică a acestui repertoriu s-a lărgit considerabil, ea privește zone mai diverse ale realității socialiste. Din ce în ce mai evident se face observat faptul că o serie de criterii vulgarizatoare care duceau la o înțelegere îngustă a imaginii teatrului de amatori, încep să dispară. Așa, de pildă, se afirmă tot mai viguros concepția după care față de piesa într-un act trebuie să avem aceleași exigențe ca față de orice operă de artă, că rolul ei educativ, influența asupra maselor, se pot realiza numai dacă ideile sînt întruchipate în imagini de reală valoare artistică.

Cu toate acestea, creația literară nu se află, în sectorul dramaturgiei, la înălțimea cerințelor vremii, la nivelul exigențelor publicului nostru, îndrăgostit de luminile teatrului. Există largi sectoare ale vieții noastre neabordate încă decît incidental, există — mai ales — probleme importante neaprofundate dramatic, uneori ocolite, adeseori atinse grăbit, tulburînd vag apele la suprafața lor. Deși numărul dramaturgilor tineri nu este mic, relativ puțini sînt acela care s-au apropiat de conflictele vii, de situațiile-limită ale luptei dintre nou și vechi. Înfățișările ascunse pe care le iau deobicei recidivele trecutului, apar rar pe scenă și sînt, mai rar încă, descifrate în întreaga lor profunzime. Debuturile interesante ale unor tineri nu sînt în mod corespunzător dezvoltate la a doua și a treia piesă. Apar astfel pe de o parte urmările unei cunoașteri limitate a realităților, mai cu seamă sub aspectul vieții interioare a omului, iar pe de altă parte semnele unei aprofundări nesatisfăcătoare a mijloacelor de expresie.

CRITICA ȘI ISTORIOGRAFIA LITERARA

Mobilizați de ideile conținute în cuvîntările tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej și în alte documente de partid, criticii și istoricii literari și-au intensificat eforturile pentru îndeplinirea sarcinilor ce le revin în examinarea și îndrumarea fenomenului literar contemporan, în revalorificarea critică marxist-leninistă a moștenirii literare, în combaterea manifestărilor ideologice burgheze. Se constată, parcurgînd paginile publicațiilor literare și de cultură din ultimii ani, o vădită creștere a spiritului critic, o sporire a exigenței, a simțului de răspundere, seriozității și competenței în abordarea problemelor de creație, în analiza operelor literare. Criticii și istoricii literari au devenit mai activi, ei participă mai intens la dezbaterile literare, își spun cuvîntul mai prompt, mai răspicat în probleme centrale ale literaturii. În ultimii ani s-a impus o promoție de tineri critici bine pregătiți, talentați, pasionați de literatură, care participă activ la viața literară, intervin în diferite discuții, publică studii ample, au stiluri diferențiate.

În toate revistele, mișcarea literară contemporană este îndeaproape urmărită. Încredințarea cronicii literare și a celei dramatice de la fiecare publicație unei echipe stabile de critici este menită să asigure operativitate în urmărirea noilor apariții, consecvență în judecăți...

Un merit al articolelor, al dezbaterilor consacrate creației literare curente este efortul de abordare a problemelor esențiale la un nivel științific cît mai ridicat. Cărțile remarcabile s-au bucurat de analize temeinice, în jurul lor s-au purtat discuții vii. Este cazul unor romane ca Risipitorii, Facerea lumii, Cordovanii, al unor culegeri de versuri și nuvele aparținînd în special scriitorilor mai tineri, al multor piese de teatru. Examinînd diverse scrieri, criticii se străduiesc — cu rezultate cît se poate de bune, adesea — să le judece pe fiecare pornind de la mesajul lor, de la structura artistică specifică, de la particularitățile de stil, de viziune personală, ferindu-se de șabloane, de etichetări. Ei au făcut și fac eforturi de a evita judecățile simpliste, vulgarizatoare, străine esteticii marxist-leniniste, ca și aprecierile formaliste...

Progresele realizate de critică sînt elocvent ilustrate de dezbaterile literare din ultima vreme. Printre asemenea dezbateri pot fi amintite, bunăoară, acelea purtate în legătură cu raporturile dintre literatură și viață sau acelea privitoare la originalitatea literaturii contemporane, la specificul poeziei, la lupta dintre vechi și nou în literatura actuală, la orientări în literatura occidentală contemporană, la romanul actual, la sfera și accepția realismului etc. Mai ales această din urmă discuție (în curs de desfășurare de altfel), merită a fi salutată pentru abordarea serioasă, competentă, a cîtorva puncte controversate și, în general, pentru pasul înainte făcut în interpretarea unei noțiuni foarte frecvente, ca aceea de realism. Dintre multele aspecte luate în discuție, trebuie subliniate cîteva: distincția între realism și realism critic, combaterea tendinței de a aplica criteriile realismului critic la toată literatura și de a aplica nediferențiat criteriile realismului, valabile pentru proză, la poezie, ideea că nu se poate identifica valoarea operei cu realismul etc. Deosebit de utilă este această dezbatere pentru clarificarea problemelor realismului socialist. Acesta și trebuie să fie, după părerea noastră, scopul ei principal. E foarte important a preciza raporturile dintre realismul socialist și vechiul realism, pe de o parte, dintre realismul socialist și curentele moderne din literatura universală, pe de altă parte. În discuții s-a demonstrat cu argumente temeinice că anumite formule artistice novatoare din literatura secolului XX nu pot fi respinse pe motivul că nu se conformează regulilor realismului tradițional. Totodată s-a arătat că noțiunea de realism, pe care unii critici tind să o extindă foarte mult, nu poate include în nici un caz o literatură fără conținut uman, exerciții formaliste și platitudini naturaliste.

Prin clarificarea unor probleme teoretice, dezbaterile au făcut implicit să progreseze înțelegerea trăsăturilor particulare ale literaturii actuale. În această ordine de fapte, sînt demne de menționat eforturile criticii literare, în preajma celei de-a 20-a aniversări a Eliberării, de a elabora sinteze despre literatura română în cele două decenii. Se observă aici preocuparea de a examina cu o mai mare exigență fenomenul contemporan, de a introduce o ierarhie de valori reală, de a defini originalitatea literaturii române actuale în raporturile ei firești cu literatura anterioară.

În general vorbind, credem că față de studii asemănătoare mai vechi, cîteva din cele recente înregistrează, prin multe din laturile lor, un incontestabil progres. Ne aflăm în fața unor prime sinteze critice care se străduiesc să fixeze literaturii contemporane, considerată în ansamblul ei, adevăratul profil. Ele se străduiesc să dea o imagine cît mai exactă a literaturii contemporane, rectificînd în unele cazuri opinii mai vechi, nefondate, stabilind locul real al unor opere pe scara de valori. Cărți asupra cărora s-au rostit la un moment dat judecăți limitative, pe considerente vulgar sociologiste (Bietul Ioanide, Scrinul negru, Groapa) au fost, reașezate la locul ce li se cuvine. Alte cărți, supraprețuite și infirmate de trecerea timpului, și-au pierdut din strălucirea inițială...

Prin aplicarea cu consecvență a spiritului științific, marxist-leninist, în cercetarea fenomenelor literare, s-a putut întreprinde reconsiderarea profundă a scriitorilor, studierea temeinică a unor curente, grupări, momente și etape din istoria literaturii noastre...

Toate aceste studii și discuții sînt lucrări pregătitoare în vederea alcătuirii tratatului de Istoria literaturii române, pus sub conducerea acad. G. Călinescu și proiectat în cinci volume, din care a apărut deocamdată doar primul volum, cu un studiu sintetic asupra folclorului literar și istoria literaturii române din perioada feudală, de la origini pînă în anul 1780. Ținînd seama de faptul că în literatura română veche fenomenul artistic propriu-zis, după expresia acad. G. Călinescu, este ca un bloc de marmură încă nesculptat, colaboratorii s-au străduit să descifreze în el prezența virtuală, embrionară, a statuilor lui „Eminescu și Creangă, Caragiale și Sadoveanu".

Prilej de legitimă satisfacție, consemnarea înfăptuirilor implică obligația de a semnala totodată anumite manifestări în contradicție cu actualul stadiu al gîndirii critice, al cercetării științifice, și mai ales de a pune în discuție anumite probleme ale muncii criticilor și istoricilor literari.

Cu toate că o seamă de fenomene reprobabile, combătute la Conferința trecută, au fost în bună măsură înlăturate, unele din ele recidivează din cînd în cînd. Cine urmărește rubricile de note ale revistelor poate constata că ținta atacurilor și înfruntărilor sînt, în unele publicații, mereu aceiași scriitori și critici, în timp ce alții sînt cu consecvență menționați pozitiv. Nu e aceasta o reminiscență a spiritului de grup? Un spectacol penibil oferă acele polemici neprincipiale, degenerate în invective și injurii, cărora le-au oferit găzduire îndeosebi „Luceafărul", „Tribuna" și „Contemporanul". Nimic mai străin, mai diametral opus adevăratei lupte de opinii, dezbaterilor fecunde, decît asemenea încăierări primitive, care distrag atenția de la problemele reale, otrăvesc atmosfera vieții literare și pun pe purtătorii lor (printre care se numără scriitori, critici și istorici literari cu experiență) în cea mai proastă lumină. Sîntem siguri că, dezaprobînd categoric polemicile neprincipiale pe care presa de partid le-a combătut consecvent, exprimăm atitudinea fermă a obștei scriitoricești și a cititorilor...

Deziderarul exigenței critice, al respingerii manifestărilor de apologetism, nu poate fi separat de acela al receptivității față de tot ce înseamnă valoare, experiență artistică pozitivă, efort de abordare originală a tematicii actuale. E straniu punctul de vedere al unor critici care, ori de cîte ori dau peste cronici elogioase, fie și la cărți bune, se grăbesc a trage semnalul de alarmă contra apologetismului. Ca și cum oricărei opere ar trebui să i se caute neapărat... noduri în papură. Pe drept cuvînt revoltat împotriva tămîierilor, Virgil Ardeleanu a împins la un moment dat zelul său antiapologetic atît de departe încît a ancorat în negativism, ajungînd să conteste un roman precum Jocul cu moartea al lui Zaharia Stancu. Într-o eroare asemănătoare a căzut Marin Bucur, scriind un articol polemic la adresa celor ce, nu fără temei, au relevat calitățile romanului Risipitorii de Marin Preda. A formula aprecieri pozitive clare asupra operelor vrednice de interes — și a le argumenta — este, în actul critic, tot atît de necesar ca și a rosti franc părerea defavorabilă despre compunerile caduce...

În continuare referatul desprinde cîteva probleme, mai de specialitate, ale criticii și istoriografiei literare. Astfel nu odată s-au purtat discuții animate relativ la metodologia criticii.

Cercetarea originilor și funcției sociale a artei, confruntarea operei cu realitatea care a generat-o pe care o exprimă, aprecierea partinică a tendințelor ei sînt principii de bază ale criticii științifice. Criticul este un militant pe frontul ideologic și are îndatorirea de a promova tendințele înaintate, de a-și da concursul, susținut, la orientarea literaturii, evident nu propunînd modele sau norme de creație, ci sprijinind fenomenele și valorile care exprimă mai convingător din punct de vedere artistic idealurile timpului, viața morală a omului contemporan, atitudinea sa față de existență, destinul său în istorie. Fără a face concesii estetice, e normal ca un critic marxist să acorde o prețuire deosebită cărților bune în care își găsesc oglindirea fenomene esențiale din viața contemporană, în care sînt exprimate original problematica și idealurile omului de azi. Temele mari presupun eforturi artistice pe măsura lor, stimulează căutările creatoare, sforțările de autodepășire. Ideile înălțătoare ale timpului nostru pot fi afirmate pornind de la orice aspect semnificativ al realității, dar aspectele fundamentale din viața de astăzi oferă posibilități deosebite de manifestare plenară a concepției noastre, a atitudinii comuniste în fața lumii. De unde îndatorirea pentru critic de a considera literatura de la înălțimea conștiinței ideologico-estetice contemporane, de a ține seama, în aprecieri, deopotrivă de legile artei și de cerințele vieții pe care tind s-o exprime operele literare — legi și cerințe care concordă, dacă sînt bine înțelese. Ignorarea surselor sociale ale operei, concentrarea numai asupra aspectelor stilistice sau a filiațiilor literare nu pot funda o judecată critică despre operă în totalitatea ei. Tot atît de eronat este a opune, asemeni unor participanți la o „masă rotundă" de acum vreo doi ani a Luceafărului, criteriul confruntării cu viața preocupării nu numai legitime, dar obligatorii de încadrare istorico-literară a operelor discutate, de stabilire de filiații, de raportare a unei scrieri la opere înrudite tematic sau asemănătoare ca structură. Renunțînd la asemenea operații, n-avem cum formula judecăți de valoare valide, nu putem defini specificul artistic al operelor. E de neînțeles înverșunarea unora împotriva referințelor literare, sentimentul pe care îl au unii scriitori că sînt diminuați dacă se încearcă definirea lor în raport cu alții, dacă li se caută precursori. Respingînd parada de erudiție, risipa gratuită de nume și titluri, nu putem împărtăși punctul de vedere al celor ce taxează drept „comparativism exagerat" strădania, inerentă actului critic, de-a situa operele examinate în contexte ce le încadrează firesc, de a le stabili genul proxim.

Criticul marxist e dator să învețe a mînui toate instrumentele de lucru eficiente ale criticii anterioare. Preluarea tradiției critice românești, cu disocierile necesare, a permis criticii actuale, în mai mare măsură în ultima vreme, să-și lărgească sfera de cuprindere și să-și îmbogățească mijloacele de analiză. O literatura, inclusiv critica, nu se poate izola de feno[...] tură, nu poa[...] bindită. Con[...] Gherea, Ibr[...] leanu, M. Ra[...] perioada int[...] critice mater[...] Maiorescu, [...] Zarifopol în [...] unor critici [...] mocratică în [...] s-au îndrep[...] nescu, Tudo[...] reprezintă p[...] cîștigate în [...] pornim. Prin exerc[...] actului critic [...] acuitate și fine[...] lui critic (elimin[...] [illegible]

[illegible] festă încă...

Multe judecăți false provin din [...]telegerea specificului artei, din er[...] de a transfera asupra unei lucrări [...]șirile sau cusururile realității de la [...] aceasta pornește...

Nu trebuie confundată reflectarea [...]ții în artă cu reflectarea supra[...] vieții, a acelor aspecte nesemni[...] și la îndemîna oricui. Un ro[...] despre epoca noastră nu poate [...] un roman care surprinde procesele [...] și umane esențiale, un roman [...] probleme, dezbate idei. Dacă [...] au fost elogiate scrieri ca Scrinul [...] Prînzul de duminică, Umbrela [...] Risipitorii, Descoperirea familiei, [...]vestiri, Cantonul părăsit e tocmai pen[...]tru această temperatură înaltă la ca[re] are loc dezbaterea etică.

O chestiune de loc lipsită de inser[...]nătate e aceea a limbajului critic. [...] critică, întocmai ca în literatură, pro[...]blema nu e de a scrie „frumos", ci a[...]decvat, de a exprima corespunzător ideea. Stilul în critică, întocmai ca în beletristică, trebuie să fie, vorba lui Caragiale, „potrivit". E singura rigoare absolută. Cînd nu este, urmările le vede oricine. În diferite articole pe tema s[...]lului critic, publicate în presă, s-au [...] suficiente exemple edificatoare. În Lu[...]ceafărul a existat, multă vreme chiar, [...] rubrică, Mult e dulce, alimentată în bună măsură și de articole de critică literară apărute în publicații...

Erori simetrice — estetismul și sociologismul — sînt străine criticii adevărate, științifice, suple, receptive la formele de înnoire în literatură, criticii care armonizează criterii complexe în judecata de valoare. O critică adevărată, plină de răspundere, trebuie să facă cunoscute în rîndurile cele mai largi de cititori valorile pe care le descoperă în cîmpul literaturii. Gîndirea marxistă dă criticii o orientare, o concepție unitară despre existență și despre opera de artă, despre raporturile dintre operă și datele realului, dintre viziunea creației și viziunea filozofică despre lume, dintre subiectiv și obiectiv în actul creației, despre relația dintre estetic și etic, estetic și realitatea națională și socială etc. Critica își consolidează astfel baza ei științifică, criteriile de apreciere devin mai limpezi și mai adecvate naturii operei de artă.

Conceptul critic actual implică spiritul militant, combativ. Din acest punct de vedere se poate constata că epoca noastră a modificat imaginea tradițională a criticului...

Succesele obținute în critica și istoriografia literară în ultimii ani învederează implicit posibilități de și mai însemnate realizări, tendințe către noi progrese. Ele se vor înfăptui în măsura în care eforturile în acest scop vor fi susținute și just orientate.

Texte prescurtate

…OȘTA …ACȚIEI

… e evident. Substanța poetică … o pregnanță sporită. Surprin… mișcărilor lăuntrice ale … de devenire a elementelor … așteptarea zace-n piatră / Și, ca un … E interesant că aceasta dialectică … pusă în corelație cu capacitatea … de a interveni în desfășurarea … care să conveargă spre … umane luminoase : Înzăpeziți, … / Nici sfărîmată stînca n-ar … voi face soare / Cioplind în tine … acesta lăuntric traversează fiecare … în scripeți, / Poftele fierb în zi… ; Ieșiți din ape, apele amuțesc, / … roade — Pescarii etc.) însă expre… în „Griu de toamnă", una dintre … ale ciclului trimis :

… toamnei, / Tremur cald și rîs sub… iubirea-n / Verdea grîului ivire. / … / Sevele, ca un magnet, / Nu … / Era timpul prea încet.

… cele două tablouri nocturne, … de un lirism cald, de o vibra… fără ostentație. Pledoaria pentru … de momente e conținută, nu ex… ales, ni se pare remarcabilă pen… aproape aforistică, a acestui … la transcriere a unor strofe e im… o mai mare exigență, un semnal … versurilor plate sau insuficient … de asemenea nereușite parțiale (la … trecute și poeziile „Inima tăieto…") sîntem bucuroși să consta… ne îndreptățește să sperăm într-o … cenaclul „Nicolae Labiș". Ca și … de mai jos sînt în acest sens … vizită :

…APTE

… inimi / Umblînd în susul văii prin … oameni, pînă astăzi ciudați, / Își scot … / Tremură iarba, zîmbetu-i crud, / … de el, / Iarbă nebună de așteptare, / … cu țepi de scîntei. / Pașii trezesc din … Fiecare privire naște un cer, / Luna … din cetini, / Cască arzînd, de miner.

… ca-ntr-un crîng, / Parcă-s mai … / Parcă-i de soare sîngele-n artere, / … care cresc idei. / Pădurea mă-nțelege … pe-aici și mîna tatei grea, / Troznesc … stejarii. / Alți muguri încolțesc sub … undeva vin trenuri albe, vin / Prieteni, … o clipă ; / Tresare-n orice zîmbet un … orice vorbă o aripă. / Și iar plecări … / Și dragoste și gînd răscolitor, / … luminînd ținuturi, / Și se topesc zăpe…

… Tenacitatea cu care țineți aprins „focul … caz meritorie, chiar dacă rezultatele … pe măsura strădaniilor. Din experien… știți bine că rigiditatea materiei poate … printr-o schimbare la temperaturi …

… ating asemenea puncte de temperatură … rile dv. depășesc monotonia compunerii… … lor lipsite de ecou, stîngacia exprimă… Cîte o poezie, în asemenea cazuri, … nitător : Amiaza fericirii în mine-a po… … că temperatura scade brusc și în lo… … sugestive întîlnim platitudinea (Ea … spre înălțimi astrale) și asociația for… … (Îmi dăruie fella bogată-n infinit). … de relevat în versurile dv. rămîne de … energia pe care o degajă contactul … (detectabilă în „Laminatorule").

… Ultimele producții sînt sub nivelul atins … locurile comune, improprietatea de … marea grabă cu care le-ați scris și, din … ni le-ați expediat. Creionările dv. prind … relevante însă penița trebuie exersată … de substanță. Prea multă „străvezime a … asociații vagi și mai puțin fior de viață. … menea, la zîmbetele care mușcă din inimi, … răvășește mîinile și la alte asemenea in… … proprietăți cuvintelor ce reclamă încă o dată … artistic mai susținut.

… : Compunerile dv. stăruie încă în zona … poeziei cu o proză puțin exaltată. Cum s-ar zice, … ales apele de uscat, cu toate că intitleatea … poetic. Pesemne că această stare se datorește … poezie pe care îl practicați. Versul dv. alb … rezultatul nedisciplinării gîndirii poetice de… … unui stil pe care nu vi-l putem pretinde … „Disciplinarea" aceasta se va produce, cre… … pe calea urmării prozodiei clasice, ci mai … consecință a stringenței conținutului ideatic… … versurilor. Presupunerea noastră se întemeiază … că atunci cînd ideea poetică e mai con… … stringentă, se poate remarca și o anumită ten… … organizare a versului, apare ritmul ca o calitate … a poeziei : Omul acesta mare — poporul … dat în mînă o pîrghie, / Mi-a pus în palmă … deosebit, / Arătîndu-mi că trebuie să apăs / … zele sufletului pe brazda proaspătă. / Din care … viitorul nostru. (Primul vot).

…tea-Silași : O anumită undă de neliniște a cu… … dică unele modulații poetice în „Culorile în… … Versurile sînt însă prea puține pentru a ne … formarea unei opinii mai sigure asupra înclina…

… Filip : „Umbre și lumini" nu e decît un ecou … din „Trei doamne și toți trei". Atît această … cît și celelalte care o însoțesc amintesc prin … și expresie broșurile de versuri tipărite alta… … vreo tipografie obscură de orășel provincial. … versuri din „Așteptare" sînt concludente : Așa … cordează-un leu / Să sară-asupra prăzii sale. / … încordat și eu / Să te aud venind pe cale' și, … ere, — Obrajii parcă-i simt fierbinți / Și cres… … mine-nalt cascada... / Și plec tîrziu scrîșnind din … — Ca leul care-și scapă prada.

… Dragomir : Condeiul vă este încă nesigur. Lunecă … mai mult din inerție pe hîrtie. Litera are uneori … oare, ca în versurile închinate copilăriei, dar și ho… … : Pentru noi constructorii / diminețile nu-ncep nu… … cu zorii zilei, / beznele nu-și au hotare, — / merg … urile și-n crucea nopții, stele nu apun, / dinamita să … te stînca din munte, / apa să cînte la chemarea mă… / poeții să cînte imnuri de-ntrecere adîncă / cîmpia … salte spicul cu bobul cît mai greu. / Pentru noi, … structorii, / trenurile merg în crucea nopții / că di… … ețile noastre nu-s cîntărite / numai în talgerul soare-. Amplificarea acestui impuls inițial depinde însă în… … măsură hotărîtoare de eforturile dv. pentru instruire … formarea unei culturi temeinice. Mai trimiteți-ne din … în cînd.

… Anca : E într-adevăr în versurile dv. și... „puțină …", mai ales în strofele finale din „N-au mai rămas" … culorile, cu timpul". Cam puțină însă !

… Pop : Caleidoscopul de „miniaturi" este și de … aceasta foarte bogat. Nu o dată reflecțiile și simbo… … pe care le conțin sînt notabile. Așa cum remarcam … altădată, mijloacele dv. poetice, puterea de ge… … zare sînt încă insuficient de viguroase pentru a pu… … tratarea mai complexă a unei tematici majore. … aceasta nu ne împiedică să nu consemnăm două din … miniaturi, care constituie promisiuni pe drumul … dv. literare :

…LOAIA

… ouă, / pămîntul intră 7 într-o iubire / torențială. / Pă… … rile, / își schimbă glasul / pentru noile cînturi. / Și eu … erg prin ploaie, / ținînd / într-o mînă arborii, / într-al… … iarba / și nu mă opresc / niciodată.

…RBA

… rbă de la margini de drumuri, / tu, umbră a apelor, / … femeie nesfîrșită / în brațele căreia / vîntul adoar… … e / obosit de iubire, / tu, mînă gingașă / ce scuturi dru… … eții / de oboseală, / tu, întrupare lină / a sufletului … eu.

…ARINA

… apropiai de țărm înotînd 7 zidindu-mi timpul / pe-o … ică piatră de gînd. / Și-ți pierdeai greutatea, / rămî… … ușoară / ca o răsuflare. / Țărmul atins de tine / se … ipea / și eu păream un pămînt / înecat în mare.

…ai trimiteți :

Dumitru Varindan — Arad ; Dan R. Ion — Negoiești — …loești ; Cornel Armeanu — Lița — T. Măgurele ; Petru …uscel — Pitești ; Shisiac Mihai — Bicaz ; Ilarion Du…mitru — București ; Ion Dumitrescu — Ploești ; Voinea …hioara — Stănești — Giurgiu ; Tutunea Petre — București ; Stănculescu Rodica — Ploești ; Cristea Maria — …eși ; Văleanu Dragomir — București ; Dorin Comănescu — Suceava ; Ion Păun Constantin — București ; Dinu So…in — Caracal ; Nănău Gheorghe — Reșița ; Ștefănescu I. Constantin — Bărbătești — Gilort ; Mihai Ulmu — Hunedoara ; Titus Negoiță — București ; Delia Marc — București ; Florin Boețiu — C. Lung ; Nicolescu Costin Sandu — București ; Mălăescu Gabriel — Suceava ; Maria Bo…văneseu — Galați ; V. R. Ghenceanu — Baia Mare ; …udor Titus — Reșița ; Calciu Gh. — București ; Stela …ostin, Veronel Porumboiu — Ploești ; Tănase Gh. Ion — Buzău ; Pemaros Vili — C. Lung Muscel ; Jean Tigo — …acău ; Titi Munteanu — Dej — comuna Puzderia ; Al. Ștefănescu — Suceava ; Nicolae Tătăran — Tîrgoviște ; …rasovski Simion — Jurilovca ; Gh. C. Iancu — Huși ; …ucian Balcoș — București ; Titus Darie — Breaza ; Victor Lupu — Tecuci ; Voronca Constantin — Turnu Severin.

Deocamdată nu :

Ion Alexandru Durac — Tîrgoviște ; Boroarcă Vasile — Dravița ; Nicolae Cernariu — T. Severin ; Stănescu Sorin — București ; Daniel Dragoș — București ; Graru Vasile — Iași ; Iatan Dumitru — București ; Moscu Marin — Bacău ; Cimponariu Gh. — Reșița ; Angelica I. L. — București ; Munteanu Constantin — Strunga — Pașcani ; Mitruț Ion — Făgăraș ; Manu Iuliu Victor — Curtea de Argeș ; Paul Coren — Constanța ; Ion Covalciu — Sighet ; Dobre Dumitru — Tecuci ; C. Alexandrescu — Turnu Severin ; Niculăieș Petre — Tîrnăveni ; Irora George — Bîrlad ; Voicu Vasile — Curtea de Argeș ; A. Izvoreanu — București ; Ion Stanciu — T. Severin ; Gh. Vasiliu — București ; Raț G. Viluț — Năsăud ; Paul Grigore — Mînșa — Sibiu ; Sapho Apostolide — Constanța ; Ene Vasile — R. Vîlcea ; Ecaterina Marin — Slatina ; Delia Mare — București ; Sava Elena — Reșița ; Dumitrescu Ion — Ploești ; Andrei Iovesni Roșu — T. Măgurele ; Șutu Lucia — București ; Gelu Tudoranu — Corcova — Strehaia ; Al. Bălănescu — Lăschia — Lăpuș ; Lăceanu Ion — Timișoara ; Balea Mihail — Cîmpina ; — Dobre Dumitru — Galați ; Lauseanus Paulus — Oltenia ; Musteață Boris — București ; Paul Rigoliu — Focșani ; Ion Crăciun — Banat ; Ilie M. Stan — Făgăraș ; Diaconu Nicolae — Țicleni ; Burmaz Violeta — Gilort ; Bădescu Ilie — Craiova ; Dinulescu Gh. — Brașov ; C. Irachin — Ploiești.

NICULAE STOIAN

PE MUNTE — Fotografia : SORIN DAN

Agenda Cenaclului N. LABIȘ

66

Judecată cu mai multă sau mai puțină asprime, nuvela lui Constantin Stoiciu **„Se poate pleca în fiecare zi"** a avut darul de a stîrni discuții însuflețite, contradictorii. Lucrarea a arătat că „autorul știe să nareze atractiv". Momentele se succed adesea alert, într-o întrepătrundere continuă de planuri. Dezbaterea etică ce și-o propune eșuează însă uneori fie în divagații cu caracter didacticist, fie în notații nesemnificative.

Unele trăsături ale tînărului constructor Vive — personajul principal al nuvelei — „sînt surprinse cu autenticitate, vădind o bună observație. Supără la el **poza**, elementele discursive cu care autorul caută să rezolve complexele procese interioare ale personajului" (Gica Iuteș). Au mai luat cuvîntul : Maria Tudor, Adrian Păunescu, Radu Iorgu, Ion Lazu, Florin Rădulescu, Ion Cristea, Dinu Rădulescu, Iulian Neacșu.

Un progres real a vădit, cu poeziile citite, Nicolae Ioana. Tînărul poet reușește adesea să depășească expresia convențională, rece, printr-o aderență mai deplină la propria sensibilitate. A plăcut mult poezia „Pe o luntre de lună", de o discretă rezonanță folclorică. După cum au arătat Ion Gheorghe și Adrian Păunescu, important este că în versurile citite începe să se întrezărească „o biografie", „o lume proprie autorului". A fost criticat excesul de „traduceri", de explicitări ale imaginilor. Eugen Barbu i-a sugerat tînărului autor să-și caute cu mai multă perseverență un timbru propriu, într-o generație ale cărei rezultate artistice obligă foarte serios.

67

Anton Grecu a debutat cu o suită de încercări lirice din care nu lipsește o anumită sensibilitate, dar care nu reușesc, deocamdată, a se închega în imagini emoționante. Vorbitorii (A. Păunescu, Cornel Chitic, Ion Cristea, Maria Tudor) i-au recomandat încă mult exercițiu și — mai ales — atenție la „fondul poetic al propriei experiențe de viață".

După lecturi adeseori fructuoase, în cenaclu, după perseverentele sale glose și polemici săptămînale pe marginea lucrărilor citite de colegi, Adrian Păunescu a confirmat, la ultima ședință, o seamă de atribute sigure ale scrisului său. Comentate cu căldură de Rodica Iulian, Grigore Hagiu, Dragoș Vrînceanu, Eugen Barbu, Fănuș Neagu, Petru Popescu, cele mai multe din poezii atestă o dezvoltare armonioasă a tînărului poet („dincolo de metaforismul viguros începem să deslușim o concentrare a forței poetice în profunzime"). Izbînzi evidente se petrec acolo unde autorul are dinainte o temă delimitată (vezi **Miorița, Domnul Tudor, Iov, Lupta de Sîmbătă, Atenție la evoluție**).

68

● Seară de succes. Atît în privința poeziei, cît și în domeniul prozei.

Fragmentele de roman citite de Maia Belciu („O noapte de Sînandrei", „Avere pe subțiere", „Vițel fătat mort") au fost viu comentate, întrunind numeroase sufragii. Discuțiile au evidențiat, în proza citită, „împletirea între comic și tragic, care dă efecte tulburătoare" (Ion Băieșu), „limbajul colorat" (Maria Tudor), „forța amănuntelor" (Toma Pavel), „atmosfera caracteristică, întretăierea de planuri care imprimă nerv narațiunii" (Ben. Corlaciu). Remarcînd „capacitatea de a transfigura date ale realului", I. D. Bălan a reproșat autoarei „viziunea cam anacronică asupra mediului reflectat". În ciuda și a altor scăderi, fragmentele citite mărturisesc „putere de a exprima artistic adevăruri ale vieții" (Eugen Barbu), înscriindu-se ca un debut interesant.

În continuare, Ion Alexandru a citit ciclul de versuri „Viața deocamdată", pe care, îl publicăm în numărul de față. Aspirație spre puritate, autenticitate a universului liric, prospețime a trăirii și a expresiei, iată numai cîteva atribute care s-au făcut auzite în luările de cuvînt. Spicuim din discuții. Niculae Stoian : „Aproape niciodată această sală n-a fost încărcată de atîta viață, de atîta emoție ca în această seară. E adevărat că mai pot fi detectate unele pasaje în care revărsarea impetuoasă a materiei poetice conține unele înnegurări, după părerea mea neesențiale, dar impresia covîrșitoare e aceea de lumină și vitalitate neobișnuită".

Fănuș Neagu : „La asemenea seri minunate, ar trebui să se perceapă o taxă. Fără taxă în bani, plătesc cu gîndurile mele". Adrian Păunescu : „Sînt exprimări de o mare încărcătură afectivă, care numai așa se puteau întîmpla". I. D. Bălan : „Ne aflăm în fața nu numai a unui poet, ci a poeziei ca atare". Eugen Barbu : „Sînt fericit că asist la asemenea desfășurare de forțe în cenaclul nostru — Ion Gheorghe, Marin Sorescu, Adrian Păunescu, Ion Alexandru și ceilalți — care vor duce, sînt sigur, la acea literatură pe care poporul nostru o merită".

Rep.

IN PRAGUL POEZIEI

Studenți la învățătură și studenți la poezie. Nu-i o butadă. Gheorghe Istrate și Gheorghe Anca abia încep viața și abia trec pragul poeziei.

La prima dezvăluire, Gheorghe Istrate apare mai profund, deținător al unor resorturi de viață autentică. Gheorghe Anca, un visător entuziast, [illegible] al metaforei. Timpul și munca stăruitoare le vor contura personalitatea. Pentru edificarea cititorilor, publicăm cîteva poezii. Previziuni ? Greu de formulat, fiindcă de cîte ori am revelația și bucuria unui talent, mă covîrșește entuziasmul dar și reținerea față de drumul real care i se deschide celui chemat astăzi spre poezie. Nu am nici darul, nici calitatea de [illegible], dar îmi voi exprima cîteva gînduri izvorîte din veghea [illegible] poetic. Ca toți oamenii vine poetul pe lume, dar cu datoria de a face, șlefuind, diamant din piatra [illegible] a drumului pe care a fost chemat să umble. Cititorul îl [illegible] de la bun început cu un act de încredere, luîndu-l martor al frămîntărilor și bucuriilor adevărate ale vieții și vrea să-i mulțumească [illegible] îmbogățindu-i gîndul și simțirea. Și începe pentru poet timpul de îndoire și chin al căutării, al înțelegerii, al [illegible] semenilor, al [illegible] și — cel zilnic — al perfecționării. Și este important, pe drum, poetul, de alți slujitori ai cuvîntului, cinstiți și principiali, care privindu-i cu ochi critic și sincer versurile, îl ajută. Dar pot veni și lingușitori vanitoși și eforturi [illegible], care să-l facă prea [illegible], sau prea gingaș. Ascultîndu-i, poetul să nu se lase copleșit de mîndrie. Iubindu-și arta numai, să-i ceară cît mai mult, să fie cinstit cu el însuși, să nu uite răspunderea față de semeni. Poți numi lăudată mimarea, care nu-i decît negațiunea de realizare la cea mai minoră gamă a personalității. Fiindcă există și un meșteșug în care comedianții izbutesc. Să nu ți se urască atunci de munca ta, păstrează-ți curat atelierul, păstrează-ți puritatea de adolescent, dacă vrei. Ca pomii scutură-te de fructele viermănoase ale muncii tale, chiar dacă ele par frumoase la prima ochire. Luptă firesc și simplu.

Nu căuta să faci, prin orice mijloace, numai zgomot în preajma ta. Nu aștepta să fii primit cu fanfară, nu te [illegible] să bați în fiecare zi, cu flata [illegible], [illegible] ceior ce te-ar putea face să începi o clipă, [illegible] de [illegible]. Nu rîvni deșertăciunea celor ce vor să fie mai mult decît sînt. Nu uita că timpul [illegible], strînge și înaltură, treptat, [illegible] neîmplinită și lipsa de răspundere în fața cuvîntului. Fugi [illegible] de betegugul egoismului, al [illegible] și de [illegible] fericire a îngîmfării, dacă vrei să nu-ți [illegible] talentul, pe care îl sprijină întreaga noastră etică comunistă.

Iertați-mă, tineri mei colegi, dacă v-am adresat vouă, mărturisindu-vă gîndurile pe care mi le spun [illegible] de ani de zile și care nu adaugă, poate, decît o confirmare trăită a experienței altora. Sfaturi despre poezie primiți destule, în redacții și la universitate. Dar poezia pe care o dăruiți cititorilor, acum, la douăzeci de ani, vă obligă să priviți cu seriozitate un drum lung de muncă și demnitate, singurul care vă poate dărui cindra locul în literatura adevărată.

VIOLETA ZAMFIRESCU

GHEORGHE ANCA

Drum în piatră

Săparea drumului în piatră o deprind
Cu umbra frunții stînca mîngîind.
Încovoiat pe povîrnișuri, fără schimb,
Spre piscuri noi în munții plini de timp.

Din salt de păstrăvi smuls, din căi vecine
Trupul îmi suie peste nuri line,
Prin fructe acre și prin iarbă naltă,
Pe trepte albe de cascadă.

Umbroși, mi-aduc lumină-n piscuri
Vulturii ploii sfărîmați în piscuri,
Chemînd în orizonturi vești
De asudate aripi omenești.

În voci se face înălțimea auzită
Și în bătăi de tîrnăcop și dinamită.
Aud și urc prin țăndări, lîngă depărtare,
Să fiu cel de pe urmă părăsit de soare.

Așa se face...

Așa se face că am ajuns aici,
Unde nici-un om fără dragoste nu urcă.
Aerul vulturi, teii miresme scutură
Peste umbra mea fragedă.

Smeurișul fumegă un început de seară,
Eu culeg boabele dulci cu minerii
Care și-au uitat casca pe cap
Și ce liniștit, ce liniștit sînt...
Ar trebui să mă zidesc în baraj.

Mă întorc

Trec prin oglinda rara, de frunziș,
Și mă întorc fulgerător să-mi stau în față.
Se văd pe pietre-ntunecoase pași…
E ziuă în steaua mea de viață.

Ajung încet privirea-adevărată,
Voi mai mușca pămîntul ce mă-nalță ?
Ar trebui o oră să bată
Cu vijelii din steaua mea de viață.

Și la auzul ei să stau s-aștept
Lumina ruptă de eternitate,
Altfel îmi știu destinul înțelept,
De-aceea-mi cer curaj și puritate.

Frumusețe de zi

Bat cu pumnul într-o frunză
bine aleasă.
Cînd m-a ajutat
legănat să trec de douăzeci de ani,
Bat cu pumnul într-un rîu.

Porți de fier, porți de sărut,
Umblu din voi în voi, crescut,
pe fundul fluviului, albie caldă
nimeni nu m-a mai cerut.

Undeva m-am despărțit
de dulapul cu îmbrăcăminte,
un sfios cu mîneci rupte-n coate
și un militar și un aliet de seamă,
lîngă fată închipuit, din lemn,
fără șovăieli s-a dezbrăcat.

Cîtă mătase mi-ai dat,
nu-mi trebuie toată,
ia-ți un fir înapoi,
frumusețe de zi,
un fir cît o noapte
și un trup întins
pregătit pentru mai mult de-un astru.

Căutări

Amiaza-n sălcii nu vreau să sfîrșească
Și palidă și nesfîrșit de grea.
Nu e a mea această suflare omenească
În care Dunărea se poate însingura.
S-aud măcar un vînt bătrîn în bărbile pescarilor
Sau trepidînd motoarele la diguri,
Fierbinte, balta cu pămînturi răsărite
Să o scruteze cineva cu ochii siguri
Să nu fie nici trestia pustie de privire.

Să mă atingă depărtată și săracă
Visîndu-și vii, de vinuri irigate
Glia ca pielea roșie de vacă.

Iar jalnicele frunze ce-și foșnesc
Încet căderea-n urmă să le las,
Să simt intrînd în delte vuitoare,
Că lîngă mine mai încape-un pas.

Și slavă pasării care-mi trecu deasupra
Grăbită înspre infinit,
Atît de albă pasăre că nu m-a mai umbrit.

GH. ISTRATE

Semințe de cîntec...

Eu tîrăsc după mine prin lume
Toate ferestrele satului,
Ochii aceștia în care încap laolaltă
Lacrimile ploii
Și florile pămîntului.

Oameni buni, oameni mari !
Nu se poate să nu mai fiți copii !
Căutați-vă grabnic prin buzunare
Și veți găsi un rest de copilărie ;
O frunză de plop străpunsă de-o stea,
Un dar mărunt...
Chiar atunci cînd vorbiți lucruri serioase,
Ca de pildă despre dragoste
Nu se poate, în joacă măcar,
Să nu învîrtiți între degete
Restul acesta naiv de copilărie
De care nu vă puteți despărți vreodată...
Iată, între cutele hainelor noastre
Stă culcată o dungă de cer,
Iar în zaua moale a pulovărului
Viroaga și-nflorește finul sărat...
Și în liniștea plopilor adunați
Umblă pădurile grele de somn
Luminîndu-vă sîngele...

Oameni mari !
Eu am auzit demult despre voi :
Din depărtarea în care erați
Umbra vă cădea pînă-n ulița noastră
Ulița noastră pornind dintr-un felinar,
Se mira cu mine de stele
Sau umbla printre rînduri de carte
Ca o mare literă de tipar...
De aceea vin la voi ca la niște prieteni,
Vin din satul unde sînt unul din punctele
cardinale,
Dintre casele lustruite de vînt
Și v-aduc daruri :
Îmi răstorn toate buzunarele
Pe masa voastră rotundă,
Îmi răstorn buzunarele de poeme
Și mă veți primi îmbătați
De miresmele cîmpului meu
Înnodate în aceste semințe de cîntec !...

Scrisoare părinților

Iată, au căzut ultimele foi din soare
Și pămîntul se tulbură între noi,
Timpul își leapădă coliile mari de dogoare
Și toamna ne mușcă umerii goi...

Gîndul îmi cade pe pragul casei tocit
De vecinii care vin seară de seară
Să se-mbete cu vinul nostru-nvechit,
Întrebînd și de mine-ntr-o doară...

Gardul aruncă dune de umbră pe geam,
Cuiele ruginesc în roua albastră —
Voi m-așteptați să culeg gutuile-nalte din ram
Și să le-nșir, luminînd, la fereastră...

Cîinele m-așteaptă și el îmbătrînit,
Moțăind și visînd fluturi și lună ;
Sub botul lui cald ierburile au adormit
Ferite vremelnic de brumă...

Dar nimeni nu vine dinspre calea ferată
Și timpul crește liniștea spornic —
Peste ferestre fuge însingurată
Umbra soarelui putrezind ca un ornic...

Și iar așteptați să mai cadă o seară,
Vecinii să mă pomenească-ntr-o doară...

...La miezul nopții gutuile vor cădea
În întuneric, atinse de-o stea...

Uneltele

Sînt rupte din dogoarea unui gînd
Prin ele chemi, înflăcărezi și bucuri
Sînt pumnii noștri prelungiți și sînt
Puterea care mușcă-adînc din lucruri...

În somn cînd clipele desperecheate
Se vor lovi de tîmple sîngerînd,
Uneltele ne-nlocuiesc lucrînd,
Cu-nțelepciunea noastră colorate.

Și într-un ceas cu scripeți suitori,
Cînd moartea ca pe-o umbră o vom stinge,
Vom da uneltelor dintre culori
Căldura noastră veșnică din sînge...

Intrarea în adolescență

Mi-e somnul pînă-n zori păzit de-o stea
Cutreerîndu-mi visurile treze —
Nu vrea copilăria să mai stea
Și-un dor îmi mușcă buza să fumeze...

E timpul, mamă, să mă crezi altfel
Chiar și cu note rele pe caiete
Pe deget c-o dogoare de inel
Și-n buzunar cu poza unei fete...

Mi se deșteaptă umbre noi prin sînge :
Toți oamenii în care eu voi fi,
Toți oamenii în care voi depune
Arderea mea de fiecare zi...

E timpul, mamă, să mă crezi bărbat,
Cu haina mirosindu-mi a țigară.
Privește-l-n geamuri drumurile bat
Ca niște corzi albastre de vioară...

Doar tu-mi spuneai povestea cu trei fii
Schimbați în cerbi de-o zînă furioasă,
C-au alergat corn lîngă corn mugind,
Nemaiputînd intra de coarne-n casă...

Trăind și eu un prag de timp astfel
Mi-adaug noi adrese în agendă,
Cutremurat de dor voi fi la fel :
Rătăcitor cu cerbii din legendă...

...Azi trebuie să înțelegi izvorul
Ce-și taie-n piatră detunată prund,
Că așteptarea ta în umbra porții
E-un început de timp cărunt...

INGINERII

— file dintr-un jurnal de uzină —

5 iunie

Ieri am stat o oră în biroul nostru, „al tehnologilor", singur, cu capul în mîini, într-un nor de fum de țigară. Împlinesc doi ani de cînd sînt inginer. Și ce-am realizat? Du-te cu bonul de materiale la magazie să schimbi dimensiunea unei țevi, du-te la serviciul tehnologic să obții o derogare, o formă de abatere de la planul de operații, pentru că pe teren n-a apărut scula X... Adică, du-te de fă mai nimic. În sfîrșit, de o săptămînă mi s-a dat sarcina să mă ocup de o problemă tehnică precisă: problema cuzinetilor. Dar de cuzineți se ocupă și Petrică, și Ion, și Valentin, „trio frigotehnica" cum li se mai spune în secție, pentru că umblă peste tot împreună. Eu ce-aș mai putea face?... Lucrăm fără plan personal. E greu să-ți cauți mereu de lucru. Dar e foarte necesar, pentru că trebuie să răstorni o mentalitate. „A plouat cu ingineri. Se ciocnesc unul de altul în ateliere și de lucrat se mai lucrează semimanual. Mecanizarea și automatizarea vin încă prea încet". Vorbe pe care le-aud des. Și le simt rezonanța pe obraz. Nu e vorba numai de o mentalitate.

Nu știu cum să scap de anonimat. N-am modele de imitat, fantezia mă ocolește. Cel puțin așa cred deocamdată, azi, 5 iunie, 1962.

1 iulie

Cuzinetii dau mare bătaie de cap. Toată ziua sînt pe drumuri: turnătorie, serviciul tehnic de motoare, laboratorul central, înapoi în secție. Și toată alergătura vine de la bleibronz, pelicula aceasta de cupru și plumb care se depune în interiorul cuzinetului: ba e prea moale și o macină în cîteva zile axul vilbrochenului, ba e prea tare și mănîncă ea din vilbrochen. Toată problema e de chimie. Cum facem să obținem aliajul ideal?

Dac-am avea un inginer chimist la serviciul tehnic motoare!... Dar cum n-avem, ne învîrtim în jurul soluției.

Azi am fost la „neferoase", atelier din turnătoria de oțel unde se toarnă bleibronz pe cuzineți. Alături, la atelierul de curățitorie, l-am auzit pe cineva strigînd: „Hei, merge strungul!" Exclamația mi-a atras atenția. „Strung la curățitorie?".

M-am dus să văd. În „colțul special" pentru experimentări, al serviciului sudor-șef, pe un strung mare, cam vechi, se suda automat. Piesa nu se mai degroșa, ci se încărca cu sîrmă topită, așa cum înfășori un fus cu lînă. Experiența se făcea pe un vas metalic, un recipient. Am aflat că după ce i se vor îngroșa pereții, recipientul va fi supus la mari presiuni, pînă va face explozie, undeva pe cîmpul experimental. Era scarificat pentru calcularea rezistenței, dar al doilea și următoarele vor intra în producția curentă, realizîndu-se astfel, pentru prima dată la noi în țară, instalații de înaltă presiune pentru industria chimică.

„A cui este ideea?" îi întreb pe sudori. „Nu știu. Noi lucrăm cu tovarășul inginer Iulius Lupescu".

10 iulie

L-am cunoscut pe inginerul Lupescu. A, păi eu sînt cineva pe lîngă el! Dacă mi-ajunge pînă la osul pieptului. E tăcut, fără să fie îngîndurat, însă e lipsit de spontaneitate. (Cum naiba! Generația noastră este, prin excelență, gălăgioasă: cînd descrie Georgică Popa o întrecere între un „Fiat" și un „Trabant", rămîne perplex pînă și Ion Ghițulescu, crainicul sportiv).

„Vreau să discut problema găletușelor în care se toarnă bleibronzul pe cuzineți". „Cu... tovarășul", mi se arată alt inginer, mai robust, așezat în scaunul șefului serviciului sudor-șef. Găletușele acestea se obțin prin sudare, dintr-un inel de oțel. Li se mai sudează și-o toartă, pentru a putea fi scufundate în baia de bleibronz. „Robustul" e de acord cu mine, dar eu îl „studiez" pe inginerul Lupescu. Ține niște hîrtii în mînă. Se uită afară. Apoi pleacă. Îl interceptez pe autorul introducerii în uzină a sudurii automate, autorul mașinii de sudat cu șase sîrme deodată, autorul sudurii în baia de zgură a pieselor oricît de groase.

— Procedeele sînt totuși vechi — spune fără să te privească.

E posibil ca procedeele pe care el și tovarășii săi le-au introdus în circuitul obișnuinței muncitorilor, să se fi învechit astăzi, mai ales față de ritmul îndrăcit pe care-l au știința și tehnica. Totuși, eforturi n-a fost inutil! Acum șapte ani, în cazangerie și la vagoane se lucra manual. Nituirea — cu barosul, sudura autogenă — vagoane întregi de carbid. Randament mic. Și totul față-n față cu planul de producție, mereu mai amplu! Cum să fi ținut pasul?

Atunci au venit în secția cazangerie trei ingineri stagiari. Cel mai tînăr: Iulius Lupescu. Ceilalți umblau după documentație, după materiale. El rămînea aplecat asupra unei mașini cît un cărucior sport. Nu-i păsa că unii socoteau mașinile de sudat automat neadaptabile la producția uzinei. Lucra, proba, demonstra. „Avem treabă, nu ne ținem de încercări!" — i s-a spus de destule ori. Cu toate acestea, doi tineri sudori au „spart gheața". Astăzi lucrează cu „automata" toate echipele din cazangerie și o bună parte a celor de la vagoane. Echipa lui Gheorghe Pogonici s-a „autopropus": lucra permanent la „colțul special" din curățitorie, unde se fac experimentările. Așadar, avem timp și de experimentări!

22 iulie

Se pare că și-a găsit perechea inginerul Lupescu. I se spune „femeia-bărbat". Din cauză că-i dau porecla, îi folosesc inițialele: S. G. Ingineru. Are puțin peste 25 de ani. Abia ieri am băgat de seamă că ochii ei sînt negri, metalici. Vine la mine și-mi zice: „Cînd livrați cei o sută de cuzineți?" Scot un ă-ă-lung, timp în care o studiez: e foarte dreaptă, bărbie voluntară, privire — idem. Atunci cînd i se dă ei o sarcină de urmărit, totul se dinamizează. „În ce stadiu vă aflați? Din ce cauză? În afară de materialele x, y, z, ce vă mai lipsește? Cum stați cu bunăvoința? Cum „care"? Cauzele obiective le-am notat. Alerg la aprovizionare și la direcția tehnică. Tovarășă inginer-șef, se vede că dvs. nu cunoașteți destul de bine problema!" Bărbații — fie tehnicieni, muncitori, ingineri — țin s-o servească. În momentele acestea devine foarte frumoasă. Cavalerismul aplicat la producție e încîntător.

Cineva mi-a șoptit c-avem de fapt de-a face cu o poetă: merge mereu la ședințele unui cenaclu literar.

23 august

Am fost în coloană lîngă inginerul Gheorghe Maior, „robustul". E mai scund decît mine, se mișcă tot timpul uniform. Face parte din grupul „celor trei". Ei au introdus sudura automată. Iar în stînga mea era Rădulescu, Rădulescu Ion, sudorul. Ca să-mi facă în ciudă, își vorbeau „pe deasupra mea":

— Azi cred că plouă la Hay-Phong.

— Poate că bîntuie uraganul „Crașen"...

Amîndoi, împreună cu Dumitru Costache, sudorul, au lucrat la Hay-Phong, în Vietnam, la 16.000 de kilometri depărtare de țară, de noi, de uzină. Au montat o fabrică de ciment, cu utilaj fabricat aici. Mă rog, inginerul Maior are „Moskvici", dar preferă să vină dimineața, la treabă, cu tramvaiul. E un agitat, deși pare comod: „Pînă pornește motorul, pînă ies din garaj". În Vietnam a fost consilier tehnic și totodată tehnolog de șantier. Dupăamiaza era profesor: preda sudura.

Pe la Statuia Aviatorilor. Rădulescu Ion l-a întrebat:

— Ce-or fi făcînd Lia și Nastratin — familia Maistrului?

Cad în „capcană" și întreb cine sînt aceste personaje.

— Eroi dintr-o poveste exotică adevărată. Pe lîngă casa mea din Vietnam s-a aciuat o familie de maimuțe. Bărbatul mă urmărea pînă pe șantier și-mi imita toate mișcările, așa că i-am zis „Maistrul". Pe femelă, subțirică și iute, Lia, iar pe pui, Nastratin. „Maistrul" [illegible] morții să depășească faza de „executant" și să devină „proiectant". Se învîrtea pe sub ferestrele biroului în care lucrau protectanții. N-avea voie înăuntru, dar a fost destjuns să se uite o dată fereastra deschisă, că Maistrul a și sărit înăuntru. A doua zi am găsit o parte din proiecte „puse" într-o ordine grozavă. Domnul „Maistru" dormea dus într-un fotoliu. Obosise. Vietnamezii i-au tras o bătaie zdravănă. Maistrul s-a cocoțat într-un palmier. N-a coborît de-acolo șase zile. „Pune la cale o răzbunare" — mi-au spus vietnamezii. Trebuie împușcat". Am fost nevoit să consimt.

1 octombrie

Soare glacial, agățat paradoxal în colțul turnătoriei. Mă uit pe fereastră, la locomotiva Diesel-hidraulică de manevră: 350 cai putere. Cursă de încercare. Oprește strîns lîngă un grup de ingineri. Recepționerul declară: „Da. Este!" Inginerul Constantin Cocenescu se apleacă la urechea inginerului Andrei Mălăiescu, proiectantul.

— Totuși nu mă satisface sudura de la radiatoare. Cocenescu este, cred, de o vîrstă cu mine: 26—27 ani. Cel mai tînăr șef de atelier! Conduce, numai de un an, atelierul de automotoare. A colaborat la proiect și-a organizat lucrările de montaj.

Fac complexe. Cu toate că, prin mîna mea au trecut, bucată cu bucată, cuzineții locomotivei.

23 noiembrie

Răsfoiesc în atelier, pe un strung, o revistă cu reclame ale automobilului Fiat. A adus-o un coleg. Mașinile sînt interesante. În zgomotul atelierului, îmi revin în gînd cuvinte pe care le-am auzit, de destule ori, pe seama întregii bresle inginerești: „Ia uite-i, vere, pe inginerașii noștri. Nu visează decît turisme, bani, femei". Tresar. Reflectez: „Inginerul F.M. și-a părăsit uzina, soția și doi copii și a dispărut cu o dulcinee... Inginerul M.A. a plecat pentru că nu i s-a aprobat o cerere... Inginerul V.D. aleargă prin uzină ca un disperat; face ore suplimentare; proiectează, trece și la planșetă. Mai are zece mii pînă la un Fiat 1100. Azi i-am cerut 25 de lei și mi-a spus că n-are. Și totuși! Nici vorbă că interpretarea e vulgară. N-ar fi mai firesc să se judece așa: niște oameni care lucrează și tind să lucreze cu tot ce are mai înaintat tehnica vor să aibă și ei parte, în viața personală, de avantajele secolului al XX-lea?

8 decembrie

Am găsit fotografia unui recipient sferic cu o capacitate de 1000 metri cubi, o minge metalică uriașă, sprijinită pe patru stîlpi. Fotografia o are cineva la forjă, acolo unde se ambutizează niște table groase, ceva asemănător cu segmenții care alcătuiesc anvelopa mingei de fotbal. Recipientul se sudează direct în combinatul chimic, segment de segment. Ce este nou într-asta? Se consumă tablă pe jumătate față de cît se consumă la un recipient cilindric de aceeași capacitate, și spațiul ocupat e pe un sfert cît înainte. Construcția e „premieră" pe țară.

— Ideea e a „zimbrului" — îmi spune cineva cu un zîmbet amar.

Inginerul O.V. nu mai e un om tînăr. E un bărbat masiv, la crucea vreții. Are o privire echilibrată, în nici un caz îngăduitoare. Strigă uneori, cînd ar putea vorbi. Îi disprețuiește pe cei care nu se evidențiază rapid, și-i acceptă greu. Caustic, disprețuitor față de preocupări mărunte, necazuri cotidiene. Nu-i plac autoturismele, nu-i place fotbalul. Este șeful atelierului de proiectări utilaj chimic. Aici sînt atîtea tinere, dar el n-are ochi să vadă nici-o femeie; ori o vede în felul lui ciudat. Fetele îi spun discret: „Zimbrul" și au o nedumerire: „Cum de s-a căsătorit pentru a treia oară?".

Cazul se aseamănă cu al inginerului C. P., din același serviciu. Amîndoi au călătorit prin străinătate, mînați de pasiunea cunoașterii tehnice, amîndoi vorbesc despre femeie ca despre un auxiliar al confortului. Și unul și celălalt trăiesc în căutări, în discuții tehnice interminabile (o ședință de proiect ține ore în șir). Elemente de bază în vocabularul lor: cote, materiale, rezistențe, deformație plastică, prelucrare, ritm, poziție de plan, îmbunătățire, o nouă concepție constructivă, varianta Nicolau, varianta italiană, varianta noastră, comandă, reper, operație, fază și măsuri, măsuri tehnico-organizatorice! Sună uneori telefonul: „Tovarășe inginer, soția la telefon". O pauză: „Să revină, n-am timp acum, ori o chem eu mai tîrziu". Intră Mariana, desenatoarea cu păr negru artistic înălțat pe creștet. „Nu vă supărați, tovarășe inginer, vă caută un delegat de la combinatul chimic Turnu Măgurele. Așteaptă cam de mult". Explozie: „Da'nu pricepi, tovarășă, că mai avem treabă?".

Cere sacrificii tehnica asta, știința în general. În secolul nostru, nu mai ești ars pe rug, ca Galileo Galilei, dar arzi pe rugul timpului cheltuit cu aceeași pasiune, indiferent la plăcerile cotidiene.

14 aprilie

Sînt uluit. Azi dimineață, în tramvai, am aflat că inginerul Petre Turcu, om în jurul a treizeci de ani, a fost numit director general. Uzina noastră, acum, în 1963: peste 10 000 de oameni!

Și, în definitiv, cine-i acest inginer Turcu? Și cum de s-a produs „fenomenul"? Știam că a lucrat în secția noastră tehnolog de atelier ca și mine. Atît. Cine a lucrat cu el? Ah, da, inginerul Mihăilescu Dan — Miki. L-am descusut pe Miki: „Are o vorbă: „Haideți, frăților să punem mîna". Îl știi? Era tehnolog la noi. S-a cerut un studiu amănunțit asupra capacității secției și al nevoilor de brațe de muncă. El s-a oferit. Concluzia a fost că mai sînt necesari oameni. Și mașini. A demonstrat cîți oameni trebuie, de ce calificare, cîte mașini și de ce tipuri. A doua zi s-a întors în secție. Aici a primit o nouă misiune. Se cerea alt lot de motoare mici de 120 de cai putere. Producția lor se întrerupsese cu cîțiva ani în urmă; dispozitivele se învechiseră, o serie de procedee tehnologice fuseseră aproape uitate. Bucșele de bronz se gripau pe bielă, lagărul intermediar se prelucra greu, iar cuzineții se turnau defectuos. Mă rog, probleme tehnice ca în oricare uzină. Petre Turcu a pus în practică lozinca lui: „Haideți frăților, să punem mîna". A fost descoperit astfel un talent organizatoric. După punerea la punct a fabricației motorului de 120 C.P., iată-l numit șeful grupei de control din secție. Evenimentul coincide cu intrarea în fabricație a noilor motoare de 350 și 700 C.P. Contrar obiceiului înșurubat la control, de a spune că „nu e bine", el a introdus obligația controlorilor de a arăta „de ce" și mai ales să indice „cum" trebuie făcută remedierea. Aici se află cheia realizării, înainte de termen, a prototipurilor de noi motoare. S-a întîmplat apoi ca un lot de vagoane cisternă să fie respinse la recepție, pentru controlul superficial. I s-a pus în spate răspunderea controlului acestor vagoane. A scos-o și pe asta la capăt. În al treilea an de cînd se afla în uzină, e numit șeful serviciului control tehnic. Avansarea îl bucură, dar se desparte de secție, de băieți, adică de noi, cu care jucase fotbal și popice (mingea de fotbal a cumpărat-o din proprie inițiativă, și tot el a organizat campionatul de popice din '59, cîștigat de noi). La control, ideea lui s-a generalizat. Grupele din secții au adoptat-o: control riguros, dar și soluții de îndreptare! În al patrulea an: e numit șeful celei mai mari secții — secția de construcții mecanice. Încă un an: inginer-șef la sectorul fabricării motoarelor. S-a întors printre motoriști cu entuziasm. Prototipurile au intrat în producția de serie sub directa lui conducere. Dar directorul tehnic a ieșit la pensie. A doua zi e chemat la minister. De-acolo s-a întors de-a dreptul în cabinetul directorului tehnic. La nici treizeci de ani. Toată iarna, pînă-n primăvară, a muncit acolo. Între timp a fost gata noua fabrică de mașini unelte de lîngă noi. Directorul nostru general a preluat conducerea ei. Cine-l va înlocui, inginerul Petre Turcu?

Miki — adjunct al șefului secției motoare, desface brațele.

— Așa-i viața! Pe bună dreptate grăbită.

25 aprilie

În prima sîmbătă, adică ieri, am fost în audiență la „generalul". Ciocănesc la ușă. Intru. Inginerul Turcu mă primește în picioare. Biroul e simplu. Nu-mi întinde mîna. Poartă ochelari fumurii (parcă nu purta). Îi spun ce mă doare, cu toate că scopul era să-l văd, să-l aud vorbind.

— În problema cuzinetilor — încep cam neinspirat. Tot așa cum știți. Nu „ghicim" bleibronzul.

— Aveți vreo propunere?

— Da.

— S-o auzim.

— Să angajăm un inginer chimist. Un specialist.

— Bine. Îmi notez. Dacă nu se rezolvă, mai veniți pe la mine.

14 mai

Inginerul Cornel Moldovan e originar dintr-un sat învecinat cu al inginerului Gheorghe Maior. Aici, în uzină, fiecare a venit parcă, în traista cu altceva de-acasă: unul — cu sudura, celălalt — cu electronica. Așa s-au pus la punct procedeele moderne de sudură automată.

Moldovan ăsta e un tip. Stă în biroul său neobișnuit, printre aparate, generatoare, transformatoare și dispozitive electronice de măsurat. E ca o sală de comenzi într-un cosmodrom. Pînă să ajungi la el, treci printr-un atelier în care un tînăr din echipajul „navei" sale — un muncitor de vreo 19 ani îmbrăcat într-o salopetă combinezon kaki, cu șapca de pînză pe cap, terminată cu un cozoroc nefiresc de lung, ca un cioc de barză (probabil modă împrumutată de la marțieni), m-a primit fără să-mi dea explicații. Lîngă el, un aparat ceva mai înalt decît un stat de om.

— Un robot? (mașinăria te privește obsedant prin ochii voltmetrilor).

— O, nu — rîde el. E un generator de ultrasunete. Conceput de tovarășul inginer Moldovan și lucrat de noi (mi-i arată și pe ceilalți doi tineri muncitori, absolvenți ai școlii speciale de doi ani). Cu mișcări sigure, tînărul lăcătuș-electrician-ajustor-montor, la caz de nevoie și strungar-rabotor-frezor găuritor a prins cu letconul electric o șpiță pe un dispozitiv.

Aici se fac asemenea comunicări: „Instalația de ultrasunete merge perfect. Sau: „Lingoul de 8 tone se încălzește electronic în 29 de minute. Am cronometrat" (Știu: cu gaz metan, operația durează 4 ore).

Pe inginerul Moldovan îl preocupă însă, acum, altceva.

— Trecem un curent de hidrogen printr-un cîmp electromagnetic, și-i smulgem singurul electron. Rămîn numai nucleele. Obținem astfel a patra stare a materiei — plasma! Vom avea atunci la dispoziție temperaturi de peste 10 000 de grade.

Face fulgerător un calcul: la coroanele dințate de 4 metri în diametru, dantura va fi tăiată, în numai cîteva ore (Știu: durează actualmente cam o lună de zile, prin frezare). Sudura, încălzirea și topirea oțelului se vor măsura în minute, în secunde... (Știu: rachetele cosmice folosesc plasma drept combustibil).

Îmi place ideea: vom folosi în producția curentă, tehnica la nivelul rachetelor.

6 septembrie

Sînt în secție, cu un cuzinet în mînă. „Școala" mea de un an. Încerc cu unghia stratul de bleibronz. Tot „nu". Sondele trimit cam aceleași rapoarte: nu toți cuzineții rezistă orele prevăzute în exploatare. Pe alee văd o femeie înaltă, în halat alb. Se apropie.

— Îmi dați voie să mă prezint: inginera care se va ocupa de acum încolo de problemele de chimie ale motoarelor. Aș dori să vorbim despre aliajul de protecție la cuzineți, despre bleibronz. Vrem să aplicăm o formulă nouă.

„Generalul" știe deci să se țină de cuvînt.

6 noiembrie

Exact o lună. O lună de zile de cînd: acum e în secția, acum la laborator, acum la serviciul tehnic motoare (unde ea își are biroul), acum în oraș — la cine știe ce întreprindere. E un hidrargir — cum se autoironizează, parcă într-adins ca să mă consoleze pentru ceea ce-am aflat între timp: e căsătorită. Mă rog, noua formulă aplicată la bleibronzul cuzineților mei a mărit rezistența acestora cu zece la sută. Și-a mea, față de „surprizele" vieții

TRAIAN BADULESCU

Fotografia: DAN GRIGORESCU

FABULE DE AUREL BARANGA

FABULA RECUNOSTINȚEI

Pe ogor
Un tractor
S-a adresat
Unui cal pensionat:
— „Mi-e milă de tine, dragă
Ești o mîrțoagă!
Eu aumen la motor
Am cincisprececa sme:
Semănu de ai tăi"
(Dacă precizînsea o cere
Se răsfrea la cm-pătrat)
— „Nu vreau să fiu ironic
Dar ești depășit și anacronic
O hoțoică, o hulaandra, o ruină..."
Și ar fi continuat la infinit
Dar a amuțit trăznit:
(Pană de motor sau de benzină)

Calul n-a ripostat
Ci s-a înhămat
Și l-a remorcat
Pîn-la S.M.T. în sat
Unde a nechezat

MORALA:

Oricît ai fi de voinic
Nu-l disprețui pe hunic.

FABULA DISPUTEI

Zise vîntul către mare:
— „Ești sărată mi se pare".

Spuse marea către vînt:
— „Nestatornic, n-ai cuvînt".

Zise vîntul: — „Ai rechini".
Spuse marea: — „Și-alte vini?"

„Zise", „spuse", vîntul, marea
Te apucă disperarea
Cu disputa lor sterilă
Puerilă, inutilă...

Ziceți ca MORALA pare
Oarecum anemică!
Eu vă spun că e cum este
În orice polemică.

FABULA MEA

Nu știu din ce pricini și în care scop
Lafontaine îi spuse, tainic, lui Esop:
— „Nu mai pot colega, urlu, dau cu ranga
N-ai văzut ce face Aurel Baranga?
Ne lovește-n pline și în meserie..."
Îi răspunse Krilov plin de perfidie
— „Știu eu o pedeapsă pentru acest mișel"
— „Care, scump colega, spune-mi-o și mie".
— „Să-l lăsăm să scrie
Și scăpăm de el".
Nu căutați
MORALA și alte implicații
Ci rețineți faptul: mă iubesc confrații.

Socialismul se construieşte
pentru ca oamenii muncii
să se bucure de o viaţă îmbelşugată şi fericită,
avuţiile ţării, forţele şi capacităţile creatoare
ale poporului
fiind consacrate în întregime
acestui nobil scop.

(Din Manifestul Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei Populare)

1 CORNELIU BABA: „OŢELARI"

2 H. CATARGI: „CAZANGERIE"

3 BRĂDUŢ COVALIU: „FATĂ DIN OAŞ"

4 EUGEN POPA: „NOCTURNĂ LA ONEŞTI"

manifest plastic

OMENIE

În atelierul tucsit de gipsuri, de pleduri şi ceramică ţărănească, prezenţa unui birou brun, masiv — tăcut urs vegetal, incremenit sub gestul unei sensibilităţi tulburătoare — trece neobservată o vreme. Ai venit prin nămeţi, în spaţiul cald, adăpostit într-o latură a uliţei artelor frumoase, Pangratti ţi-a scos cu sfială căciula şi ai intrat cu timiditate în încăpere, de parcă te-ai fi temut să nu aburăşti cu foşnetul hainelor pătina începută a statuetelor, luciul ferestrelor mari, oglinzile nevăzute ale unei biografii.

Omul de la birou, o clipă mai tîrziu, te-a cules dintr-o dată din şovăială, te-a îmbiat spre gura sobei, să-ţi încălzeşti mîinile.

Un semn de apropiere, întărit cu o strîngere de mînă. Mîna prin care forme, expresii, desăvîrşiri au curs neîntrerupt o jumătate de secol şi mai bine, spre aceleaşi ambiţioase de sensibilitate ale poporului din care s-a născut.

Dincolo de această strîngere de mînă, privesti totul cu atît curaj, cu atîtă limpezire a sensurile:

Biroul brun, cu încrustaţii, e ambasadă, poziţie încantată a tuturor artelor plastice româneşti, ajunse aici nu numai la preşedintele lor, dar mai cu seamă ca la un om de mare omenie, ca într-o casă de ţară unde atîţi deopotrivă, drumeţ hărţuit, şi o vorbă bună, şi sălaş peste noapte, pîinea şi sarea unei statornice prietenii.

Oaspete matinal fiind, îţi aduci singur invinuirea de a fi întrerupt aleasa ta gazdă dintr-un circuit de responden şi reverii, în care inflexiunile glasului tău ţi se par ciude şi ciudăţănitoare, asemeni paşilor prin zăpada din care veniţi.

Ţara are asemenea oameni, la care nu poţi merge zadarnic şi oricum. Un interviu nereuşit te-ar urmări pedepsitor o viaţă întreagă, de parcă în orele acelea de cercetare vie a uvoarelor, spărseseşi din stîngăcie şi neatenţie cine ştie ce mulţime ştie ce bust, nerepetabil — vai! — vreodată.

Am călătorit cu artistul poporului Ion Jalea, în acea zi de ianuarie ticsită de dunele albe ale zăpezii, într-o lume nebănuită şi mistuitoare, într-o lume desirată armonios dinspre huetul lupilor hălăduind peste pămînturile natale, ale Casarcei, dinspre vîrtejele şi pierderile unui îndepărtat război, dinspre anii de studiu sau de autoritate ai primei tinereţi, cînd — datorită integrităţii de caracter şi deosebitei sale inzestrări — pe atunci tînărul Ion Jalea a fost chemat în Juriile care au premiat un Paciurea, au premiat un Petrescu...

Iarnul alb de afară ne sugerează un subiect: Dante. Răschirate brun prin zăpadă, siluetele parcului din apropiere amintesc cînd şi cînd nişte aşa-zise viziuni „dantesti". Iniţiat de cuvintele maestrului, mă văd silit să părăsesc o asemenea similitudine. Hotărît, nu e vorba de o învălmăşire a elementelor. Un hieratism, o simplitate ca de pietre fundamentale, brâncuşiene. O viziune arabă, a cercurilor, a înlănţuirilor riguroase.

După tururi de „încălzire" prin arta Renaşterii, arta arabă sau mai străveche, elină şi egipteană, ne pomenim dintr-o dată în plin mit popular autohton. „Caii soarelui", ultima lucrare a sculptorului, ţîşnind aproape liberi prin pasta incremenită ce-i leagă de un cer al legendelor, ne zmulg din zăpada timpului, spre o copilărie aparentă, în care priveşti, asculţi şi înţelegi o viaţă de om, confesiunea unei biografii dăruite semenilor.

Sînt cai mici, nervoşi, tracici. „Caii de poveste" ai amintirilor: „Cai mărunţi în scări de aur m-au purtat / într-o vreme cînd trăia, încă trăia bunica; / mă furau cu punctualitate pe la scăpătat / cînd gălzoiul fumega, şi în fereastra mică / năţărăşi botul şi-l vîrau ca într-o iesle / unde doar imaginaţia îmi se mana a fîn... Şi m-ar fi strivit desigur lesne / de-aş fi spus că vreau să mai rămîn..".

Increaţi în materie inertă, caii meşterului Jalea, caii Bugeacului, au lîngă ei — în pasta rarefiată a norilor — un flăcău, adevărata sărbătoare a întrupării, încununat de cîteva raze ce de vechi troite, sugerînd o descendenţă mitică. Soarele, [illegible] stă pe no: Nici quadrigă, nici hăţun, nici deplina dominare a spaţiului. Nu Helios ca o întruchipare aparte, aşa cum o gîndim, aşa cum o simţim. Simplu gest al mîinii, tradînd sau delăsînd ca de la o sobă fantastică o neînţeleasă căldură. Schiţare, sugerare a drumului pe care cai îl vor străbate cu coame învîlvorate, aeriene, pierzîndu-se în norii de zăpadă sfrîşiţoare, despicînd-o abrupt, cu largi condoare de căldură omenească, ca un semn de bucurie şi apropiere.

Peste zile şi luni vom revedea cai acestia albi, simbolici, stramutaţi în piatră. Piatra de oriunde, colţuc din pămîntul patriei, arătînd harul sabiei ai vînătorilor.

E undeva, la Hărţăţăc, în Transilvania, o piatră anumită. Despre ea, gazda noastră vorbeşte ca despre o fiinţă însuflţită, frumoasă, tenace, aflînd în culoare, cum să spun, ceva enigmatic, ceva cald. Frecînd, sfîşiată, trece din gris în maronroscat. O desăvîrşire în piatră, care reînviează astăzian şi străbătu omenesc.

— Nu pot fi abstract în ceea ce [illegible] fel continuă conlocuirea maestrul, trăind peste obiectele din atelier: o privire [illegible] lăcătă pînă de lămpezimea tuturor celor aproape 80 de ani. Tot [illegible] din [illegible] la arta ca expresie de viaţă. Destăinuire a civilizaţiilor succesive, un drum de pătrunderi de sus de ceţi, pe care îl văd deşănţînd în peştera Altamira şi Brancuşi, pasul meu vrea să însemne atît o mărturie a ceea ce am trăit, a ceea ce am simţit şi, [illegible] în frumuseţe. Dacă am studiat şi arta decorativă, am găsit că cel mai [illegible] mă pot [illegible] simplu. Dacă limbajul acesta estetizat la [illegible] n-avem a se [illegible]. E o artă care o interesă distoldeauna pe om. Ceea abstracţie nu îi este [illegible], dar eu am ales-o pe ceaţuţa, [illegible] mi se pare mai potrivită a transmite oraşului propria sa [illegible] sau [illegible].

Surprinzînd parcă mişcările ceasornicului de pe o poştă de fier forjat, [illegible] noastră [illegible] se [illegible] dintr-o dată în mai multe direcţii. Am notat ostil în ochii cuviţe de apropiere şi admirare faţă de căutările unui tînăr coleg, de o mare diversitate a [illegible], soluţiilor şi sensibilităţilor, pictor şi sculptor deosebit de inzestrat, precum Ion Pacea, Alin Gheorghiu, Brădu Covaliu, Eugen Popa, Matei Apostu, Victor Roman (ca să nu mai vorbim de grafica şi artele decorative, a căror impetuoasă dezvoltare poartă, pe lîngă un dinamism interior, şi semnul depline: încurajăn în ceea nostru).

Mi-am luat inima în dinţi, istrăbîndu-l pe maestru despre planurile sale, despre statuile poeţilor („Dacă aş simţi că o lucrare a mea nu place publicului, mi-aş retrage-o în atelier, şi aş căuta să mi-o înţeleg mai bine, cu sincaniţate"), despre relaţia între daltă, penel şi arhitectura oraşelor noi („Colegii noştri, arhitecţii, ar mai putea sparge monotonia unora dintre cvartale tocmai cu ajutorul tinerilor artişti plastici, care dacă ar avea comenzi, pe cît au fantezie..."). Cît despre planurile de viitor, maestrul mi-a răspuns zîmbind că nu-i place să spună ce are de gînd să facă. („Proiectele sînt atît de încurcate, resorturile inspiraţiei atît de inefabile, încît aştepţi timpul, ora şi clipa, şi numai atunci lucrezi, şi numai sub imperativul lor, mîna îţi fuge pe gips ca o aripă de sitar...").

Ora şi clipa aceea nu le aduce niciodată bătrînul ceasornic tăcînd acolo, pe poliţă. Acelaşi ceasornic însă, ceva mai tîrziu, după îndelungi amintiri de acum 50—60 de ani, după elogii ale muncii fizice, ale călirii şi sănătăţii, avea să anunţe singura oră de rigoare a zilei. Aceea cînd, desprinzîndu-se dintre lucrările ce îi întruchipează sufletul, sau trăgîndu-le după sine într-un năvod nevăzut, octogenarul artist al poporului avea să iasă din nou în nămeţi. Dar nu spre vînătorile de lupi ale tinereţii, ci către o sală luminoasă, din circumscripţia electorală Darabanţi, unde candidatul în alegerile pentru Marea Adunare Naţională avea să-şi întîlnească peste numai o jumătate de oră figuri de prieteni, de eroi şi admiratori ai unei tulburătoare biografii şi dăruiri artistice.

MIHAI NEGULESCU

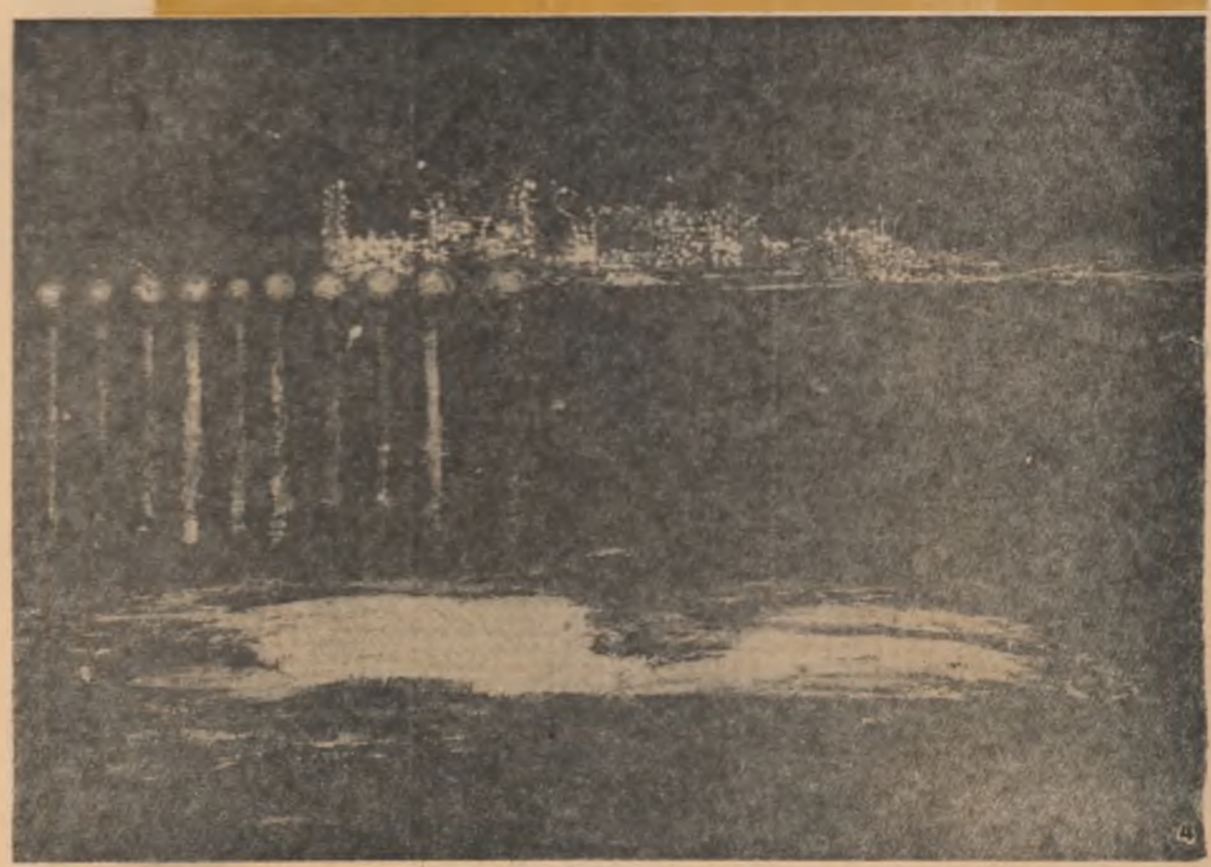

ION ALEXANDRU

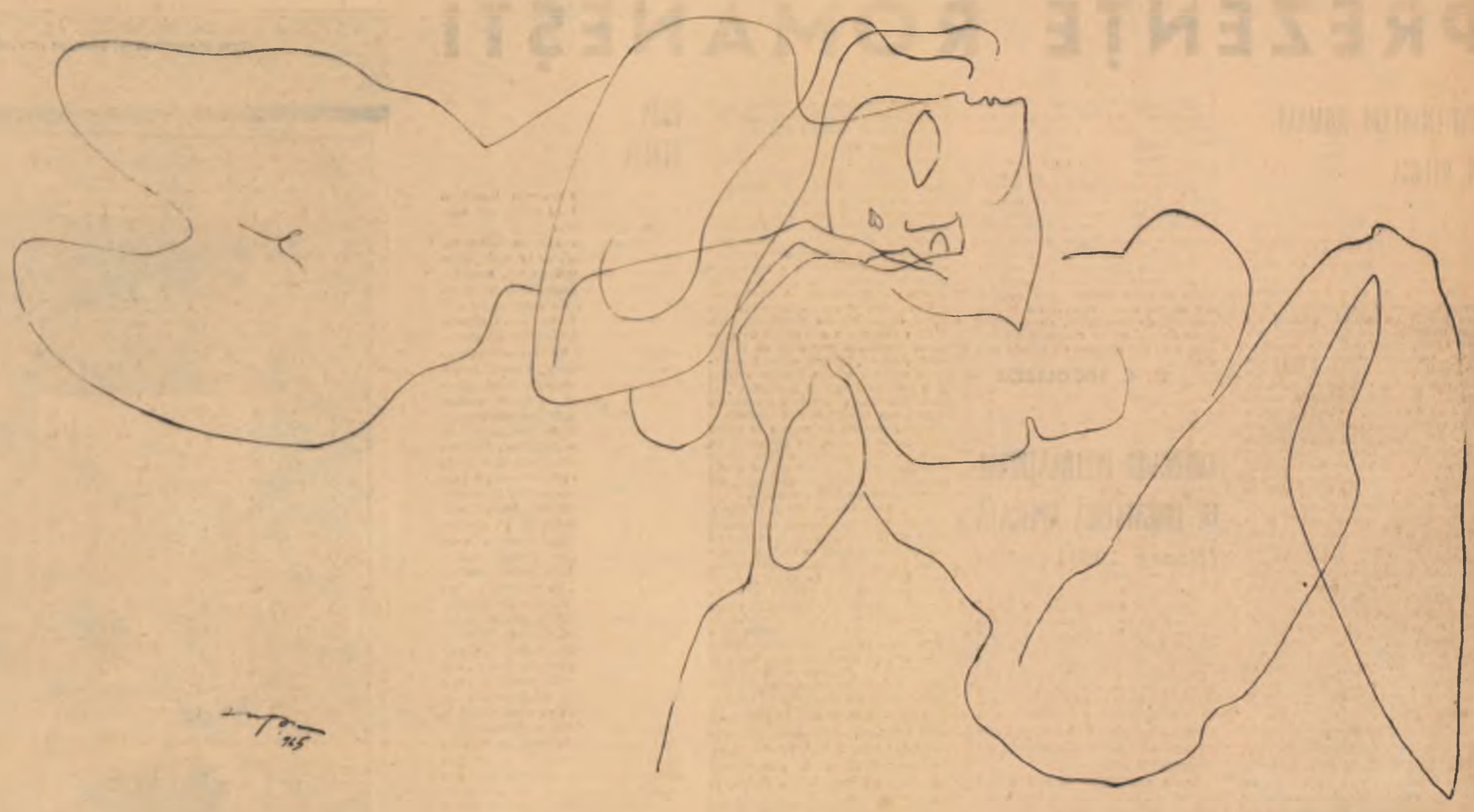

Desen de VICTOR CUPȘA

VIAȚA DEOCAMDATĂ

lui Dumitru Mureșan

Dunărea

Fluviu negru înnegrind o mare
Craniî de cai și scorburi de răchită
revarși mereu pe liniile tale
Uși de la porți, leagăne spițe de roți
și tabla de pe acoperișe, hîrtie gudronată,
adunt și furi, frămînți și amesteci
creioane chimice de la urechea
contabililor.
Arcuri de pe viorile vienezilor,
halbe de bere, nasturi de palton, scobitori,
locuri de pe pantofii twistmanilor,
oglinzi de buzunar, peruci și pălării demodate
din veacul trecut, bice de cupeu,
perii de gheie,
fluiere de soc, cozi de cai,
buciume de os, caiete școlare, rouă și iarbă
spice de grîu, petale de floarea-soarelui
și ghemotoace de trandafiri — văluri de mireasă,
ceață și melodii.
Fluviu negru ca voința adolescenților,
în Pădurea Neagră izvorît într-o noapte
beznă, fără îndoială din negurile lumii,
tatuat cu poduri și canale mirosind a zgură
și brutării, a pește și briantină și pămînt
patimă veșnic măcinat

Și astfel vii tu în țara mea să te purifici.

Înăuntru

Inima înăuntru cu flacăra ei de lut apăsătoare.
Și întunericul afară întins pînă la bucata de
lună nouă susținută de ger
Prietenul meu doarme ghemuit cu
ochii rezemați de pernă.
Pereții albi plini de picturi violente.
Un păun cu goluri albe în coada
pe-o creangă tresală
și apoi flori fără nume îngenunchiate ca la potop
într-o vază moartă castaniu.
Ceasul fierbe pe masă lîngă o pîine
Se lasă liniștea peste mine
Cum stau întins ca o sită de ceară
Poate sînt morț de mult
Și cel ce cîntă în mine respirînd acum
e floarea izvorîtă din putregaiul
unui timp pierdut

E nevoie

Apărătoarele de zăpezi din scînduri încrucișate
legate de pari înmărmuriți în pămînt.
Vechi și noi, un fel de garduri mobile,
apărînd calea ferată de primejdiile viscolului,
pentru ca trenurile cu sacii de pîini
și medicamente și verighete
să ajungă la timp.
E nevoie de aceste lemne cioturoase și subțiri,
arse de fum, arbite de întuneric, slăbite de nori,
cocoșate de vărsat,
cu căciulile în cap ținînd în spate cîmpia,
cu fărnă cu tot neîmblînzită,
să nu năpădească limbile acestea
de cîl viguros, cosmic vibrînd la-ncrucișări
cu soarta,
ce ne duc pe noi toți cei cu picioarele în ghips
și tîmplele în norii pururi de-a lungul mării
spre farul cel din urmă.

Aco'o...

Acolo, la mare sînt plecat
unde se opresc toate închipuirile,
se stinge ochiul meu cu ultimul trecut
cufundîndu-se în beznă,
iau alt urcuș povestile de-acum.
capitalor și roților bun rămas ;
pe gîtul unei amiere
se încolăcește umbra de amiază.
Îmi plătesc consumația pe terasa
de răcoare. Brusc se stinsi
furtuna și pe plaje gol am rămas
cu umbra mea încarnată.

Pînă spre seară

Ne-am dus la copci prin gheață,
apelor și vremii măcar o broască să-i vinăm.
Știam că scrumbia flămîndă și somnul dorm
la suprafață.
Prin limpedea văpaie de cleștar
ochiul de-l placi și cu luare aminte
se văd spinările de pești culcați în vis
ori poate-n moarte într-o dungă albastră
și încîlciți în țesătura gheții
cu gura încremenită.
Pînă spre seară-am stat de veghe.
Lăpăia cerul prin spărtura copcii,
curenții îi bănuiam neliniștiți dedesubt.
Aud marea de iarnă întîia oară
mocnind de dincolo de dig cu barba ei
roșcată de pămînt,
tu smulgi cîrligul înțepenit cu un pește straniu
ca o pisică moartă cu dinți și cu mustăți
și ochi de bou și păr de zburătoare.
Lăsăm uneltele speriați — fugim spre mare
[illegible] ritmuri de stele călătoare
[illegible] de noapte urmăriți.

Somnul

Încărcătorul de piatră cu roaba de fier
în vagoane de marță — face foc lîngă munca sa
într-un butoi părăsit de ulei aștiță cărbuni
cu rumegușe și bate din palme,
își suflă nasul într-o năframă,
mănîncă o jumătate de pîine cu salam,
bea o ploscă plină cu apă, își închide
cuțitul plescăind în tășcă,
scuipă, și la coarnele roabei bolovani de piatra
îi mută de pe pămînt pe roțile drumului
cu mersul sigur.
Seara ciocnește, cu cotul sprijinit de tejghea,
o cană de țuică fiartă cu colegul său
de sudoare și adoarme sforăind
dintr-o dată în patul său peste drum,
colț în colț cu depozitul de cherestea,
într-una din nopțile mute ale pămîntului.

Elegie

Moara de vînt, două scări de scînduri alese
încrucișate, o piatră și-un bătrîn ce-și are casa
jos, sub pămînt, în temelie,
un clenci o ține închisă cînd e noapte
și burțile sătule dorm
și pe soare pașii-pisicilor viralii de februarie
se-ncaieră pe-acoperiș.

Nu se mai poate măcina nimic,
piatra rotundă a putrezit demult,
barba bătrînului năvălește-n lume
cu spuma ei de drojdie amară ;
și sacii-n pod sînt plini de păsări moarte,
aripa unui vultur stăruie în afară,
suierul morii veștede de vînt.
În rest, acest cimitir pămîntean
cum îl vedeți, de cuie, lemn zbicit,
de cărți și atîta tot.

Muzică de Bach

Cît de greu trecem dintr-o zi în alta,
cît de greu prin zăpadă se cern urme adînci
prin norciul acesta divin
și se aud păsările împărțite în roiuri
de lemn peste crucile nopții.
Dintr-o scorbură se întrupează
dimineațile satului în casele de piatră
și pe ușa muntelui intră turmele ce mi
în turme de centauri,
cohorte de săgeți îndulcesc aerul
cu sensul lor de cucuvăi
și vine toamna cu un hîrb de lapte
de pe cîmp, împinsă din spate
de oasele păduri.
Sunete înlănțuite unul în spatele celuilalt
ca armele soldaților pe-o limbă de pămînt
după ce luptele s-au terminat
și cartușele ce-au mai rămas
sînt ude de sudoare la cingătoarea
comandantului.
Muzică — prag lunar înnegrind steleie-n cer
și venele proeminente pe țeasta vocii mele,
rîs de cîrezi, toartă la răcoarea
izvorului, odihnă porumbului în coșile de lemn
pietrele sînt aurii de-o greutate falsă
și lăptura ta inexistentă.
Muzică oh, maica mea
Cu fiecare respirație se naște
din sufletul meu din ce în ce de nerecunoscut

De n-ar fi marea

La patinaj de dimineață
lacul arde în răsărit sub gerul soarelui
cu căciula neagră trasă pe urechi
și patinele pe umăr
să amăgesc o zi cu mișcările trupului meu
iluzoriu
respir cu fuioare de abur
ca un cal,
fac piruete
fluier pe o vînă de curent înghețat
De n-ar fi marea
zbătîndu-se acolo departe
șuier concentrat
o broască de iarbă
azvîrlită într-un hambar,
de n-ar fi marea-magneții aceia de apă
cu barnele lor de fosfor ghemotoc
ce mă atrag de umeri către adînc mereu.

Zbor

Păsări de iarnă — meteori înghețați
dezmorțind aerul — zbor zbîrcit.
Îmi lăcrimează ochiul de cînd vă urmăresc
cu o nuia de liniște în mînă.

Poate că voi ați fost întîi, mutînd o zi
în cealaltă, trecînd prin nopți ca bura
prin pădure,
primind culori anume din fulgerele
norilor dinții
povară-mi simt cuvîntul
și nemișcat ascult
cum mă cufund cu cerul
pe piept înăbușit.

Pîinea

Înșiruite pe drum trec pîinile prin
aerul dimineții, străjuite de mare.
O pîine coboară pe patine,
cu doi pescari, pe gheața lacului,
spre locul unde în scrîșnet o dată
obrazul gheții va plesni cu teama
ceș din urmă.
O pîine îl duce pe prietenul meu
înfășurat în părul blond al soției
și nesomnul fetei de sase luni
spre strălucirea lunii depline.
O pîine, strînge în geantă o fată bătrînă
îmbrăcată în alb mereu de ani de zile
spre iarba uscată a primăverii ce vine
o pîine bate pari într-un drum părăsit
sulă în pumni, tropăie și bate mai departe
O pîine doarme pe masa statului popular
cu capul lîngă scîș, cu spatele la ceas,
învelită într-o șubă de pază.
O pîine măsluiește rachiul în paharele
restaurantului de lîngă poștă.
O pîine își spintecă pieptul într-un cuțit
spre fericirea copiilor abia treziți din somn
de rațiile luminii,
o pîine spală podelele cu peria de frecat,
și vorbește
singură despre ușa ce scîrțîie cînd o înfundă vîntul,
o pîine se întîlnește cu o alta pe drum
își string mîinile, rîd cu dinții lor de metal
și se despart naive care încotro.
O duzină de pîini cu topoare pe umeri
pleacă să doboare stînrul ce linșează cetatea.
Trei pîini citesc ziarul de dimineață
plăpînde curent și comentînd sătios
O pîine adună porcii cu un bucium și-i scoate
la scurmat deasupra viilor.
O pîine în clipa asta iese din cuptor rumenă
și sprințară, încurcă circulația și de nimic nu-i
pasă.
O pîine plînge lumina farului de astă-noapte
suptă cine știe unde.
O pîine acum se frămîntă, ochii ei de aluat
au o pîrere lipicioasă despre lume.
O pîine e tăină în buzunarul celui ce
naca prin rîdul de-alături cu fața de marmură.
O pîine e sămînță aruncată astă-toamnă
într-un pămînt rîios cu sare în momeală.
O pîine e grîu sigur dacă dai zgura gheții
la o parte deasupra arăturii.
Un ghemotoc de boldă verde
îți va sări în ochi.
O pîine o împart cîinii cu semne ciobănești la gît,
o pîine a rămas necoaptă din pricina vetrei
inegale
și-i aruncată în butoiul cu lături.

O pîine e prea arsă și o să fie trimisă la cazarmă
pentru cai.
Ca butucii în pădure, paralizați de trăznet, pîinile
în jurul meu sînt în luptă cu rechinii lîngă mare,
ce-au apărut din larg
trimiși de toamna iernii
spre brațele pămîntului.

Creierul mării

Nu înghețată marea vreodată — năluca lui Ulise
— acest trap de riuri distilate,
trecîndu-se cu sîngele pînă se nasc curenții,
unul de celălalt.
N-ai să găsești un bulgăr de sloi
în ripile ei — vibrează creierul farului
prin ceața compactă. Prin sunete
vorbește huma cu inecul.
Văi de leoarcă modelîndu-se
în tăcere — statuile stîncilor
înflorind o clipă.
Oglindă nu-i niciodată marea,
rumegușul razelor solare
în care vremea-i tulbur fierăstr
Soarta deșertului prin lună
în noi lîngă marea de iarnă
strălucește deplin.

Intîmplare

Nu cunoșteam drumul îndeajuns,
copacii de pe margini cu cicatrici arătătoare
îl retezase umbra viscolului
și astfel pe o vale nimerii
adîncă aidoma cu drumul,
plină de zăpadă.
Sînt pînă peste cap înmormîntat,
picioarele mi-au înghețat deja
și inima abia mă mai susține,
ochii îmi fierb albaștrii
în hohote deplin ca la-nceput.
Nu mai am decît un ultim crez
să aud oamenii cu făclii
și clopote de larmă
îngrijorați în căutarea mea.
Chiar dacă n-au să mă
găsească să-i știu
treziți în faptul nopții,
ca la cutremur
la lămpi gătindu-se
în grabă. Un om
pentru alt om.
Și asta mi-e deajuns.

Armăsarii

Aici cresc armăsarii pentru toate iepele sorelelor
și tinerei de curse pentru hipodroame.
Pur sînge, la iesle fiecare
cu îngrijitorul său — legați cu două lanțuri
și despărțiți în cuști ca leii de vînătoare,
cu tăblii la cap unde se vede vîrsta, calibrul,
numele și potta de mîncare.
Paznicii specializați în grai armăsăresc
îi bat pe buci și teasălă pe burtă și armăsarii
tulburi nechează elegii ca tremurul trestiilor
lovite-n cap de vînt — să-i vezi apoi afară
la plimbare cu verigi în nas, cu gleznele înfășate
în maletiere, cum bat din trap pe loc și-asudă
dintr-o dată, ciulind auzul purpuriu.
Puri la copita și neatinși de fierul potcovit,
cutați la dinți și frămîntînd zăpada
cu-n scurt îndemn înainte și-napoi
Și iar în grajd, pe potică bună pust,
ziua și noaptea
ronțăind pripit
saci întregi de ovăz și cucuruz, poduri de fîn
și trei fîntîni de apă izvorînd continuu.

Ninsorile

Cunoașteți ninsorile, fumul acesta ceresc
arde sus otrava firii noastre, jar etern
și fumul se ridică în straturi spre pămînt
Îmbrățișarea noastră cînd s-a dus
revin doar erorile din noi spre ea.
Credința cînd se sparge de-un val
de întuneric ce-i dă cu tifla
timpul peste noi răstălmăcită talnic
de-un hîrc de inorog .
Femeile se ridică pe deal atrase de lună
în nopțile de mai
nesomnul lor ninsoarea de acum
zăpezile întinse lîngă mare
genunchi de fete-albind un haos fără chip.

Culcat pe-o aripă aș vrea
să plîng întins pe spate
în veșnica ninsoare.

Fîntîna

Acea fîntînă din beton, iubito,
lîngă calea ferată unde te-ai spălat
pe obraji în prima noastră dimineață,
a secat la gura podului cum cotești
pe drumul ce urcă spre mare.
Copii au zvîrlit cu pietre în izvoare
pînă le-au omorît pe toate,
pielea lor stelară spartă de bolovani
o văd în fundul fîntînii, neagra,
ca pe-un ecou al stînselor nimicuri.
Nu se aude acolo dedesubt
decît mulțenia pietrelor și-un ros tăcut de vremi
încărcate
Duhul fîntînii moarte îmi țiuie-n
urechi, apele încotro s-au retras
și pe unde — venele lor uscate
ard pieptul meu părăsit.

Braconaj

Pescarii pleacă la tăiat stuf în zori,
pe gheață, în sănii trase de măgărași
împatinați, unii plin de broboade, cu căciuli
și cizme pînă la subțioara,
împărțiți pe echipe
ca la năvoade — stuful — pescuit terestru —
cu coasele acelea scurte de-un cot
taie cotoarele de pe suprafața gheții.
Fac copci nepermise în locuri ascunse
braconaj de iarnă
și se hrănesc la prînz cu borș din apă de zăpadă
lipsit de orice sens
numai eu știu cum e la gust,
din cei veniți aicea din afară
și fără întoarcere vreodată înapoi :
ca și cum ai fierbe-o scroafă-n
luna doua, cu purceii uzi guițînd în pîntec.
Eu știu cum e la gust și aburul pe gheață
ca pe-un geam invers depus
eu știu braconierii și nimanui nu pot să-i spun,
rănind adîncul mării cu pofta lor umană
în hăturile sfinte ale muncii.

Viscolul

Roțile viscolului afară,
pătrate duble de alb în memorie,
zace în crengi eterna mișcare
și-n securi coboară gerul cu geamandurile lui
de piele în căldări — iarna plin de solzi
pește celest — derivă de spumă în rotocoale
crapă scoicile sbicite pe plajă
prinde rădăcini bulbul de întuneric
în iarna zilei.

Fluierele primei amintiri în jurul capului.
Doarme mîna mea plină de viață
pe genunchi. Gîndul spre tine face cale-ntoarsă.
Nu-i de găsit traiectoria fumului
ce înăbușe arderea — oglindă de pete
Taur în coarne crescut inegal — Viforul.
Înlănțuit vîntul cu norii,
se sfarmă echilibrul zborului stelar,
crește părul pe pieptul galaxiei
coarda iernii sticlind. Năvălește iarba
pe limbi, îneacă ornicile solare —
Umblu înzăcat, peste columna mea
cresc flăcări blînde de pămînt curat
semn că-n adînc aveam depus
un turn de asemănare.

Averea mea

Averea mea intimă,
bătăliile mele cu adresă nesigură
ce le păstrez în memorie gata mereu
cu armele de luptă
împotriva lunei ce-și țese acum
reflexele de măduvă în scoarța lacului,
cu ochiul ei de clei înmărmurit.
Chiar de m-ar părăsi și ultima credință,
acel zid intermitent cu grilaje de flacări
ce-mi naște setea pentru buze
și neștiința în orele de veghe ;
Am să rămîn cu-aceste
nedeclarate fire de întuneric
ce se încheagă hotărît în vis,
cu aceste urme scurse îndărăt
din plajă în vocea mării joasă,
clădită pe curenți.

PREZENȚE ROMANEȘTI

UNIVERSITARI ROMÂNI ÎN BELGIA

Între 1 și 15 noiembrie anul trecut, împreună cu acad. M. Filipescu, am făcut o vizită în Belgia, ca invitați ai Universității din Bruxelles. Am văzut, în Capitala acestei țări, ca și în celelalte orașe pe care le-am vizitat, mai cu seamă în acel magnific Bruges, lucruri de neuitat, mărturii ale unei civilizații, ale unei munci, ale unei culturi și ale unei arte impresionante. Am vizitat muzee și catedrale, biblioteci și librării, am asistat la cursuri și seminarii la Universitate. Cu specialiști interesanți, amabili, serioși am avut convorbiri extrem de plăcute și utile, din care și ei și noi am avut multe de aflat și de învățat. Convorbirile au fost din prima clipă amicale, pentru că oamenii aceștia cunoșteau țara noastră, frumusețile și bogățiile ei, prestigiul ei politic de astăzi, de care ne-au vorbit cu multă considerație. A fost pentru mine la început o surpriză, dar și o plăcere cînd, întîmpinîndu-ne la aeroport, decanul facultății de Litere, arheologul Delvoye, ne-a întrebat de îndata de colegul său, acad. Em. Condurache. Vizitînd pe rectorul Leroy, un lingvist, acesta ne-a cerut relații despre academicienii Iordan și Rosetti. Un tînăr slavist de la Universitate ne-a vorbit de asemenea despre slaviștii noștri pe care-i întîlnise într-o călătorie de studii la Moscova și la Congresul slaviștilor de la Sofia în toamna trecută.

De altfel, cîțiva din profesorii de la Universitatea din Bruxelles au participat în anii din urmă la cursurile de la Sinaia, care se bucură de un real prestigiu și o reală simpatie în rîndurile oamenilor de cultură de aici. Un tînăr belgian, cercetător la Louvain, romanist care cunoaște bine limba română, mi-a cerut relații ample despre literatura noastră și și-a manifestat interesul pentru cursurile de la Sinaia.

Mi-a făcut plăcere să văd la loc de cinste, în magazinele de muzică în care am intrat, discurile și portretele lui Enescu și Lipatti, să aud pe colegii de la Universitate vorbind cu prețuire despre Eminescu și Caragiale, precum și despre Eugen Ionescu, deși scrie de mulți ani la Paris, ca despre un literat al țării noastre, să constat că sînt de-a dreptul impresionante atenția și stima pentru țara noastră din partea unor oameni de cultură deosebit de interesanți, de obiectivi și de dornici să ne cunoască cît mai bine, cum sînt oamenii de cultură belgieni.

G. C. NICOLESCU

COLOCVIUL INTERNAȚIONAL DE LINGVISTICĂ APLICATĂ

(Nancy 1964)

Lingvistica aplicată este un domeniu nou, în care practica a luat-o înainte, a ridicat probleme, a propus chiar soluții, empirice, și a impus în definitiv cu necesitate științei să dea răspunsuri. Practica predării limbilor, problemele apărute în legătura cu traducerile automate, cu documentarea automată, cu terminologia și, în genere, cu „limbajul tehnic", cu însăși metodologia cercetării lingvistice, cer răspunsuri și soluții.

Acesta este cadrul în care a fost organizat primul colocviu internațional de lingvistică aplicată, care a avut loc în Franța — în capitala Lorenei — la Nancy, între 25 și 31 octombrie 1964. Colocviul s-a încheiat prin constituirea Asociației Internaționale de Lingvistică Aplicată (A.I.L.A.).

Am făcut parte, împreună cu academicianul profesor Al. Rosetti din delegația țării noastre la acest colocviu. Acad. Al. Rosetti a făcut o expunere despre situația cercetărilor din țara noastră în domeniul lingvisticii matematice, al traducerii automate, al lingvisticii structurale. În ceea ce mă privește, am prezentat o comunicare relativ la o temă propusă de comitetul de organizare, și anume: „Un model experimental pentru rezolvarea polisemiilor în textul discursiv". De asemenea, am făcut o intervenție mai amplă pe marginea raportului prezentat de P. Rivenc despre „Situația actuală a cîtorva anchete asupra limbilor vorbite și a limbilor științifice și tehnice", în care, încercînd să umplu o lacună din raport, am relatat despre cercetările din țara noastră cu privire la limba vorbită. În unul dintre grupurile de lucru — care au ținut ședințe într-o după-amiază — și anume în acela consacrat „Limbajului copilului", am prezentat rezultatele cercetărilor românești efectuate în acest domeniu.

După cum menționam, activitatea începută la colocviul de la Nancy nu s-a încheiat o dată cu sfîrșitul ședințelor. Ea va fi continuată de A.I.L.A., care a fost creată cu acest prilej și care va avea secțiuni în diversele țări participante. De asemenea, ea va fi continuată prin „seminarii internaționale" ținute anual în fiecare țară și în care se vor discuta probleme în cercuri de specialiști și se vor preda cursuri de specializare pentru profesori, cercetători etc. Recent, am primit invitația ca, împreună cu 11 profesori din diferite țări (printre care prof. Martinet, Malmberg, Alarcos Llorach, Isacenko, Frei, Sebeok etc.), să țin două cursuri la primul seminar care va avea loc în Franța, în vara acestui an.

TATIANA SLAMA-CAZACU

PRIN ITALIA

Impresii despre prezența literaturii noastre în lume? Aș relata, mai ales, o experiență proprie.

Călătoream, un grup de tineri români, cu autocarul, de la Assisi către Perugia. Împreună cu noi, elvețieni și francezi, scandinavi și olandezi, tineri din Etiopia, din America de sud, și de nord. Ne întorceam cu sufletul plin de inefabilul Cimabue și forța robustă a frescelor lui Giotto văzute acolo, pe cînd dincolo de geam, se perindau amețitor, depărtîndu-se, apropiindu-se, cipreșii colinelor umbre.

Și, nu știu de ce, printre secrete mutații sufletești, buzele au prins să spună cuvinte din Eminescu. Recitam. O belgiancă, ascultîndu-ne cîtva timp, a îndrăznit să ne întrebe — cu o candoare tinerească — ce limbă vorbim. (Că vorbele noastre erau versuri, pricepuse și fără explicații). Ei, și alți tineri strînși în jurul nostru le-am povestit apoi despre marele nostru poet, traducînd într-o italienească terestră versurile „Luceafărului". Simțeam însă acut, dincolo de cuvinte, cum vraja măestrită a poeziei îi cuprinsese pe toți cei din jur.

Mai tîrziu, cînd — în discuțiile purtate cu tineri din diferite țări și, mai ales, cu italieni — am apelat la unele traduceri excelente din literatura română, m-am gîndit cu recunoștință la munca plină de har a tălmăcitorilor. Și m-am gîndit la ceea ce încă se poate face. Sînt convins de eficiența acestui ambasador universal care este literatura românească. Un ambasador al patriei care poate face infinit mai mult. Depinde numai de noi.

CORNELIU STURZU

„Circe, dăruindu-se lui Ulise, pe care n-a izbutit să-l preschimbe în animal"
Gravură de GH. N. COCHIN
(1688 — 1754)

MERIDIANELE TINEREȚII

JÓZEF OZGA MICHALSKI
(R. P. Polonă)

De la antipozi

Mă dărui Frumosului
Ca norul — vîntului
Ca somnul — deșteptării
Ca noaptea — zorilor

Nu pot lega vîntul
Nu pot scăpa deșteptării
Zorilor nu mă pot ascunde

Să le înțelezăresc, numai, de aș putea
Prin globul de sticlă
Prin oceane
În loc să scriem scrisori
Să îndreptăm privirile, numai, de am putea

De la antipozi
Și prin cele două mări

Să privim în ochii noștri
Tu de la Est

Și eu de la Vest
Universul este transparent.

În românește de **Constantin Roman**

VLADIMIR BAȘEV
(R. P. Bulgaria)

Sentimente împăiate

Învinge revoluția nu numai în afară
Și-n noi se dă o luptă revoluționară

O piață arhiplină și inima mea este
În care, zdrențuite, mai stau vechi sentimente.
Ce încă înapoi mă trag fără de veste
Chiar pentru simplul fapt c-așteaptă indolente

Țin minte-un timp ce li se hărăzise
Cînd totul secerau c-un singur gest.
Cînd pasiunile erau proscrise
Și gîndurile puse sub arest

N-o să aflați la mine-ngăduință.
Voi sentimente lașe ca un oțaș sperjur,
Voi care-adeș slujiți cu credință
Vreun sfînt cu frunte-ngustă și pumn dur

Severă, Revoluția nicicînd n-o să vă ierte.
I, este ca o salvă, fără de scrupul, glasul
Neabătut urmîndu-și traseele ei certe
De-a dreptul peste voi, ale să-și poarte pasul

Vuește piața, și în ceasul cel din urmă
Sub tirul inimii bătînd neîncetat,
Vă prăbușiți domnia vi se curmă,
Iar eu zîmbesc.
Curat,
Cinstit,
eliberat!

În românește de **V. Deșliu** și **N. Stoian**

IMPASUL LUI ULISE

Exilîndu-l pe Homer din Republica sa „ideală", Platon îi impunea poetului viața unui vinturătă-lume, destinul lui Odiseu, mult-încercatul erou. Dacă filozoful atenian n-a reușit să-și înfăptuiască ideea, burghezii irlandezi din veacul al XX-lea vor izbuti să-l alunge pe James Joyce, care exilîndu-se, va scrie noul Ulise prin străinătăți, iar cartea sa va fi condamnată în propria sa țară. Și totuși, Platon însuși recunoscuse în Homer „pedagogul Eladei", pe cel mai elin dintre elini. Iar Joyce, la Triest, Zurich, și Paris în anii elaborării epopeii sale, va rămîne irlandezul încercînd să clădească din insula sa o întreagă lume. El va privi spre o zi din Eyre ca Odiseu „ziua întreagă, așezat printre stînci, pe mal ...cu ochii țintiți spre marea nesfîrșită", spre Ithaca îndepărtată.

Mitologic, Ulise e omul care ajunge în impas. Zeii și îndeosebi mînia stăpînică a lui Poseidon l-au condamnat să rătăcească departe de casa lui. E cel care iese însă mereu din impas cu ajutorul inteligenței și voinței sale. Alături de el străjuiește Palas Athena, în el — fidelitatea față de sine și ai săi. Ulise e triumful omului asupra elementelor și vicisitudinilor soartei, e omul în întregime om, cu slăbiciuni care niciodată nu-l pierd, cu virtuți care întotdeauna îl mîntuie. Ulise e norma umană care, în figura sa homerică, dobîndește canonul său elin, am putea zice euclidian.

Cum se raportează Ulisele lui Joyce la această normă umană? Asupra cărui impas trebuie să triumfe el? Către ce îndepărtată Ithaca se îndreaptă? Dar mai întîi cine e noul Ulise?

„Intenția mea este de a transpune mitul sub **specie temporis nostri**" afirmă Joyce într-o scrisoare. Tot el destăinuiește lui Valery Larbaud, eminentului său tălmăcitor, corespondențele dintre Odiseea și Ulisele său. Se știe astfel cum cele trei părți ale epopeii lui Homer au fost imitate în cele trei părți ale romanului, cum cele 18 capitole ale cărții lui Joyce amintesc episoade din Odiseea și atîția comentatori au arătat unii după alții cum Stephen Dedalus e Telemah, Marion Bloom e Penelopa, Gerty Mac Dowell e Nausicaa, Buck Mulligan și Blazes Boylan alcătuiesc personajul lui Antinous etc. Spre deosebire de Thomas Mann care în „Iosif și frații săi" repovestea mitul, Joyce îl transpune. Această transpunere înseamnă încă într-o măsură **repetiție**, dar analogiile între mitul străvechi și versiunea sa nouă sînt mult mai laxe decît în tetralogia biblică a scriitorului german.

Ascultînd parcă sfatul diavolului din Doktor Faustus, înainte ca acesta să fi dat prin intermediul lui Mann, Joyce folosește **parodia** ca mijloc principal de transpunere a mitului. Conform intenției paradice a autorului său, Ulise apărea sub chipul lui Leopold Bloom, „călătoria" sa ar fi peregrinările lui Bloom plecînd dimineața din căminul conjugal, prin Dublin, în stradă, la cîrciumă, la cimitir, în parc, la bordel, pînă la întoarcerea noaptea acasă, „căutarea" sa ar avea drept țintă pe Molly-Penelopa (fată de care mai bine de zece ani nu-și îndeplinise îndatoririle conjugale) și Ithaca locuinței sale din strada Eccles 7. Alături de Bloom-Ulise, Stephen Dedalus ar fi Telemah, în căutarea unui tată, tînărul în căutarea propriei maturități, cel care vrea să devină el însuși. Ca și în mitul antic, în Ulisele lui Joyce ar exista deci o dublă căutare: a lui Bloom-Ulise (căminul), a lui Dedalus-Telemah (tatăl), maturitatea, realitatea.

Intenția recunoscută a lui Joyce de a prezenta pe Ulise sub chipul lui Bloom nu reprezintă însă întreg adevărul despre Ulisele lui Joyce. Bloom este doar o ipostază a lui Ulise. El nu e singur. Omul trupului, Leopold Bloom este legat de Stephen Dedalus, omul intelectului, alcătuind cu acesta un cuplu asemenea centaurilor mitici, un fel de personaj în doi. Deși fiecare își are individualitatea sa. Dar tocmai faptul că sînt situați oarecum la poli opuși, ca jouisseur-ul și ascetul, ei sînt construiți unul pentru altul, unul din altul.

Dar nici dublul Ulise nu e întregul Ulise. Marion Bloom-Penelopa ea însăși face parte din complexul noului Ulise. Bloom, Stephen și Molly-Marion Bloom alcătuiesc o trinitate. În monologul fără punctuație final al femeii care începe și sfîrșește cum spune Joyce cu „cuvîntul feminin da", bărbatul ca tată, copil, îndrăgostit, soț, ori amant, e atotprezent. Molly, „eternul feminin" este punctul de întîlnire al îndoitei căutări a lui Bloom și a lui Stephen.

Ulise cel nou nu e un erou, o personalitate, nici măcar un personaj. El e alcătuit dintr-o vastă conștiință difuză, mobilă, a cărei fenomenologie constituie însăși temelia cărții. Încercarea lui Joyce a fost aceea de a unifica în jurul unui mit realul sub toate aspectele sale, static-eleate, ori mobil-heracliteene. Ulise e un microcosm de care nu ne putem apropia cu categoriile pe care le folosim în cunoașterea și judecarea omului și lumii din romanele devenite clasice ale secolelor trecute.

Odiseu e un caracter, în sensurile etimologice ale acestui cuvînt elin. Homer i-a gravat natura sa cu semne particulare caracteristice, de la șiretenie pînă la rana sa de la picior. Raportat la normalitatea lui Odiseu, noul Ulise nu reprezintă omul anormal, morbid. Țesătura epopeei sale e făcută din mici evenimente banale, cotidiene, obișnuite, în care pînă și bizareriile ori perversiunile au ceva comun. Studiul comparativ făcut de unii psihiatri ai scrierii joyciene, cu textele schizofreniciilor, n-au dus la nici un rezultat. Nici Ulise, nici autorul său nu sînt afectați de o psihoză. Ulisele lui Joyce nu constituie o dezagregare patologică a umanului. El e doar un organism alcătuit din nenumărate agregate simple. Noul Ulise e cînd un ochi care vede, cînd un nas care adulmecă (știm că mai toate capitolele cărții stau sub semnul cîte unui organ de simț ori al trupului în ansamblu). Conștiința difuză care îl constituie, care e însuși Ulise, e un șuvoi de senzații, de imagini, reminiscențe, impulsuri, emoții, mici acte. Vastă materie nu întrutotul anonimă, căci aceste elemente psihologice se concurează uneori, se atîrnă de cîte un suport individual, se cristalizează în jurul unui nume, sînt senzațiile lui Bloom, ideile larvare ale lui Stephen, soliloquiul lui Molly.

Pînă acum, critica occidentală n-a sesizat suficient influența pe care unii ginditori englezi și americani au avut-o asupra constituirii omului lui Joyce. Empirismul lui John Locke, filozoful atît de drag al lui Laurence Sterne al cărui Tristram Shandy e un fel de strămoș al lui Ulise, a înrîurit fără îndoială opera scriitorului irlandez. Știm că după Locke, întreaga cunoaștere se naște în experiență și din experiență, că experiența poate fi „externă" („senzații"), lumea materială, obiectivă acționînd asupra organelor noastre de simț și „internă" („reflexia") rezultînd din aplicarea asupra propriilor noastre stări sufletești. Ulise e o conștiință ale cărei „singure ferestre", ca să folosim o expresie a lui Locke, în spre lume, sînt datele experienței și în primul rînd datele simțurilor. De altfel, în fenomenologia percepției care în bună parte constituie analiza lui Joyce, descrierea pur empirică a faptelor, renunțarea la a pătrunde în esența fenomenelor, țin de tradițiile empirismului englez („Fizică renunță la metafizică" spunea Newton). De aceeași tradiție ține și tratatul de psihologie care a însemnat socotim, pentru Joyce un îndreptar în metoda sa, tratatul lui W. James și îndeosebi capitolul său despre „curentul conștiinței". James descria „stările de conștiință care înaintează, se scurg și se succed fără întrerupere în noi", o plasmă în continuă schimbare, fără goluri într-insa, fără întrerupere, precum și obiectele conștiinței care au cîte o „armonică psihică", un halou de raporturi care le îmbrățișează. Ulisele lui Joyce e o asemenea conștiință fluidă, rătăcitoare. „Sufletul meu, citim în Ulise, călătorește cu mine, formă a formelor". Dar al cărui **eu**? unde e Odiseu, care în aceste sînt, infrunta zeul mărilor? Nu întîlnim la Joyce nici măcar eul povestitorului din Proust, acel spirit atotcuprinzător, formator, căruia i se potrivește expresia aristotelică de „formă a formelor". Povestitorul Joyce a căutat să fie cît mai departe de aventura povestirii sale. El privește cu un ochi lunar, scrie fără participare, ca o conștiință detașată de obiectul ei. Detașarea eului lui Joyce nu e acea răceală stilistică a unui Stendhal, ci oarecum indiferența naturii față de creaturile sale.

Ulise nu poate fi identificat căci nu are identitate. El e această conștiință călătoare. Rătăcind, ea face un fel de inventar al aparențelor, ducînd cu sine ca o cataractă, deopotrivă, fenomene neînsemnate, trivialități, idei și evenimente esențiale. În această conștiință, în acest microcosm ulisean, în care infinitezimalul e sesizat cu atîta minuțiozitate, umanul e grav mutilat. Joyce despre care pe drept cuvînt se poate spune ceea ce afirma Taine despre Sterne: „percepe infinitul mic și descrie imperceptibilul", Joyce a lipsit omul său de aceea ce constituie în mod esențial umanitatea. Ulise e lipsit de rațiunea logică, Ulise e atins de o atrofie a afectivității, Ulise „mult încercatul" nu suferă, e indiferent, e neutru din punct de vedere etic, refuză răspunderea și neagă valorile. Într-adevăr, în locul cunoașterii raționale, întîlnim la Ulise o cunoaștere pe care am putea s-o numim viscerală, în locul sentimentelor, emoții primare ori răceala lunară a catehismului. Mizeriile domestice (Bloom-Ulise se complace în rolul soțului înșelat), grotescul situațiilor (Molly-Penelopa neglijată are 25 de amanți), nu permit suferința și nu caută izbăvirea de ea. Joyce scrie cartea sa între 1914 și 1921, perioada în care nici un însingurat cum era Kafka nu putea să evite în scrisul său participarea într-un fel sau altul la tragedia mondială. Odiseu fusese omul răspunderilor, în fața zeilor, a oamenilor, și a sa, la Troia, pe mare ori în Ithaca. Ulise e o conștiință paradoxal lipsită de conștiința morală, e un iresponsabil. De aceea, dacă sub povara răspunderilor asumate omul crește, fugind de ele, omul se dezumflă, se turtește, devine Ulisele lui Joyce, omul cu două dimensiuni, fără adîncime. Redus la agregate simple, la biologic, la elemente psihice, la o complexitate de asemenea elemente, el e redus la o **conștiință fără funcție axiologică**. Abuzul analizei pe de o parte, indiferența față de valori pe de alta, îl duc pe Ulise la nihilism. Pentru Ulisele lui Joyce toate faptele, evenimentele, obiectele, ideile, sublime ori ridicole, au aceeași valoare, cu alte cuvinte, n-au nici o valoare. Dar e posibilă o conștiință neutră, indiferentă, fără funcție axiologică? Stephen e un intelectual, are idei, aspirații artistice, Bloom e un vital, are preocupări pe marginea științei. Există în carte resturi dintr-o întreagă civilizație, ruinele culturii greco-orientale și latine, ruinele unei preistorii religioase, speculații intelectuale. Dar în toate și peste toate „curentul conștiinței" trece, tîrînd cu sine banalul, cotidianul și esențialul, fără deosebire, într-o deplină neutralitate axiologică.

Față de prototipul său pozitiv homeric, noul Ulise, inactiv, incapabil de cunoaștere, de pasiune, amoral, iresponsabil, nihilist, pare o imagine negativă a umanității. Și este o asemenea imagine. E imaginea unei umanități înstrăinate. Joyce, prin atîtea fire legat de Irlanda natală, privind în exil înspre ea, descoperă cu o teribilă luciditate tot ce e negativ în Ithaca sa. Cartea sa e un satyricon al micului burghez dublinez și al micului burghez de pretutindeni, cu convențiile, minciunile, meschinăriile sale, e o oglindă în care surprinde descompunerea unei lumi în banalizarea vieții, în atrofierea valorilor. Nihilismul lui Ulise nu este o negare revoluționară a unei societăți, a unor structuri perimate. O asemenea negare s-ar fi făcut în numele unor idei pe care Joyce nu le recunoștea, conștiința ulisiană n-ar fi fost axiologic neutră. Ulise ar fi adus, dincolo de negarea atotdestructivă, perspectiva unei construcții. Ulise care e un peregrin ca și Faust, trecînd și el printr-o noapte Valpurgică, nu va deveni niciodată un constructor. Ulise negatorul are însă o rară forță corozivă. El tîrăște lumea burghezului în grotesc, în ridicol, în meschin, în banal și plictisitor, cu răceala, cu umor și cinism. După cum Gulliver privea ironic la o Anglie redusă la proporții liliputane, tot astfel în microcosmul lui Joyce apare Dublinul, Irlanda și întreaga lumea a micului burghez de la începutul acestui secol. Joyce e un mare iconoclast, și parodia sa e, am putea spune, Suma maestrului său aquinat, întoarsă pe dos. Realizînd profunda observație a lui K. Marx, după care orice drama care se repetă devine farsă, drama miticului Odiseu încununată de izbîndă, se preschimbă, repetată, în parodia lui Ulise, în farsa societății burgheze. Există un termen specific joycian pentru a exprima nevoia comuniunii umane: „atonement", dorința de a fi una cu omenirea, de a regăsi omenirea nu în microcosmosul [illegible] gatelor elementare, ci în uni[illegible] unitar și total al omului ieșit din înstrăinare, devenit el însuși. Dar Ulise rămîne departe de realizarea acestei dorințe. Bloom se întoarce noaptea în căminul său, dar Ulise nu ajunge prin aceasta în Ithaca. Nu e decît o zi care s-a isprăvit și „toate zilele își au sfîrșitul lor" (Ulise). Mîine va fi o altă zi la fel cu aceea dinainte și torentul conștiinței uliseene își va urma cursul, fără întoarcerea izbăvitoare în Ithaca, fără sfîrșit. Joyce el însuși i-a dat lui Ulise destinul unui călător, unul Ahasverus, rătăcind nemîntuit. Căci elementele din care și-a alcătuit omul aparțineau unei lumi care murind se credea sempiternă. Nu este admirabilă intuiția lui Brâncuși care, schițînd simbolul noului Ulise al lui Joyce, a ales elementele geometrice ale[illegible] riei fără sfîrșit: spirala și alăt[illegible] ea paralela?

NICULAE BALOTĂ

COMITETUL DE REDACȚIE

Eugen BARBU (redactor șef), **I. D. BĂLAN** (redactor șef-adjunct), **Marin BUCUR**, **Gica IUTEȘ**, **Ion LANCRĂNJAN**, **Cornelia LEU** (secretar general de redacție), **Al. OPREA** (redactor șef adjunct), **Dinu SĂRARU**, **Nicolae STOIAN**, **Romulus ZAHARIA**.

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51, 12.16.10; ADMINISTRAȚIA: Șoseaua Kiseleff nr. 10, telefon [illegible]; Abonamente: 9 lei — 3 luni; 18 lei — 6 luni; 36 lei — un an; Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Scînteii.

40.220